

חלב ישראל כהלכתה

חלק ג' מספר "נפש ישעיה" על מאכלות אסורות

מבוססת להאיר עיני בני ישראל מציאות המצב
בנושא חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו,
במקומות שיש חוק הממשלה לאסור באיסור
חמור לבלי לערב משהו מחלב טמא לתוך חלב
טהור.

תוכנו:

- א. בירור המציאות שמערבין חלב טמא בכל מקום.
  - ב. דעת תורה של גאוני וקדושי עליון מדורות הקודמים עם
יבדל לחיים גאוני זמננו האוסרים חלב שחלבו עכו"ם ואין
ישראל רואהו אפילו בבירור שאין תערובות חלב טמא,
וא"א להתירו בשום אמתלא בעולם עביג"צ (חוץ במקום
סכנה עפ"י הוראת חכם).
  - ג. עדות וברור גאוניים וצדיקים הנ"ל בענין כל המקיף
מקצוע חלב ושמנת (קרים) ושאר מצרכים הנעשים מחלב,
וכן קונס-בוטער הנקרא מארגארין. הן בסדרי תעשייתן והן
בחדר הוראתן.
  - ד. אגב אורחא מתברר מתוך דבריהם תוצאות העלולים
לפגוע בהמפוטם בחלב סתם, טמטום הלכ והמות ודחוי
מעוה"ב.
  - ה. חיבור הנוכחי נחוץ מאד לכל בר ישראל בכלל ולרבנים
מנהלים משגיחים ומכשירים בפרט.
- הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע
הק' שלום יודא גראס
רב דקהל "מגן שאול" ד"האלמין" ור"מ ישיבה וכולל "בית ישעיה"
"מכון להוראה בשחיתות ובדיקות"
ברוקלין יצ"ו שנת תשמ"א

הרוצה להשיג הספר הזה יפנה אל המוציא לאור:

Copyright © 1981

כחובת המחבר:

Rabbi Sholom Y. Gross
4711 – 12th Ave. Apt. a-5
Brooklyn, N. Y. 11219
436-8086

כל הזכויות שמורות

Printed in the United States of America

Photocomposition by

"דפוס הדרי"

EXCELLENT VARITYPER & PRINTER

195 Lee Avenue, Brooklyn, N.Y. 11211

Tel.: (212) 384-4249

חלב ישראל כהלכתה

ג

פתח השער

עובדא מתרידה ומזעזעת

מעולם נתקשיתי על מה שפגשתי בסתירה נפלאה בענין המחלבה (מעל"ק בלע"ז) בארצה"ב. ראיתי שני הפכים בנושא אחד מן הקצה אל הקצה, והרציתי תמיהתי לגדולים ואין מגיד לי.

מצד האחד עומד נגד עיני דברי הערוך השולחן זצ"ל הנוקבים ויורדים חדרי בטן שכותב ביו"ד סי' קט"ו וז"ל: וביחוד שמעתי שבאמעריקא יש רבים מהאומות ששותים חלב חזיר מפני שמצויים שם הרבה עכ"ל, הרי דמחמיר לאמעריקא כמיוחד.

ולאידך גיסא ראיתי להגה"צ מקראסנע זצ"ל שטרח להוציא חיבור מיוחד להכות על קדקד ולבטל התירם של איזה רבנים שרצו להקל פה ארצה"ב בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, מטעם שבתי המחליבה מירתתות מאימת המלכות לערב חלב טמא שהוא נגד חוק הממשלה ומבטל התירם.

וא"כ יוצא דיש כאן שני שיטות מן הקצה אל הקצה, יש מחמירים פה ארצה"ב יותר משאר הארצות מטעם דחזיריים מצויים ביותר בארצה"ב משאר הארצות, והוא דעת הערוך השולחן, ויש הרוצים להקל בארצה"ב יותר משאר ארצות מחמת פקודת הממשלה והוא דעת הרבנים המובאים בקו' של הגה"צ מקראסנא זצ"ל.

בפשטות, כל בר שכל יבין שאי"כ סתירה כלל, כי בימי הערוך השולחן עדיין לא הי' חוק ממשלתי לאסור תערובת חלב חזיר וחלב פרה הנעשה לשחיית אדם.

ברם, זה איזה שנים שברכתי ברוך שהנחנו בדרך האמת, כי נודמן לי מחמת פרנסתי לשהות זמן טובא בעיר "ראקוואד פענסלוועניע", ולא הי' שם כלל לקנות "חלב ישראל", וטרחתי ונסעתי לעשיריות מחלבות (פארעם'ס) גדולות וקטנות ולא רצו למכור לי אפילו טיפת חלב, כולם פה אחד הודו ואמרו כי כל חלב הנחלב במחלבה שלהם כבר נמכר ע"י (קאנטראקט) לבית חרושת גדול מאוד, ואשר ע"כ ידיהם אסורות מלמכור ליחידים אפילו משהו מחלבם, מידי דברי עם הבעלי בתים של בתי מחלבות הנ"ל, נדהמתי לשמוע סדר יצרותן ומכירתן.

הרצתי להם גודל תמיהתי, על מה שראיתי בכל מחלבה (פארעם) חזיריים לרוב, ובגודל תמימותי שאלתי מה ענין גידולי חזירים במחלבה? הכי עסקיהם נעשית ככפליים למכור כשר חזיר על מגת לאכול, וחלב פרה לשתות? הבעלי בתים (וכן שמעתי מהפועלים דשם) אמרו לי כי טעיתי בדמיוני וכל עסקן במכירת חלב לבד, אך

שלעסק זה נצרך להם חזרים, כאויר לנשימה, ובלעדם יכולים לסגור המחליבה, פיה שמאד מצוי כי בעלי הקאמפאני הלוקחים חלבם באין לקבל החלב ב' או ג' פעמים בשבוע ובכדי שלא יתקלקל חלב הנחלב מידי עמדו כמה ימים, מוכרחים האיכרים לערב חלב חזיר, הגורם שחלב הפרה יתקיים ימים רבים, וגם מרוויחים שהחלב נעשה שמן יותר ע"י תערובת זו.

דרשתי וחקרתי היטב והחרדה אחזתני, כאשר נוכחתי לדעת שבמחכונת זו נמצאים כל בתי החליבה הקטנים שבמדינות פענסלאוועניע, וג"כ בשאר עיירות.

נוסף על כל הנ"ל, שמעתי מבעלי המחלבות הנ"ל שהחברה (הקאמפאני) שלו מכרו החלב לוקח לוקח ג"כ חלב ממאה ארבעים ושבעה 147 בעלי מחליבות (פארעם'ס) ומקפת כל פענסלוועניא כאשר מסחרם גדול והולך עד שמצודתם פרוסה במכירת חלבם לחלק חשוב מעיר נוא-יארק, ועוד איזה עיירות הסמוכות.

ויהי בשמעני הדברים האלה אימה חשכה וחרדה גדולה נפלה עלי וארכבותי דא לדא נקשן, ובכל גופי אחזני השבץ, דהלא זאת אומרת שכל יהודים החפשים ורבות מהחרדים לרבות כמה בעלי מכשירין המסתמכים על פסק הרבנים הנ"ל להקל בארצה"ב מטעם שאין מערבין חלב טמא, ולא נמצא טמא בעדר כל סמכותם על משענת קנה רצוצן, שהרי מדברי בתי החליבה הנ"ל יוצא כי הפצה גדולה של תערובת חלב חזיר בחלב רגיל מתהלכת בכל קצות ארצה"ב שהרי מובן מאליו דכמעשי בתי חליבה (פארעם'ס) הנ"ל עושיין שאר בתי החליבה גם בשאר עיירות שבארצה"ב כדי להשיג שתי מטרות הנ"ל (היינו חלב שמן וחלב המתקיים לכמה ימים) ומאז נגזל ממש המנוחה ממני ביום ותדד שנתי מעיני בלילה, קול גדול ולא יסף דופק מבין מפתחי לבי בקריאה חזקה מה לך נרדם כיון שגילו לך דבר נורא זו מן השמים באופן פלאי, על ידי מסבב כל הסיבות, הלא ימצאך עון גדול אם לא תעשה המוטל עליך לפרסם בשערי בתי ישראל מה שראו עיניך ושמעו אזניך בסדר ייצור החלב בארצה"ב, ואולי יהי' לתועלת גם לבני ישראל שבשאר ארצות לחקור גם המה בשבע חקירות ובדיקות אם לא כמכשולי בני ארצה"ב נכשלים גם המה.

כמובן מאליו, זו אחד מהטעמים שנתעוררתי בעבורו בהוצאות חיבור הנוכחי, מבלי להתחשב על הוצאותי הגדולות.

ויה"ר שיתגלגל זכות הרבים על ידי, ויתעוררו הישנים משנתם והנרדמים מתרדומתם לתקן חובתם והיינו:

א. הרבנים שהקילו מקדמת דנא יפרסמו היום בכל מיני פרסום השייכים, חזרה על היתרם ולתקן עכ"פ העתיד.

חלב ישראל כהלכתה

ה

ב. כל הרבנים מוכרחים לעורר, בכל אופנים השייכים, לבעלי בתים שבבית מדרשם ולשאר הסורים למשמעתם להפסיק בשתיית חלב סתם, וכל מי ששתה בעבר יבא אל הרב להורות לו בענין הגעלת כלים וכיוצא.

ג. חובה גדולה על כל מנהלי ישיבות, מלמדים, ראשי ישיבות, מגידי שיעור, ושאר משפיעים, לעורר החונים תחת דגלם המצב של ייצור חלב סתמי ומכשולתם, ושכל הנכשל בעבר יפנה למורה הוראה לסדר לו תיקון עצמי על העבר, ותיקון הבית וכליו על העתיד.

ד. תלמידי חכמים, בעלי בתים, נגידים, וכל שאר בני ישראל, מחויבים לעשות כל מה שבידם, בביתם ובית אחרים, עד מקום שידם מגעת, למחות.

וכל החושב שבקונטרס הנוכחי יהי' לו לאחיעזר ואחיסמך לאיזה מהתיקונים הנ"ל, יפנה אל המוציא לאור ויקבלו בלי תשלום בתש"ח.

הק' שלום יודא גראס

אבדק"ק האלמין

MOSAD BRUCHA TOVA

P.O.B. 331

Brooklyn, N.Y. 11219

ORDER FORM FOR PUBLICATIONS

Fill out & mail in.

Quantity		Price	Total
_____	Nefesh Yeshaye	\$9.25	_____
_____	Responsa Zivchei Tzedek	\$4.50	_____
_____	Minchas Yehuda	\$5.00	_____
_____	Oholei Yisroel—Dvar Moshe	\$4.75	_____
_____	Afiar Hamatzos Hasholem, Vol. 1	\$6.00	_____
_____	Achilas Matzos B'Yisroel, Vol. 2	\$6.00	_____
_____	Achilas Hatarnegolim Kahalocho	\$6.85	_____
_____	Kedushas Yisroel	\$5.00	_____
_____	Zekan Yisroel Kehilchoso	\$1.00	_____
_____	Tzeniyus Yisroel Kehilchosa	\$1.00	_____
_____	Or Hatzeniyus B-Yisroel	\$1.00	_____
_____	Kol Yaakov	\$1.00	_____

English Language Publications

_____	Mitzvah Encyclopedia, Vol. 1, Laws & Customs of Passover Matzah	\$7.95	_____
_____	Mitzvah Encyclopedia, Vol. 2, Laws & Customs of Passover Matzah	\$7.95	_____
_____	Encyclopedia of Kashruth, Vol. 1, Cholov Akkum, a General Exposition	\$6.50	_____
_____	Encyclopedia of Kashruth, Vol. 2, Cholov Akkum, Infant Formulas	\$4.75	_____
_____	Tiferes Matisyahu—Concerning the Mitzvah of Mezuzah	\$1.50	_____
_____	The Halachos of Answering Amen	\$1.00	_____
_____	Justice, Judges, and Judgment as Determined by Torah Law: , Honest Money	\$4.95	_____

Sub-total..... _____

Bookdealers and Educational Institutions: Deduct 35% .....

Add 7% of retail price for postage & handling .....

Grand Total..... _____

Please enclose full payment with order.

The above order is to be shipped to

Name _____

Address _____

City/State/Zip Code _____

.....

הקדמה קצרה

כבר האריכו חז"ל, ואחריהם הקדמונים והאחרונים וכל ספרי קודש, בהסכנה הנוראה המרחפת על אותם שאינם נוהרים ממאכלות אסורות, וספק איסור, ואין עת האסף פה (ובספרי נפש ישעי' ואחריו במנחת יהודה הארכתי כיד ד' הטובה עלי), מ"מ מעצור לא אוכל לנקוט עכ"פ בשיפולי גלימא ממה שנאמר בע"ז מדי עסקי בחומר שתיית חלב עכו"ם.

ואשר ע"כ נתיישבתי להעתיק לכאן איזה קטעים ממנחת יוסף הל' טריפות תניינא בפתח השער וז"ל:

במדרש תנחומא פ' שמיני וכו' ופי' בעל העקידה שער ט' דהכוונה לחיי הנפש ובגיאותה כי מי שחלקו בחיים בעוה"ב יאות לו טבע אחר ממה שיאות לזולתו שאין חלקו בחיים, ולא לענין בריאת הגוף וחליו נמסרו אלו המלאכים וכו' אבל הענין שנאסרו מצד חולאי הנפש ובריאותה כי הם משוקצים ומתועבים ומזיקים אל הנפש המשכלת ומולידיים בה האטומות ורוע המזג וקלקול התאוה אשר מהם תתאוה רוח הטומאה המטמא הדעות והמעשים ומגרש רוח הטהרה והקדושה ממנו.

וע"כ נקראו המאכלות אסורות בשם טומאה וטהרה כי טעם איסורים מצד רוח הטומאה רוח רעה רוח זנונים הנמשכים לאוכליהם והשומר עצמו ירחק מהם כמו שיזהר מדברים הממיתים וכו', ולזה מסיים כי קדוש אני ה', וכיון שאני משתתף עמהם והנהגותיכם אשר מזה מחויב שתהיו קדושים כי א"א התמדה זולת זה, וזה כוונת אומרם לצרף בהם את הבריות, והצירוף הוא שיחי' האדם חיי הזהירות והפרישות וקבלת מלכות שמים בצמצום עצמו בהרכב דברים שנפשו מתאוה להן והם ממש חיי הבחירה שעליהם אמרו אם יחי' ימות ואם ימות יחי', עכ"ל הזהב.

וקרוב לדברים אלו כ' ג"כ בס' העקרים מאמר ג' פט"ו עיי"ש, ובמנורת המאור נר ג' כלל ו' ח"ו פ"א, ובנר א' ח"ב פ"א, ובס' צדה לדרך (לרבנו מנחם, תלמיד הר"י בן הרא"ש) ובספר התפארת לרבינו מהר"ל ז"ל פ"ו, ומקור הדברים האלו מבוארים בזה"ק פ' שמיני ופי' וישב (דף קצ"א). ועי' באוהה"ק (שלח י"ד, י"ט), ובסו"פ שמיני ולא תטמאו בהם פי' אולי יכוין לומר שצריכים ישראל להזהר לכל יכניסו כפיהם אפי' בהסח הדעת אלא שישתנה הפגם במעשה מזיד תעשה נפשו שקץ ובשוגג תטמא נפשו ותטמטם והוא אומרם ולא תטמאו בהם ונטמתם בם עכ"ל.

והן הן הדברים ממקור נאמן מד' הזה"ק וכפי' הר"ח שער הקדושה פ"ו כי המאכלים הטמאים שהזהירה לנו התורה מהם שורה עליהם רוח חיצוני וטמא ולכן

האוכל מאותן הדברים מטמא נפשו ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלהי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק אבר בעצם האדם והנפש מתלבשת שם נמצא שהוא מטמא נפשו ומטמא הנפש המתלבשת בגוף, ולכן ראוי האדם להחמיר על עצמו במאכל שלא יהיה בו צד איסור כלל. ועיין בראשית חכמה שער היראה ריש פ"ד ובאוה"ח שם עה"פ והתקדשתם והייתם קדושים, ובפ' אחרי פרשה י"ח פ' י"ב.

ב) והנה לא לבד שהמאכלות אסורות גורמים רעה לעצמו לגוף ונפש אך גם יפעלו בנפשות זרעו יוצאו חלציו וז"ל מנורת המאור נר ג' כלל ו' פ"ד וכשהי' רצון הבורא להבדילנו מן העכו"ם להיות קדושים ולתת לנו התורה הקדושה ומצות וחוקים ומשפטים צדיקים ולטהרינו מזוהמת הנחש שהוא טינוף התאוות ולעשותינו עם חכם ונכון ובראותו כי יש מזון שמולידים דם עכור ועב וטמא במוחו, ויש שמולידים דם זך ונקי וטהור במוחו הבדילנו בתורתו מכמה מאכלות אסורות שאסור לנו מכמה טעמים, וברוך יודע הנסתרות אשר לפניו גלוי טעמים של כל דבר ודבר שלא לחנם אסרם על עמו אשר בחר בו, ועל כולם אמר אל תשקצו את נשפותיכם כו' גילה שכל הדברים אלו האסורים נחעבים ונמאסים עושים דם רע מוכן לכמה פורעניות ומשקצין הנפש והגוף, ואחר שהדם נהפך לטיפת הזרע שהוא יסוד ובנין לילד הנולד מאותו חיבור נמצא כי כפי מזון האבות יהי' טבע הבנים לזה סמכה תורה לפרשת מאכלות אסורות ולפסוק ולהבדיל בין הטמא וגו' אשה כי תזריע ללמדינו שאעפ"י שהמזון המטונף מוליד דם עכור באוכלו ומזיק לו, יותר הוא מזיק ומשחית לזרע הנולד מאותו טיפה שיבנה כל יתדותיו עליו.

וע"כ סמך ג"כ מצד אחר פרשת נגעים להודיענו שאלו יבדל האדם מן המאכלים הרעים הווין לי' בנים הגונים קדושים וטהורים, ואם לאו הרי נגעים גדולים וקשים מתחדשים עליו וגם עליהם מצד טיפת הזרע שהיתה מצד המאכל המשוקץ, וכ"כ הרמב"ם באגה"ק והביאו בר"ח שעה"ק פט"ו שער ג' וז"ל ס' מסילת ישרים פ"א אמרו בספרי וכו' והיינו כי מאכלות אסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של איש ישראלי עד שקדושתו של המקום ב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו וכו' ויתר איסור זה על כל האיסורין לפי שנכנס בגוף האדם ונעשית בשר מבשרו וכו' וכל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלי הארסיים או כמאכל שנתערב בו דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע היקל אדם על עצמו לאכול ממנו אם ישאר לו בית מיחוש אפי' חששא קטנה, ודאי שלא יקל אם בר שכל הוא וכו' עכ"ל (כל זה במנחת יוסף שם)

פתיחה

היות ששתיית חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו נעשה בעוה"ר להיתר בין מקצת העם, וגם המדקדקין סוכרין שאינו יותר מחומרא במדינה זו וכ"ז בא ע"י איזה מקילים שרצו להקל בסברות כרסיות דא"צ לחוש לתערובות חלב טמא בימינו ומתוך דברי הגאונים דלהלן יבואר טעם המקילין ודחייתן, וגם מקילין לפטם הקטנים כפורמאלע הנעשה מחלב עכו"ם מבלי שידחוק עצמו שישתה הולד רק חלב האם שהוא המוכחר בדרגה ראשונה בכשרות ולצורך בריאות הולד כמו שביארתי בחיבורי "מנחת יהודה" באורך נפלא מפי ספרים וסופרים ולהבדיל בשם כל גדולי הרופאים ופראפעסארן שכולם מעידין בסגנון אחד כי אך ורק חלב אם מבטיחה עתיד חזק להולד בכל האברים וגידין שיעמוד גופו איתן חזק נגד החלאים ופגעים רעים המעותדין שכיחים ושאינם שכיחים.

ולגודל צערינו עדיין יש אחוז גדול השונים באולתם ואין שמים על לב האסונות הגדולות המעותדין לבא על הולד, או הגדול המתפטם מחלב עכו"ם, ושורר העדר גדול של ידיעת דעת תורה מעמודי ההוראה דלפנים ולרכות דעת גדולי דורינו שדרו והדריין בארצות שלנו בימינו אלה והחמירו בכל החומר בשתיית חלב עכו"ם ושכלי ספק כאשר תתפשט דעת תורתם רבים ימנעו מנתיבתם.

וע"כ מצאנו חובה לצטט פסקי גדולי דורינו מה שהביעו דעתם בענין חלב עכו"ם, ותקותינו חזקה שאחר הקריאה בדבריהם כל יהין שום אחד אשר כבוד שמו ית' ויתעלה יקר בעיניו להרים יד ולהקל בזה, וקודם לזה ערכנו מגאוני ועמודי דורות הקודמים דעתם הק' דחלב עכו"ם כמקום שאין חשש תערובת דבר טמא, ואח"ז הוספנו מגדולי דורינו, והיוצא מכולם להחמיר בכל תוקף ועוז בכל מקום ובכל זמן בכל ענין כ"ז שאין ישראל רואה החליבה וכדי להבהיר גודל הנחיצות בזמנינו לדעת כל הנוגע בנושא זה הפירצה וחומרו, וצורך הזהירות אעתיק דברים החוצבים להבות אש שכ' הגאון הצדיק מקראסנא זצ"ל בתורה בתחלה לחיבורו "כונת הלב" שחיבר לגדור פירצה זו, וע"ע בפנים מה שהעתקנו קטעים מחיבורו הלזה, ואודות הפירצה של פיטום ילדים בחלב עכו"ם שנפרץ ביתר שאת גם אצל החרדים ביותר הרעיש ג"כ רב האי גאון זצ"ל בחיבורו שו"ת כונת הלב יור"ד סי' ט' והאריך מאד, והעתקתי בפנים מה שהתאונן וצעק על מכשול הלזה שהכל דשין בה ומשם תדרשנו לכאן.

בריש ס' כונת הלכ כ' וז"ל:

יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו לעורר לבכות אחינו בני ישראל לגדור גדר ולעמוד בפרץ, ואחר "כונת הלכ" הן הן הדברים הנאמרים לאפרושי מאיסורא בדבר אשר בעוה"ר מאד מאד נפרץ הדבר ונעשה כהיתר כפרט בין אותן אחבנ"י אשר באו לכאן לפני שנים הרבה, לשתות חלב שחלבו אינו יהודי ואין ישראל רואהו, הנמכר בחניות, וידוע שרוב שומרי התורה שבמדינתנו באו מארצות יוראפ אשר מעולם הי' להם איסור חמור לשתות חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו (וברוב מקומות גם בחמאה נהגו בו איסור) וכאן נעשה להם כהיתר, אם מחמת אונס שלא הי' בנמצא חלב אחר [ולא יכלו לעמוד בנסיון חמור] ומהם מחמת קלות דעתם שכבואם לכאן מצאו בקעה פרוצה נמשכו אחר מנהגי המדינה והשליכו אחר גיווה הרבה איסורים ומנהגים שנהגו בו איסור מקדמת דנא אבותיהם ואבותיהם, ומהם אשר התעו אותם הרע"כיים בקולות שונות, הנהיגו אותם בכלא"ים הטמא והטהור יחדיו יאכלו ושמחו ההמון על בשורות הוראו"ת וברכו ברכת הנהנין ברו"ך דיי"ן לוקח שוחד, משוחד מרוח הזמן ואהני להו רע"בנן להסיר עול תורה ומצות ומנהגי איסור, ומי שלא הורה בפועל להחיר איסורים על כל פנים העלם יעלים עיניו מחמת סיבות שונות עד שגשתקעו הם עצמם במכשולות שונות עברו ושנו ונעשה להם כהיתר, והשתי' נעשה כדת של תורה מפי רבנן ותלמידיהון, ומי שאינו שותה חלב שח"נ ואי"ר נעשה כמדת חסידות, עד שצריכים ללמד זכות על המחמירים שלא יהי' בו משום יוהרא, וכל השומע זאת תצילנה אזניו איך עין תלעג לאב ותכוב ליקהת אם דבר שנהגנו בו איסור מדורי דורות כ"כ יהי' הדבר מזולזל, ומה גם שב"ה אין שום אונס והכרח בדבר, ויש באפשרות מטעם חוקי הממשלה מלכות של חסד ירום הודם, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, וכל איש הישר בעיניו יוכל לשמור ולעשות ככל הכתוב בשולחן ערוך בלי מפריע, ולא באתי בקונטרסי זה לישא וליתן בהלכה זאת הלכה למעשה, כי הלא ידוע איסורו לכל בר בי רב, אך באתי להוציא מלבן של המקילים ולאפרושי מאיסורא בהסכמת גדולי דורנו שליט"א, שאין שום יסוד להקל במדינתנו בחלב שח"נ ואי"ר אי מדינה אי ממנהגא כמו שביאר מרן חתם סופר בתשובה בחי"ד סימן ק"ז וכו' עכ"ל"ה.

ספר חלב ישראל כהלכתה

מבוא

כדי להקל על המעיין לא העתקנו כל האריכות והפלפול של הפוסקים רק מה שנחוץ להמטרה והצגנו סימן כזה "וכו" להראות כי עוד דברים בגו להרוצה לעיין, ובסוף כל פסק הצגנו מקור לדעת מפי מי יצאו הדברים, להרוצה לחקות בשורש הדברים.

לא דקדקנו בהעתקת דעת הגדולים בסדר מוקדם ומאוחר רק כפי שבא לידינו, ובמפתח ימצא כל אחד מבוקשו.

א.

בשורת חתם סופר זצ"ל יור"ד סי' ק"ז וז"ל:

נידון מה שדנת על עיקר הדין אי חלב נאסרה במנין אפילו במקום וזמן שאין בהמה טמאה הראוי לחלוב מצוי ביניהם ככזמן ובמקומות אלו שבהמות הטמאים המצויים גם הגוים ממאסים חלבם.

הנה בש"ד כ' ומביאו הפר"ח סי' קי"ד וז"ל: חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אין בהמה בדיר אסורה דלא ליפוק חורבה מיני, ופורץ גדר ישכנו נחש כך פסק רש"י ז"ל עכ"ל וכו'.

מעתה חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסורה עלינו אי דאורייתא אי דרבנן כנ"ל, ופורץ גדר ישכנו נחש, ואתה בני שמור נפשך ואל תטוש תורת אמך, עכ"ל.

(ואין פה מקום להאריך בדברי הפוסקים המאריכים בדברי החת"ס, וע"כ אציין שמותיהם ואלו הם: בחזו"א יור"ד ה' מאכלי עכו"ם סי' מ"א סק"ד, שורת אג"מ יור"ד סי' מ"ט, כונת חלב קו' א' עמ' ו', שורת דעת סופר יור"ד סי' ל"ו, שורת חלקת יעקב ח"ב סי' ל"ח, דבר הלכה סי' ל', שורת עמק הלכה ח"ב סי' נ"ב, שורת לבושי מרדכי מהד"ת יור"ד סוסי' קס"ד, שורת יגל יעקב יור"ד סי' פ"ו, שורת מהרי"ץ ח"א סי' פ"ח, דעת ה' שחיטה סי' כ"ג סק"ה, פתה"ד ח"ב סי' קצ"ו או' ב' דף י"א, שד"ח אספ"ד מערכת חלב עכו"ם או' א', ערך ש"י סי' קט"ו).

חלב ישראל כהלכתה

ב.

בבית מאיר סי' קט"ו, וז"ל:

וגם תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהי' בנמצא שום דבר טמא לכן היתר זה (לשתות חלב עכו"ם על סמך דלא נמצא שם דבר טמא) לענ"ד כפיתא דנפל בכירא עכ"ל. וכידוע אותן שמקלם יגיד להם רוצין להתלות באילן היתר זה (וע"ע בע"ז בשו"ת חוט המשולש הנספח לתשב"ץ טור הראשון סי' ל"ב, וערך ש"י יור"ד קט"ו, ושו"ת לבוש"מ מהד"ת יור"ד נ"ז).

ג.

בשו"ת מהר"י מברונא סי' ע"ח וז"ל:

דחלב עכו"ם נגזרה במנין בין איכא דבר טמא, או לא ופורץ גדר ישכנו נחש:

ד.

בס' ערוך השלחן סי' קט"ו סעי' ה' וז"ל:

יש הרבה מתפרצים מחמת שאיזה חכם הורה להקל במקום שאין חלב טמא והת"ח שהקיל עונו ישא, וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי חז"ל הם כגחלי אש, מה שהתודה לפני אחד בלב נשכר שהי' דרכו בעת שנסע למקום אחר וקנה שם חלב שמן, ושאלו אצל החנוני וסיפר שקונה מח מבהמות טמאות באטליז והמוח הזה ממחה בתוך החלב ובוזה נעשה החלב שמן וצעק בקול מר כמה גדולים דברי חז"ל.

ובאמת כך מקובלני שכל גזירות חכמים לבד טעמם הנגלה, יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם והשומע ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא, עכ"ל.

ה.

בס' שלחן הטהור להקדוש מוהר"ר אהרן ראטה זצ"ל בעל שומר אמונים וז"ל:

מקילים לעצמם היתירים גדולים בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ושמעתי בשם בוצינא קדישא הה"ק מצאנו זי"ע, שאמר שאם אין ישראל רואה החליבה אז שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל, וכן

הקרום של חלב המאלקי"ן הנשאר אחר עשיית הגבינה אמר רבינו האר"י ז"ל, שזה אסור כמו אכילת דם, כי החלב נעשה מפני שהדם נעכר ונעשה חלב, וכשעושים גבינה אז מוציאים כח החלב וחוזר להיות דם, וכך בחמאה של עכו"ם, וכש"כ בגבינה שלהם, שאין נזהרים בזה שאסור ביותר שמא בישלו בכלי איסור רותחין, או העמידו בדבר איסור, ובחמאה ידוע וברור שמערכים עכשיו שומן של איסור, כי העכו"ם בקיאים עכשיו כולם בחכמות ומיני תערובות, כמבוא בדרת"ש ויש בזה איסור חמור ח"ו.

ו.

בשד"ח, אספ"ד מע' חלב עכו"ם או' א' וז"ל:

ח"ו להתיר אף בלא שכיח דבר טמא וכן נהגו בכל ערי הספרדים אף שגם שם לא שכיח חלב טמא, ע"כ.

ז.

בשו"ת צמת צדק יור"ד סי' ע"ו וז"ל:

אע"ג דבמדינתנו אין מצוי כלל חלב טמא מ"מ יש לחוש כודאי לדעת ר"ת וכו' וה"ה דמה"ט איכא למיגדר אטו היכי דשכיח חלב טמא, ע"ש.

ח.

בס' שבילי דוד יור"ד קט"ו וז"ל:

אחר שהביא דברי הפר"ח הרוצה להקל היכא דליכא חשש תערובות דבר טמא, סיים "אבל אנו נגררים אחר הרמ"א" עכ"ל. ודעת הרמ"א ידוע שחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור בכל אופן.

ט.

מחשובתו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק אב"ד דק"ק סאטמאר שליט"א (זצוק"ל):

ע"ד שאלתו, היכא שהבהמות והדיר של ישראל כשר ושומר שבת, אם להתיר אצלו כשהעכו"ם חולב ואין ישראל רואהו, הנה מבואר ברמ"א שהיתר זה אינו אלא כל מקום שאין בית העכו"ם מפסיק, וא"כ בכה"ג שהבהמות והדיר המה מחוץ לעיר,

חלב ישראל כהלכתה

ומביאין החלב העירה, שכמה בתי עכו"ם מפסיקין, אין להתיר זה אף לדעת המקילין. ומה שהביא מזה"ש, גם הוא לא התיר אלא אם נתקיים עכ"פ תקנת חכמים שהי' ישראל בשעת החליבה, אך בתחילת החליבה לא הי' ונחלבו מקצתן בטרם שבא, ובוזה כתב לסמוך על המתירין בשעת הדחק, ודלא סמך ע"ז אלא בשעת הדחק, א"כ גם הוא מודה שרבים מחמירים ואוסרין. וכ"ז מיירי אם הי' שם ישראל עכ"פ מאמצע החליבה כמבואר בדבריו. אבל אם לא הי' שם ישראל בשעת החליבה אפילו באמצע, גם הוא לא סמך להתיר אפילו בשעת הדחק.

אמנם אף היכא שהוא באופן שמותר בשעת הדחק הדבר ברור שכיון שהיכולת ביד הקהל להעמיד משגיח כראוי אין זה שעת הדחק, והרמ"א ז"ל באו"ח סי' רנ"ז כ' על מה שמותר בדיעבד, ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. וצ"ל דאם רגיל לעשות כן הוי פשיעה ותו אין להתיר אפילו בדיעבד וכו' עכ"ל"ק.

י.

בשו"ת לבוש"מ מהד"ת יור"ד סי' נ"ז כ':

להלכה דוקא לקטנים שא"א להאכילם דבר אחר חילוף זה ואיכא כמעט סכנת נפשות למנוע מהם, וכן יולדת תוך ל' בדצריכה לה דוקא, אבל לשאר אנשים ונשים אין בידו להתיר, (וע"ש שהתשובה נערך להגר"י וועלץ ז"ל והגר"י נעשה שואל בעת המלחמה שהי' יקר המציאות חלב כשר, ואעפ"כ דחה צדדי ההיתר ומתיר רק כנ"ל ע"ש).

יא.

בשו"ת מעיל שמואל סי' י"ב כ':

תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ע"כ אף באין דבר טמא בעדרו וליכא חשש תערוכת חלב טמא, אסור אף בדיעבד, ע"ש.

יב.

בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' קמ"ה:

כ' בפשיטות דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו דינו כשאר איסורין דרכנן שחייב לבזבו כל ממונו עד שימצא חלב היתר, אבל אינו חייב ליכנס לחשש סכנה, ע"ש.

יג.

בס' רוח חיים דף קכ"ט ע"ב:

כ' דאם הוא בכפר גוים ואי"ל שום מאכל ומשקה כי אם חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, ואם אינו שותה יבא לידי סכנה ודאי מותר דלא גרע מעוברת שהריחה, אך אם יכול להשיג חלב כשרה בודאי חייב לפזר כל ממנו כדי שלא יכשל באיסור חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, או שיאכל שאר מאכלים שיוכל להשיג, ע"כ.

יד.

דע"ת של הגה"צ מוה"ר משה פיינשטיין שליט"א:

מודעה זו יצא בטראנטא בתשכ"ח והננו מעתיקים כמו שהוא.

ב"ה. ג' אלול תשכ"ח לפ"ק.

שומרי הדת - קהל מחזיקי תורה

מודעה רבה!!

כאשר מתקרבים ימי הרחמים והרצון, ועם בני" מזדרזים במצוות, ראינו לעורר עוה"פ על ההתרשלות המתמיהה אפילו בין חרדים לדבר ה' שאין מדקדקים על חלב וגבינות ישראל, אשר עליהם הקפידו כל קהלות ישראל בכל הדורות.

בהיות שרבים נתלים באילנא רברבא, הרב הגאון, פאר הדור, כמוה"ר רבי משה פיינשטיין שליט"א להקל, מצאנו לנכון לפרסם מכתבו אלינו במיוחד בנדון זה, להסיר מכשול מן הרבים. וז"ל:

והנה העתק המכתב כלשונו.

הנה בדבר החלב שזה הרבה שנים שיראי השי"ת אשר בטראנטא נזדרזו בהסכם הרבנים וכל החרדים למצות התורה ותקנות חז"ל וראו שיהיה קאמפאניא לחלב שנחלב ע"פ השגחת ישראל וכן כל הדברים הנעשים מחלב כגבינה וחמאה וקרים מחלב זה ע"פ השגחת ישראל, ועתה נתרשל הדבר מצד שעולה ביוקר מעט והרבה לוקחים חלב מסתם קאמפאניעס אף מאלו שלקחו כל השנים מהחלב והגבינה וכל המינים מהחלב שתחת השגחה וכו', ובפרט אלו שכבר נהגו הרבה שנים שלא לסמוך על הטעמים להקל אלא על השגחת ישראל כדין שעליהם יש איסור מדין

חלב ישראל כהלכתה

נדר דהנהגה הרבה שנים, וגם על גבינות הא ליכא היתר ההוא ומצד שמקילין בחלב מקילין גם בגבינות. ולכן ודאי יש להזדרז בזה ביותר ולחזק ידי יראי השי"ת העוסקים בזה שיתקיים החלב שתחת השגחת ישראל בטאראנטא ויתרכו חרדים לדבר התורה שיקחו חלב זה וכל המינים מהחלב שתחת השגחה אשר ממילא גם יזול המקח ולא יקשה הדבר לשום אדם. ובזכות הזהירות והזריזות ומצות השי"ת ותקנות חז"ל נזכה כולנו לגאולה השלימה אשר אנחנו מצפים ומקוים כל הימים. ובאתי על החותם בכ"ח תמוז שנת תשכ"ח.

נאום משה פיינשטיין

טו.

(הפסקים דלהלן נעתקים מס' טהרת יו"ט חלק ז' שאליו נכתבו):

עקיבא סופר-שרייבער

בה"ג מוהרשב"ס זצ"ל

אב"ד ור"מ דק"ק פרעסבורג יע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

בעהי"ת י"ב ניסן פרות ורחוה לפ"ק.

את חג המצות יחוג בדיעות ובשובע שמחות בהכשר ויתרון כבוד ידידי הרב הגאון הצדיק, לוחם מלחמות ד' צבאות עומד בפרץ כש"ת מו"ה חיו"ט ליפא דייטש שליט"א, בקליוולאנד יצ"ו מלפנים אבד"ק העלמען.

אחדש"ת קבלתי מכתבו ויה"ר שישוב לאיתנו הראשון ויהי' בריא כאלם לעמו חי וקיים לפני הקב"ה לזכות את הרבים כאשר עם לבבו הטהור אכיר. הגם שטרידנא טובא בימים אלו לפני חג הק' בכ"ז לא אמנע כי אהבה מחותנו אלוף נעירי והברית והחסד הגאון הצ' ז"ל דוחקת שלא לאחר.

והנה עיני ראו ולא זר מה שכתב שהשותים חלב עכו"ם ואוכלין חמאה של עכו"ם תולין א"ע בשו"ת הריב"ד יו"ד סימן נ"ב והשתוממתי על זה האיך תולים בוקי סרוקי בהגאון הג"ל, שם המדבור מחמאה בשנת בצורת בשעת מלחמה ושאלו אם יש בו חשש תערובת חלב [בציר"ה] ומסיק שם לעשות בחינה ע"י כעמיקער כמבואר בהמרש"ם ומסיק שם אחר כ"ז — היות שהעולם דחוק מאד אין על הבי"ד לפרסם איסור. וכ"ז במקום שנוהגין היתר בחמאה של עכו"ם עיי"ש וחלב מאן דכר שמיי, וקלי הדעת מקלן מגיד להם לחפש היתרים חמדו להם למלאות תאותם

ותולין דברי עצמם משאות שוא כגדולים וצדיקים ושומר נפשו ירחק מאנשים קלי הדעת כמוהם. והנה מי יבא אחר המלך מאן מלכי רבנן גדולי פוסקים שמחמירים אפילו במקום שאין מצויין דברים טמאים עיין תשובה מאהבה וחכמת אדם יור"ד כלל ס"ז בסוס"ז ועיין כדרכי תשובה שמביא את הפוסקים שאסרו ואנו בני מדינת הגר אנו נוהגין עפ"י הוראת ק"ז רשכבה"ג בעל ח"ס ז"ל בסימן ק"ז שחלב הוה דבר שבמנין כש"ד ואסור בכל מקום אפילו דלא שכיחי כלל דברים טמאים ומסיק שם ואנו בני אשכנז אסור מדינא ואין לו התרה. עוד שם בסיום התשובה: ואתה בני שמור נפשך ואל תטוש תורת אמך ממילא, נפלו כל ההתירים בכירא כמובן ואין להאריך שלא לצורך וכו'.

זמן גרם שלא להאריך וד' שנותיו יאריך ונוכה להגות בתורתו עד מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים עיה"ק, הדוש"ת כותב בהחפזי.

הק' עקיבא בה"ג מוהרש"ב סופר ז"ל

טז.

יונתן שטייף

ראב"ד דק"ק בודאפעסט יצ"ו

ברוקלין נ.י.

ב"ה ד' ויקה"פ תשט"ו.

ברכה רפואה וכט"ס יחול על ראש ידינ"פ הרב הגאון הגדול מעוז ומגדל זי"ר יפ"ת כש"ת מוה"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, אבדק"ק העלמעטץ, וכע"ע בקליוולאנד יע"א.

אחדשה"ט, יקרת מכתבו הגיעני ובטובו הואיל להודיעני משלומו הטוב, וד' יתן לו בריאות הגוף וישלח לו רפו"ש בתושח"י, ויזכה לזכות הרבים כדרכו בקודש מתוך נחת ובריאות הגוף וכט"ס.

ע"ד ששאל אם יש להחיר לשתות חלב נכרי כיון שעפ"י הממשלה יש עונש אם מערבים דבר טמא ומי שעושה כן לוקחים ממנו הרשות למכור עוד חלב, ע"כ. הנה ה"ג שפיר חזי מש"כ מרן הגה"ק בעל לבושי מרדכי יו"ד ח"ב סי' נ"ז שהעתיק ממרן החת"ס ז"ל יו"ד סי' ק"ז שכ' דס"ל לרש"י דחלב גזירה קדמוניות היתה קודם שגזרו על הגבינה, ואז אסרו החלב שאין ישראל רואהו אע"ג דתחילת גזירתא היתה משום

חלב ישראל כהלכתה

חשש עירוב דבר טמא, מ"מ כשגזרו ואסרו במנין סתם אסרו כל חלב שאין ישראל רואה החליבה אפילו ליכא חשש דבר טמא, אלא כשנשתנה ונעשה חמאה לא גזרו, וכן שהחלב כל זמן שלא נשתנית היא איסור גמור ואוסרת פת ותנור וכלים, מטעם שנאסרה במנין, ושוב אסור גם גבינה מפני צחצוחי חלב שנשאר בני אטפי, שלא נשתנו אע"פ שהוא חלב טהור בודאי, מ"מ כל זמן שהחלב בעין היא בכלל הגזירה הקדמונית דחלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו. וכ' שכן פסק הרמ"א וכ"מ ואנו בני אשכנז כבר קבלנו כהדיעות להחמיר, ואסור עלינו מדינא ואין לו התרה, וקרוב בעיני נדר דאורייתא, מ"מ קיל שכך קבלו הנדר שיהיה אסור עלינו כקולא איסור דרבנן, אבל לעבור על זה עובר על נדר דאורייתא, עכ"ל. העתקתי אותו הדברים כדי שידעו המקילים מה שלפניהם.

אמנם אם אי אפשר להשיג חלב כשר והקטנים צריכים לזה מאד וכן חולים (או מעוברת ומינקת) ויולדת כבר התיר מרן בשו"ת לבושי מרדכי, וכן עשינו מעשה בהיותי בב"פ בזמן הגזירה שלא היה אפשר להיות אצל החליבה, התרנו סתם חלב לקטנים ולהנ"ל.

והנני בכרכה ה' יחזק כוחו ויאמצו לזכות הרבים ויחוג חה"מ בדיעות והכשר ויתרון כאו"נ הטהורה וכעתירת ידידו דו"ש בלונ"ח.

יונתן שטייף

יז.

לוי יצחק גרינוואלד
 אב"ד צעהלים, רב דקהל ערוגת הבשם
 ברוקלין נ.י.

כעזהי"ת ה' ויק"פ תשט"ו לפ"ק.

שלום וברכה ורפואה שלימה לכבוד ידידי הרב הה"ג המפורסם חו"ב בה"ת חסיד ישר ונאמן כש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, אבד"ק העלמעץ חוב"ק קליוולאנד יצ"ו.

אחדשת"ה באהבה, מכתבו הגיעני ויען שבלא"ה אין לי פנאי להאריך ע"כ אני משיבו תומ"י.

אודות חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ואומרים שיען שיש עונש מהממשלה על המערב חלב טמא ע"כ נפל בבירא כל החשש של חלב טמא וממילא בטיל הגזירה שגזרו חז"ל על חלב עכו"ם. והנה חס מלהזכיר להתיר גזירת חז"ל ודין מפורש במשנה ובגמרא ובשו"ע ולהתיר זאת מסברא כרסית, והנה מלבד מה שכ' הח"ס בתשרי יו"ד סי' ק"ז ומובא בפת"ש סי' קט"ו דחלב הו"ל דבר שנאסר במנין וא"א להתירם אפי' כשלא שייך הטעם ואם לא הו"ל נאסר במנין אז חמור יותר דהו"ל כמו נדר שהוא דאורייתא מלבד זאת כל הסברא הנ"ל אין לו שחר, ראשית הלא הגזירה היתה על חלב שחלבו ואין שם ישראל בשעת החליבה, והגזירה לא הי' על הקרימעי מקום שמבשלין (פאסטעריוזן) החלב כי זהו ענין אחר כסי' קי"ח דחלב שהופקד ביד עכו"ם צריך חותם א' והנה זאת ידוע שהפירמא המבשלת וממלאת את החלב בתוך הבקבוקים קונים החלב מכמה איכרים, מהם שיש להם בהמות הרבה ומהם שאין להם רק מעט, ועתה אם ימצא שמעורב קצת חלב טמא הלא העונש לא יהי' רק על המוכרים הראשיים שהרי להם יש אחריות על זה ולא על האיכרים, ובפרט שא"א לידע באיזה משק מן האיכרים עירבו זאת וא"כ גם האיכר אין לו אחריות כלפי הממשלה ולפי"ז נפל בבירא כל הסברא הכרסית הנ"ל. ותו ידוע לכל הפסוק ויפצר בו ויקח... והוא דבר נקל מאוד. ותו מי אמר לבעל סברה הנ"ל שהממשלה מקפדת שלא יערבו חלב חזיר, הלא הממשלה אינה מקפדת רק על דבר שמזיק לכריאות אבל חלב חזיר הלא בריא לגוף, ובפרט שהחלב הוא מזוקק ובריא שאין שום קפידא מצד הממשלה לערב חלב חזיר, וכמעט שבעים אחוז מהאיכרים יש להם חזירים, ובפרט האיכרים שאין להם פרות הרבה. ועוד שזה ידוע לכל שהחברות הקונים החלב מאת האיכרים מודדים אותן לבחון כח השומן בהחלב ולפי חלק השומן הנמצא בה לפי ערך זה המה משלמים, ואם כן יש ריוח גדול להאיכר לערב חלב חזיר בתוך שאר החלב כי חלבו של החזיר שמן הוא מאוד, וגם כי האיכרים הקטנים שאין להם בכל יום די חלב ולכן הם מקבצים את החלב משנים או שלשה ימים ואח"כ מוליכין אותה אל החברות הקונות ואם כן יש להם נפקא מינה לערב בו חלב חזיר כי זה גורם שלא יתקלקל מהר, והוא דבר ידוע שחלב חזיר פועל כך, ובכך נפל כל היסוד של בעל הסברא הנ"ל, ע"כ פשוט הוא כביעא בכותחא שחלב שחלבו עכו"ם אסור, ומחוייבים לעשות כל השתדלות שלא יכשלו ח"ו במאכלות אסורות.

וכזה הנני ידידו הכותב בחפזון רב ומברכו ברפו"ש מצפה לישועת ישראל.

לוי יצחק גרינוואלד

חלב ישראל כהלכתה

יח.

שמעון ישראל פאזען

אב"ד דק"ק שאפראן יצ"ו

ברוקלין נ. י.

בעזה"ש"ת אור ליום ועש"ק ויק"פ תשט"ו לפ"ק.

שוכ"ט כבוד אהובי ידידי נפשי הרב הגה"צ המפורסם כקש"ת מו"ה ר' חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, האב"ד דק"ק העלמען יע"א.

אחדשת"ה באה"ר יקרתו הגיעני והנני בא רק בקצירת האומ"ר מתוך טרדה רבה וראשית דברי לברכו ברכת רפואה שלימה בתוך שאר ח"י, והרופא הנאמן ית' יעמוד לימין השליחים אשר ישלח לרפאותו.

אודות חלב של נכרי שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ידועים דברי מרן החתם סופר זצ"ל הנאמרים ברוח הקודש אשר גם הפרי חדש לא התיר (במקום שבר שאי אפשר שיהי' חשש משום חלב טמא) אלא לספרדים אשר סמכו על דברי הרדב"ז אבל לנו אשר אבותינו קבלו דברי רש"י ז"ל וההולכים בעקבותיו שהוא דבר הנאסר במנין, אין כח לשום גאון ובית דין להתיר כי היא גזירה קדמונית של חז"ל אשר עומדת בתוקפה אף אם אין שום חשש תערובת חלב טמא, ופורץ גדר ישכנו נחש, וכן פסק רש"י ז"ל, כך הביא הש"ד כאשר הביא דבריו החת"ס ז"ל, והאריך וברר הענין הדק היטב, עיין נעים אמרותיו כתשובה יור"ד סימן ק"ז.

והנני בזה דשת"ה באה"ר המחכה לישועת ישראל בכיאת בן דוד בקרוב כימינו.

הק' שמעון ישראל פאזען

יט.

נפתלי הירצקא העניג

אבד"ק שארמאש יצ"ו

ניו יורק

ב"ה ע"ש לס' ויקהל-פקודי, תשט"ו.

את חג המצות יחוג בשמחה ובששון, ובשפתי רננות יהלל בכל לשון, ויתרפא רפואה שלמה רענן ודשן, כבוד ידינ"פ הרב הגאון צ"ת חו"פ נודע בשערים, סיני ועוקר הרים, ה' קרנו ומזלו ירים, כקש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, אב"ד דק"ק העלמעטן, כעת בעיר קליוולאנד יצ"ו.

(א) אחדשה"ט כראוי וכיאות ליראי ה' ולחושבי שמו.

הנני בזה להשיב לו תשובה מאהבה על אגרתו השנית שמבקש ממנו להשיבו בענין חלב עכו"ם שמקילין בזה במקומו אף שהמה אנשים כשרים ושומרי תורה, עם כ"ז כיון שיצאו איזה אנשים במדינה זאת להראות כחא דהיתירא עדיף, ע"כ עליהם המה סומכים ג"כ להקל בזה בטענתם שהממשלה יש לה פיקוח על תערובות החלב, ואם ימצא תערובת חלב טמא מענישין על זה.

הנה בענין זה כבר דברו גדולי זמנינו הרבה וגם נכתבו הרבה תשובות בדבר זה וצווחו ככרוכיא על המתירין וכמו שהביא בהפר"ח דברי הש"ד שהמקיל במקום שאין דבר טמא בדיר בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו הוא בכלל פורץ גדר ישכנו נחש, כך פסק רש"י. וגם ידוע מש"כ החת"ס סי' ק"ז דאם הלכה כרדב"ז ורק אבותינו קבלו עליהם כדעת המחמיר ה"ל נדר דאורייתא, אך אם עיקר הדין דלא כהרדב"ז אם לא קבלנו עלינו כלום אלא שהאיסור הוא כך מעיקרא איננו נדר אלא העובר הוא עבריין באיסור דרבנן, נמצא חומרי קולי עיי"ש.

והנה במו"מ של הלכה הוא למותר כעת שכבר דשו בו וכתבו הכל באר היטב כל הגדולים וגם בענין מה שסמכו א"ע על עונש של הממשלה להמערבין כבר נתברר שזה טעות בעיר הלכה שטעו בזה הרוצים לחפש קולות, וגם הגאון המפורסם מו"ה יעקב ברייש אב"ד ציריך שליט"א בעהמ"ח שו"ת חלקת יעקב בירר דבר זה בראיות ברורות שאין עליהם תשובה, ומה שכתבו להתיר עיד"ז שהידיעה ברורה הוי כראי' ממש ע"ז אדרבא הביא ראיות גדולות דלא הוי הידיעה כראי' רק באיזה מקומן יש טעם לדבר שמהני גם ידיעה בלא ראי' וזה הטעם לא שייך בחלב עכו"ם. ויש סברא לומר דהחברות הגדולות הם לא מרתתי כ"כ מדיני הממשלה דבניקל יש להם התקשרות להשתחרר, ואין בזה אפילו לסניף היתר כידוע לכל אדם ומפורסם זה שמעולם לא עלה פחד על לב בזה כי יש להם הרבה עצות להסיר הפחד הזה מלבם ומובן וידוע הדבר. ואין להאריך בדברים בטלים שלהם שאין בהם שום טעם כלל. על כן כל מי שלבו דורש את האמת ואינו רוצה להטח את עיניו מראות בוודאי יודה על האמת שאין שום צד היתר בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אף על פי שיש פיקוד מאת הממשלה לענוש את העוברים על זה ומערבים חלב זר וכל המקיל בזה בכל מקום שיהי' הוא בכלל ופורץ גדר ישכנו נחש, וכל מי שלא נתגעל עדיין במאכלות אסורות ישמע לדברי רבותינו שלא לטמא נפשו בחלב עכו"ם, והבא לטהר מסייעין אותו.

(ב) וע"ד שמיעתו מפלוני אלמוני שכל איסור של חלב עכו"ם לא שייך כאן במדינה יען שבעת שגזרו הגזרה על חלב עכו"ם עוד לא היתה מדינת אמריקה, יפה

כתב מעכ"ת נ"י שדברים הללו המה בלי דעת ומביא לידי כפירה לעקור כמעט כל הדינים וההלכות כמו יין נסך וכל הגזרות יתבטלו ר"ל, את"ד. ובאמת אין צורך כלל להשיב רק לקיים ענה כסיל כאולתו כי הבל יפצה פיהו וכי התקנות והגזרות היו על מספר מדינות בשמותם על אדמות, ואפילו לפי דבריו וכי לא הי' מדינת אמריקה בעולם ונכרא מדינה חדשה, הלא גם אמריקה הי' אז בשעת הגזירה רק שלא הי' ידוע מקומה אי', ובאמת מבואר שהגזירה הי' על בני"ב בכל מקומות מושבותיהם כמ"ש החת"ס בלשונו, וכ"ה ביו"ד סי' קט"ו בט"ז ובש"ך לאסור אפילו דיעבד כל שאין רואה ישראל תחלת החליבה אפי' באין שם דבר טמא ויעיין ש"ך ס"ק ח' וכן הביא הביאור הגר"א בשמו שכתב וז"ל: ועש"ך דאף לראות בכלי אף דיעבד אסור כמ"ש סמ"ק ומרדכי שמוזה הטעם צריך להיות ישראל יושב כנ"ל ושכן כתב באו"ה. ויעיין יד אפרים שהביא דברי התשב"ץ ח"ג סי' קמ"ג חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אינו משום תקנה וגדר אלא ספיקא דאורייתא משום תערובות חלב טמא, וכבר העידו לי לאחר שחלבו הגמל ונשאר כעין לחלוחית ממנו חולבין בו בהמה טהורה וגם יש לחוש שמא עירבו בידיים הרבה ע"ש, ויעיין בגליון מהרש"א בש"ע שם ס"א.

והנה מאחר שכל דברי הרוצים להתיר דחויים לגמרי כי המה דברים בלא טעם ובטעות ע"כ לא אכפול עוד הדברים שכבר דברו בו כל הגדולים, ובהחלט יש להזהיר מאד ע"ז כי ידוע מה שאמרו חז"ל שמאכלות אסורות גורמים לטמטם הלב כמ"ש ונטמטם במ ודרשו ונטמטם, ומזיק הרבה לדורות אחריו. וראה מש"כ באוה"ח הק' על מאכלות אסורות פ' שמיני בפסוק אל תשקצו וז"ל: ואומר ולא תטמאו בהם אולי שיכוין לומר שצריכין ישראל להיזהר לכל יכנסו לפיהם אפילו בהיסח הדעת כי ההפרש שבין שוגג למזיד במציאות זה כשוגג במזיד כי התיעוב יעשה מעשהו בנפש אדם אפילו בהיסח הדעת וכו' וצריך האדם לזיזהר בתוספות זהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק שיקוץ זה ומה גם בזמנים אלו שנוהם האויר הארצות כולן יחד עיי"ש. וכן כתב בסה"ק של"ה שביקש ממרו מהרש"ל בשעה שהלך לנשואין שיברכו ויצוה לו ואמר לו שיזהר מאד לקדש את עצמו בשני דברים אלו תאות מהאכלים להיותן על טהרת הקודש ותאות המשגל כי שני דברים המה העיקרים הגדולים הוית הגוף ובנין הגוף. וכל המחפשים קולות בענין חלב עכו"ם אחר שכל הגדולים הסכימו שאין כמה לסמוך להקל, הרי הוא בכלל משחית נפשו הוא יעשנה, וכל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה.

דידו הדו"ש בלונ"ח ויזכה לזכות את אחב"י בכל עניני קדושה וטהרה.

נפתלי הירצקא העניג

כ.

(הרה"ג) מרדכי יעקב ברייש (זצ"ל)

בעמח"ס שו"ת חלקת יעקב

וספר החזיון והתיקון ב"ח

אב"ד ציריך יצ"ו

ב"ה ציריך, י"ז אדר תשט"ו.

הוד כבוד הרב הגאון המפורסם בחיבוריו היקרים המסולאים כפז ופנינים, נאמרים בקדושה וטהרה, ספרי טהרת יו"ט ו"ח, חסידא ופרישא, גן הדסים וכו' מו"ה חנני יו"ט ליפא דייטש שליט"א, מכון שבתו באמעריקא, בעיר קליוולאנד יצ"ו.

א) אחדשהכ"ת הרמה בכבוד והערצה כערכו הרם. אשמח מאד לשמוע שמע טוב, כי זכה וזיכה את הרבים, לכנות ולנטוע טהרה בישראל בארצות הברית, מקום שרוחות שונות שוררות וזכה כת"ה להיות מהנהוג דנאמר בהו הבא לטהר מסייעין אותו. והנני שולח לו בזה התשובה שכתבתי לצורבא מרבנן אחד הלומד בישיבת בית מדרש עליון בספרינג וואלי מחוז ניו-יארק בענין חלב עכו"ם.

נשאלתי לחוות דעתי בדבר החלב מהפירמות הגדולות בארה"ב שקיים שם פקוח מהממשלה שלא לערב חלב טמא ויענשו וגם יסגירו כל העסק בעברם ע"ז, אם יש להתיר בכה"ג ולסמוך על רב מפורסם שם שדעתו נוטה להתיר וטעמו ונימוקו כיון דמרתתי מאד לערב יש סמך גדול להתיר אף בלא שיטת הפרי חדש וכו', לכן הרוצה לסמוך ע"ז ודאי רשאי, רק מי שרוצה להחמיר אין בזה משום יוהרא אבל המקיל הוא עושה כדינא ואין להחשיבו כמזלזל באיסורין, עכתו"ד הרב המתיר הנ"ל.

והנה באמת אין בכל ראיותיו כדי לסתור דין המפורש בש"ע והפוסקים עד גדולי האחרונים, והנהוג מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל, וכמו שנברר להלן, אחרי שנדין בראשונה על מקור הדין כפי המבואר בפוסקים ובש"ע וכו'.

ב) וסיפר לי הה"ג ר' משה סאלאווייטשיק נכד הגר"ח סאלאווייטשיק ז"ל ששמע מאיש מלומד חרדי הגר בשווייץ במקום הרים וגבוהות וראה בכל פעם שפחה אחת הביאה בימות הקיץ שני כדים עם חלב מההר למטה, ושאל אותה, הלא מנענע וטלטול הדרך בימות החום יתקלקל החלב, וענתה שהיא נותנת בהם מעט חלב חמורה אף שמחירו גדול מהטהור, מפני שזה מועיל שלא יתקלקל. אף שבשווייץ ג"כ יש איסור מאת הממשלה לערב חלב טמא בכ"ז לא מרתתא, אי משום אמתלא שלא יתקלקל או משום דכמות מעט כזה א"א להבחין בכימאה אשר בזה מפקחים פקידי

הממשלה. ולדעת הראב"ד והרשב"א מובא בר"ן ע"ז ובכ"י קט"ו לא הלכו בזה אחר נר"ט כדי שלא יפרצו ע"ש. מובן שאיננו רוצה להעמיד היסוד על עובדא הנ"ל אבל מ"מ יש לראות שע"י איזו סיבה יש אפשרות לערב חלב טמא אף בזה"ז (ובפרט כעת שהטכניקה והפיזיקה התקדמה כ"כ שיכולים להפוך השחור ללבן ואיפכא, וכשמעתי שיכולים להעמיד גבינה וחמאה מחלב טמא בסיוע חכמת הפיזיקה) ואם נחיר כהיום חלב סחמא אח"כ שיהי' חששא חלב טמא לא יצייתו לנו ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו, וכהאי דביצה ה' ע"ב שמהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביוט"ש וה"נ כן. וכן הפ"ח ביו"ד קט"ז לענין גזירה דגבינות דאף במקום שמעמידים דוקא בעשבים אחר שיבא זמן או סבה שלא יעמדו בעשבים אלא בעור נבילה ועשו"ת צמח צדק (יו"ד סי' ע"ו) וז"ל: אע"ג דבמדינתנו אין מצוי כלל חלב טמא, מ"מ יש לחוש בודאי לדעת ר"ת שסומך הטעם משום ניקור, ואע"ג דהשתא אין נחשים מצויים וכומו שמקילים בגילוי, מ"מ הדבר פשוט שיש לחוש בודאי למ"ש הפוסקים משום שיש כאן עוד טעמים (עי' בכ"י בשם סמ"ק) ואיכא למגזר אטו היכי דשכיח נחשים, וה"ה דמהאי טעמא איכא למגזר אטו היכי דשכיח חלב טמא וכו' עי"ש.

ג) ובפרט כידוע דבכל גזירות חז"ל איכא עוד טעמים כמוסים וכאשר האריך בזה בערוך השלחן בדברים נלהבים. באיזה אופן שיהי', כשאין ישראל רואה החליבה אסור. ודברי החת"ס סי' ק"ז ידועים דאדרבא להרדב"ז ח"ד סי' ע"ה (וכן בחוט המשולש לתשב"ץ טור הא' סי' ל"ב ועד פוסקים, מובא בשד"ח חט"ז, מערכת חלב) דס"ל דחלב לא נאסר במנין, דכיון דכבר נהגו מקדמת דנא כהרמ"א ושאר הפוסקים לאסור הוי כנדר ואין לו התרה, וא"כ קולי חומרי, ע"ש ג"כ דברים נלהבים. ובשד"ח הנ"ל אף שרוצה להמליץ קצת על הפ"ח מ"מ סיים דח"ו להתיר, וכן נהגו ככל ערי הספרדים, אף שגם שם לא שכיח חלב טמא, וכמבואר בתשב"ץ הנ"ל וז"ל: לפי מה שאומרים אין חולבין לחומריות וסוסיות, לפי שיש לבהמות האלו היזק גדול להנחלבות, והם חסים על בהמתן, וגם להם דבר נמאס וגנות וחרפה, וגם יש בזה ניחשו רע לעושה זה ע"כ אין לחוש דק במקום שיש חלב גמלא שהוא מילתא דשכיח. וכאמור, שהוא מהפוסקים שחלב לא נגזר במנין, אכן במציאות ודאי דלא פליגי דחלב משאר טמאות לא שכיח, ואפ"כ נהגו לאסור ככל ערי הספרדים, אף במקום דלא שכיח גמלים. ומביא שם בשד"ח דברי הצ"צ סי' ע"ה וז"ל: ואף בעיר שנתיישבו מחדש, אם נודע רוב אנשי' מהיכן באו, הכל כמנהג המקום שבאו משם, בשם הפ"ח דיני מנהגות י"ט, ורמ"א חו"מ סי' של"א.

ד) ועי' חכ"צ סי' קל"ה באמצע התשובה וז"ל: ובענין האומדנות האריך הרא"ם דאנן לא בקיאנן האידנא בשיעור האומדנא כמו שהיו בקיאין בזה חכמי התלמוד, ולא

נוכל להוציא ממון מהמוחזק בלא ראי' ברורה, אלא או באומר שנוכר בתלמוד, או באומדנא דמוכח טפי, דליכא למיתלי בה בשום מילתא אחריתא. והרב החסיד גדול זמננו הר"ש אבוכה, החזיק בדבריו שהם בודאי חזקים כראי מוצק. ודון מינייהו שהוא לענין ממונא, ואוקי באתרין שהוא איסורא, שאין לנו להקל מחמת אומדנא הנראה לנו וכו' עכ"ל חכ"צ. ואפשר דזה הטעם דלא רצו רז"ל להתיר רק בישראל רואהו, ולא בידיעות ואמדות, כיון דבאמת הגבולין והגדרים איזו היא ידיעה ברורה ואיזו אומדנא, הם מטושטשין, ועל כל אומדנא דמוכח יכולים לומר דזה הוי ידיעה ברורה, וכן יכולין לומר על כל אומדנא דזה אומדנא דמוכח, וכיון דחלב עיקר מזונותיו של אדם ושימוש תדירי ומסור לכל, החמירו משום לא פלוג, דכל זמן שאין ישראל בעצמו רואהו או כשאין טמא בעדרו וישראל משמר בחוץ, דזה הוי ממש רואהו, דאין צריך לראות משמוש היד בדד החלב. וכבע"ז ל"ט: יושב בצד עדרו פשיטא וכו', או יוצא ונכנס משום מרתת, דבאופן זה כשישראל בעצמו מתענין להשיגח על החלב אל יבא לידי מכשול, אבל בידיעות בעלמא ע"י הוכחות או אומדות בקל בא לידי מכשול להתיר ע"י הוכחה המדומה וכדומה.

ומשה"כ דייקא מתני' ואין ישראל רואהו ולא קאמר סתמא חלב של עכו"ם אסור, כמו קורט של חלתיח, ואח"כ בגמרא מפרש הטעם משום דמחתיכי בסכין ש"ע, ה"נ יפרש הגמ' הטעם משום חשש חלב טמא, משמע דעיקר הגזירה ה' ג"כ דבעינן רואהו דוקא. יהי' מאיזה טעם שיהי', עובדא דמילתא היא דבש"ע ופוסקים האחרונים ומנהגנו מדור דורות ובכל את ואתר לאסור חלב עכו"ם בלי שמירת ישראל, אי משום דבר שבמנין או נדר כדעת חת"ס הנ"ל, ואף באומדנא או הוכחה או ידיעה שלא נתערב חלב טמא, וכדעת רש"י המובא בהפוסקים, וכן הוא באמת בתשו' רש"י שמסיים דהאוכל חלב של עכו"ם אף באין טמא בעדרו ישכנו נחש וכו'.

ונחזור לענינינו בנידון חלב עכו"ם דהגזירה היתה שצריך להיות ישראל רואהו ואפילו אין טמא בעדרו ואפי' חולב לגבן, דיש אומדנא וידיעה דאין שם חלב טמא, ואפה"כ מבואר בש"ע ופוסקים וכן נהגינן מקדמת דנא דאסור, א"כ פשיטא דאף באומדנא דמרתת מפקוח הממשלה אסור, דודאי לא עדיף אומדנא זו מהאי דר"ש בן שטח או מהאי דאוחר בין הגמלים, דלדידן דפסקינן כרבנן ולא כר"א לא הוי זו ידיעה לחייב לא בד"מ ולא בד"נ, א"כ כש"כ לא מקרי אומדנא זו כראי', דאל"כ ודאי דצריך לחייב. א"כ מי יהין לשקול בדעתו ולומר דאומדנא זו דמרתת הוי כידיעה ברורה, ומכ"ש כראי' ממש ולעקור עי"ז גזירה דרבנן, או אפשר גם דררא דאורייתא מטעם נדר כסברת החת"ס, דאדרבה יש סברא לומר דהחברות הגדולות הסותרות עם חלב הם לא מרתתי כל כך מדיני הממשלה כי בנקל יש להם התקשרויות להשתחרר.

(ה) וחוץ מזה יש לקבוע מה זה פקוח הממשלה, האם היא שולחת שומרים ומפקחים בכל פעם למקומות החליבה, פשיטא דודאי לא, אלא מסתמא כמו אצלנו במדינת שווייץ כן גם בשאר המדינות ישנם אנשים מומחים שמנסים מדי פעם במדידת הכימיה אם יש בה בחלב איזה תערובת חלב טמא או מים (שגם תערובת מים אסורה מהממשלה). וא"כ הגע בעצמך, הכי עלה על הדעת לפעמים להתיר חלב עכו"ם במקומות שאין שם פקוח ואיסור מאת הממשלה לערב חלב טמא בטהור באופן שלא שייך מרתת, רק להתיר ע"י בחינת הכימאי אם מעורב בו חלב טמא היתר כזה לא שמענו מעולם. כמה טרחו ויגעו רבותינו האחרונים בתשובותיהם בכמה דברים שיש חשש תערובת אם יש לסמוך על נאמנות הכימאי. ועי' תשו' מהר"ש (א' סי' כ"ז) שקיבץ בגאונותיו כמה סברות להקל בענין שמן שיצא עליו קול שיש בו חשש תערובת, ומסיים אף דמפורש בש"ע דעכשיו אין סומכין על קפילא כיון דעכ"פ נפל בו איסור בודאי, אבל הכא דיש ספק שמא לא נתערב איסור כלל, ועוד צדדי היתר ע"ש, א"כ בחלב עכו"ם דאסור חז"ל מטעם תערובת כ"ז שלא נתברר ההיתר מקרי איסור דרבנן ודאי, ואם אחד ישתה חלב עכו"ם, אף כשיבא אליהו אח"כ ויאמר דלא היתה בזה תערובת חלב טמא מ"מ הוא עבר על איסור דרבנן ודאי, וכמבואר בחולין (ו' ע"א) דמקשה הגמ' על ר' אסי מסתייעא מילתא דאכיל דמאי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן וכו', דאף דאפשר דדמאי זה הי' מעושר, הרי דמה שאסור רו"ל אפי' רק מחמת ספק מקרי ודאי, והדברים עתיקים.

(ו) ולענין איסור ודאי אין סומכין על בחינת הכימאי כנ"ל בתשו' מהר"ש, א"כ אף במקום שיש פקוח הממשלה, זאת אומרת שיש מפקחים כפעם בפעם לנסות ע"פ הכימיה אם לא נתערב בו חלב טמא, כיון דאין אנו סומכין ע"ז, גם הם אינם יכולים לקבוע בדיוק ע"י בחינתם וממילא לא שייך מרתת, כפי ששמענו שאין ביד הבחירה הכימית לברר אם אין שם מעט מן המעט אף פחות מחלק הס'.

(ז) ע"כ פשיטא דפשיטאדח"ו לן להתיר ולזלזל בגזירת חכמים ולהתעגל באיסור. וכן אנו נוהגין פה במדינת שווייץ שהקהלות מוצאים הרבה ממון בשביל חלב כשר, וכן במדינת אנגליא ואנטוורפן, ומסתמא גם החרדים בארצות הברית יודעים להיזהר בזה.

(ח) גם בירחון "הפוסק" (חשוון-כסלו-טבת, תשי"ג) הרהיב כנפשו רב אחד להתיר חלב עכו"ם ומצא מציאה לתשב"ץ הנ"ל, דהגזירה היתה רק במקום שמצויים גמלים (אגב, בפ"ת העיר להחשב"ץ), ואי משום דבר שבמנין סמך על המג"א סי' תר"ץ ולא הביא כלל דברי המג"א סי' תס"ה. והנה לפי מה שכתבתי ובארתי כל הענין, הרי כל הדברים הנאמרים ב"הפוסק" להתיר פורחים באוויר ואין להם כלל על מה לסמוך. מרדכי יעקב ברייש

כא.

דע"ת של הגה"צ מוהר"ר ישראל וועלץ זצ"ל:

עוד זאת מצאתי דאתי לידי משמע, בירור הלכה בנידון חלב שחלבו עכו"ם במקום שיש השגחה מאת הממשלה שלא לערב חלב אחר, מאת הרב הגאון הצדיק המפורסם משרידי הדור הישן, האי חסיד האי ענו, כקש"ת מוהר"ר ר' ישראל וועלץ שליט"א לשעבר דומ"ץ בעיר הבירא בודאפעסט ועכשיו ירושלים קרתא קדישא, שכתב התשובה הנוכחת לת"ח אחד ונדפסה בקובץ "הנשר" מס' י' וזל"ק:

(א) אודות הויכוח עם צורב אחד בדבר חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה בו בזה"ז בעיירות גדולות שקונים חלב בחנויות אשר מחוקי המדינה יש עונש גדול על מי שמערב שום דבר בהחלב אם שייך ג"כ דין חלב שחלבו עכו"ם שאסור. הנה אין הפרש ואין חילוק בין עתות הללו לזמנים דתלמוד, דלא חילקו חכמים בדבר כיון דהעיקר אצלינו דהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אף שאין שום דבר טמא בעדרו וליכא חשש תערובות חלב טמא אסור אף כדיעבד, ובשעת הדחק (שאין מצוי חלב אחר) שהוא כדיעבד דמיה, כיון שהרמ"א שאנו שותין מימיו אוסר בפירוש חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אין בידינו להקל נגדו. ועיין בס' שבילי דוד יו"ד סי' קט"ו סוף אות א' שלאחר שהביא דברי הפר"ח שאסיק דחלב שחלבו עכו"ם לא אסור משום דבר הנאסר במנין, ואז אסור משום גזירה רק משום תערובות דבר טמא והיכא דליכא חשש תערובות מותר, סיים בזה"ל: אבל אנו נגדריים אחר הרמ"א, עכ"ל. (ועי' בס' בית דוד שם שהאריך לחלוק על הפר"ח בזה).

(ב) וגדולה מזו כתב בס' חשק שלמה החדש בס"י ה' שנשאל אם נוכל להתיר בשעת היוקר לאכול בפסח מיני קטניות דאם לאו יוכל להיות קצת ביטול עונג יו"ט, והשיב דלכאורה אין להתיר כיון שהרמ"א אסור בפירוש אין בידינו להקל נגדו ע"ש אריכות, אף דכל איסור קטניות היא רק חומרא (סייג וגדר ופרישות) שקבלו עליהם זה כמה מאות שנה גדולי ישראל מאשכנז ופולין, מ"מ כתב דאין להקל נגד דברי הרמ"א. ומעתה ליתא לדברי האי צורבא מרבנן במה שאמר דבזה"ז אין מצוי כלל שיהיו חשש תערובות מטעם הנ"ל ממילא שאין להחמיר מדינא ורק ממדת חסידות טוב להחמיר ומה גם היכא שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה, איך טח עינינו מראות דברי הרמ"א, ואם כוונתו על הרמ"א עצמו

שהחמיר ביותר, זו קשה מן הראשונים כי מאן חכים ומאן ספין להטייח דברים כאלה נגד רבן של ישראל רבינו הרמ"א אשר כל דבריו כגחלי אש ותורת משה רבינו נתקבלה ונתפשטה בכל תפוצות ישראל וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים, אין זה אלא שטות וגסות רוח.

ג) ואפשר אולי להתנצל אותו דסבר דבזה"ז הרבה אנשים ונשים הם כחולה שאין הם סכנה אולי יש להחיר איסורא דרבנן ממ"ש המג"א סי' שכ"ח סק"ט ע"ש, אבל המג"א עצמו הרי ציין שם לעיין ברמ"א יו"ד סי' קנ"ה דאוסר בפירוש אפי' איסורא דרבנן בשתי' לחולה שאיב"ס, ובפרט מי שהולך על משענתו רק שיש לו איזה מיחוש דלא מקרי חולה שאין בו סכנה. ועיין בלבושי מרדכי מהד"ת חיו"ד סי' ז"ן כי בעת מלחמה שהי' אז יקר המציאות חלב כשר ואני הדל חקרתי להמציא היתר קצת עפי"ד השט"ג על המרדכי בשם מהר"י ניקולא ז"ל, והצעתי הדבר לפני הגאון המחבר הנ"ל, אבל הוא דחה דברי לאיסור כאשר כל הרואה בעיניו יראה שם, אך לענין הלכה כתב שם דדוקא לקטנים לצורך מאכלם מתירים איסורא דרבנן, כי הקטנים שרגלים בזה כמעט ס' סכנת נפשות למנוע מהם, וכן ביולדת תוך שלשים כמ"ש במס' שבת סו"פ מפנין, אבל לא לשארית אנשים ונשים אין בידו להחיר, אתדב"ק. אמנם בל"ס כוונתו ג"כ רק למי שהולך על משענתו כנז"ל (ועשו"ת דברי יעקב סי' ג' מש"ש) אבל לחולה שאיב"ס כששוכב על מטתו וצריך אותו לרפואתו והלב יודע וכו' בזה יש להחיר. (ועי' דרכ"ת יו"ד סי' קנ"ה אות כ"ג מש"ש).

ד) אבל זולת זה לאו מילתא זוטרתא היא לגבי משה (הרמ"א), והא לך לשון הזהב של בעל עבודת הגרשוני סי' מ"ח שכ' מרורות על מורה אחד שהרים יד לפסוק נגד תורת משה וכ' מי לנו גדול ממשה, ה"ה הגאון מוהר"ר משה איסרלש, אשר מפיו אנו חיים וכל הפורש ממנו כאילו פורש מן החיים, אם לא בראיות ברורות שנראות לעינים, ועכ"פ בהסכמות בעלי תריסין בעלי קרנים וכו' עיי"ש. וראה מ"ש בעל כנסת יחזקאל סי' ס"ג וז"ל: ח"ו לשנות דברי פה קדוש רמ"א אשר קבלנו ע"ע כל יושבי ארץ תבל ומלואה בפולין ואשכנז לקיים הוראותיו כתורת משה, והעובר כעובר כולה וראוי לנזיפה, עכ"ל. ועי' בשו"ת תשובה מאהבה ח"ג חיו"ד סי' ש"ך וז"ל: שמעתי ממורי הגאון רבן של ישראל (בעל נודע ביהודה) נשמתו בג"ע עליון, הנה ברוב השו"ע דעת המחבר להקל והרמ"א מן המחמירים ולענין מיעוץ ומשמוש בסירכא מוחלפת השיטה ולואי שחכמי ישראל הסכימו להיפוך כי רבו המכשולים בעו"ה מקולא זו במיעוץ ומשמוש מה שאינן בכל הקולות שזכר המחבר, אמנם כן קבלנו עלינו ועל זרעינו ועד עולם במדינת אשכנז ופולין הנמשכים אחר הרמ"א משה אמת ותורתו אמת ומינה לא תזוע, אתדב"ק.

ה) והנני מוסיף עוד כי עתה ראיתי מעשה נוראה בס' תורי זהב בהקדמת נכד המחבר ז"ל: ושמעתי מפי אאזמ"ו הצדיק ז"ל, פ"א בא מעשה לפני אביו מהר"ט שיאר ז"ל ז"ל בק"ק פ"פ ענ"מ כשהי' עוד עני ואביון מאד, והי' עשיר אחד רוצה ממש להעשיר אותו אם ירצה להתיר לו דבר אחד אשר גדולי הראשונים מחולקים בו יש אוסרין ויש מתירין, רק רבינו הרמ"א כתב בש"ע "ויש להחמיר", והי' ממאס בכל זה אע"פ שהי"ל דוחק גדול ולא יצא מפסק של רמ"א, והי' אומר מאחר שיצא מפיו הקדוש של רמ"א להחמיר אם יתן לי איש זה מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פסק אותו צדיק. אח"כ שאל את פה הצדיק בעל פני יהושע ז"ל אם שפיר עבד והשיב לו ישר עשית ויירש כחך וחילך, וח"ו לעבור את פה הקדוש הרמ"א ז"ל והלך שוב העשיר הנ"ל אל רב אחר אשר מילא רצונו, ובאמת הרב המתיר לא עלתה לו שנה ר"ל, דע והתבונן.

ו) כעת ראיתי שגם עיקר בניינו של האי צורבא מרכנן אין לו יסוד, שגוף הדבר לומר שיראים מהממשלה דמענישים על מי שמערב שום דבר בהחלב, כפי שראיתי בשו"ת אהל יהושע סי' כ"ד שכ' ששמע מכמה בקיאים לענין אם לסמוך על הכעמיקער בזה ואמרו בבירור כי בדבר מיעוט כמו שני פראצענט אין יכולין לעמוד עליו, א"כ בנ"ד בל"ז עיקר החשש רק על דבר מיעוט כמ"ש הש"ך קי"ח דמה"ט אינו רק דרבנן, וא"כ בזה לא יעמדו עליו הכעמיקער ושוב לא שייך מירתת בזה. סוף דבר הכל נשמע כל מי שיראת ה' נוגע בלבו יראה לגדור גדר ולהכות עלי קדקוד האנשים המכשילים רבים בשיחות כאלה, להתיר דבר המפורש בש"ע וברמ"א להיפוך שהוא אסור, וחלילה לשתוק ושלא למחות בדבר ההוא. ובזכות זה נזכה להרמת קרן ישראל ולישועה כללית במהרה בימינו בעגלא ובזמן קריב.

ישראל וועלץ

דומ"ץ בק"ק בודאפעסט

כב.

מתשובת הגאב"ד סינסינטי ז"ל

עוד זאת שנית ראיתי קמו מקילים בטעמים של מה בכך להקל נגד המפורש בתלמוד בשו"ע ובראשונים שחלב של נכרי ואין ישראל רואהו אסור, ולרש"י זקן זקיני וכמה מהראשונים הוא גזירה קדומה שגזרו עוד קודם שגזרו על גבינה של נכרים ואין ביד מי להקל ח"ו בזה, ולכמה יש בזה איסור דאורייתא כנדר, אבל כמעט כולם אוסרים. ונגד גדול אחד לפני מאות שנים שרצה להקל בעדות הספרדים עמדו

עליו כל גדולי הדור ההוא ואסרו ונשאר יחיד בהתירו. וכן נעשה לעוד גדול אחד לפני יותר ממאה שנים, וכל המדינות החרדות עמדו על משמרתם לאיסור. וכמה אסרו גם חלב של מחלל שבת ושל מומר כמבואר באחרונים, וכמה אסרו גם אם עשה הישראל מזה החלב גבינה או חמאה. ועתה קמו במקלם אשר יגיד להם בטעמים קלושים שאינם עומדים לפני רוח כל ת"ח וחדשו להתיר נגד כל דעות הראשונים ובטלו הגזירה, גם כתבו טעם נאמנות הערכאות והפחד מהם, שגם אם הי' בזה מקצת טעם, אך כל הענין ללא אמת, כי מי כמוני היודע מי הוא ב"כ הערכאות שבעד בצע מעט ימכרו הכל, וכמה פעמים ראיתי זהו אין לסמוך כלל עתה ע"ז. אך כל הענין לא תלוי בנאמנות כי גזירה היא כדעת גאוני קדמאי כרש"י ורשב"א ועוד, וגם הרב"ז אוסר מטעם נדר, ועל זה המשמר עמדו כל גאוני הדורות מאד ועד זמן האחרון כהחת"ס ועוד שאוסרים, וס"ס לאיסור יש כאן וח"ו לסמוך על המקילין האלה בחלב של עכו"ם. וכבר בימים האחרונים החלו להתיר כל הבא מנבלה וטרפה גמל וחזיר מטעמים קלושים. אנא אחי כל תרעו להכשיל בכאלו, התרחקו מלהתיר כל שמץ מאכל אסור דאורייתא או דרבנן ואל תטמאו נפשותיכם בכל אלה.

בברכה למר ולכל אשר אתו יצליח בכל אשר יפנה ודרכו תהי' צלחה לתקן כל העיירות כטהרה ובמאכלים כשרים וכו' וכו'.

ידידו,

אליעזר זילבער,

בהרה"ג ר' בונם זצ"ל

כג.

דע"ת של הגה"צ מוהר"ר חיים אלי' שטערנבערג שליט"א:

רב ור"מ ביהמ"ד וישיבה מחזיקי הדת
(נערך מהמשיב להמו"ל)

למע"כ ידידי היקר וכו'.

אחדשה"ט באה"ר.

א) על דבר שאלתך. החשובה, ששאל אותי אודות חלב שחלבו עכו"ם אם הוא אסור במקום שאין לחוש לחלב טמא. אני מתפלל שפנית אלי הקטן בשאלתך הגדולה, בשעה שגדולי וגאוני ישראל כבר אסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין לחשוש

לחלב טמא. ובפרט שאתה זוכה להכנס לפלטרין של מלך הוא ניהו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א, ובוודאי שאינך זקוק לדידו, ובוודאי שאין כוונתך רק לברר הלכה זו בתור כירור סוגיא, לכן הרהבתי בנפשאי עוז לברר ענין זה כפי הדעת אשר חנני הקב"ה ברוב רחמי וחסדיו.

(ב) ובפרט שראיתי שכמה רבנים רוצים ח"ו להקל בזה, לכן נתתי אל לבי לברר כי יש קרוב לשלשים שיטות ראשונים ואחרונים שמחמירים בענין זה. ואבקש שלא יסמכו על מה שאני כותב רק על האיסור של גדולי ישראל שליט"א שקדמוני, ואסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין שום חשש של עירוב חלב טמא.

(ג) מקור דין זה הוא במסכת ע"ז (דף ל"ה ע"ב) במשנה: ואלו דברים של עכו"ם אסורים ואין איסורין איסור הנאה, חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. והנה בגמרא משמע דטעם האיסור מחשש חלב טמא שמעורב בו, וכן מבואר בדברי המחבר (ביו"ד סימן קט"ו) וז"ל: חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור שמא עירב בו חלב טמא עכ"ל.

(ד) והנה בדבר זה יש מחלוקת אם הוא איסור דאורייתא או רבנן. בספר תשב"ץ (ח"ג סימן קפ"ג) כתב דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אינו משום תקנה וגדר, אלא ספיקא דאורייתא מחשש תערובת חלב טמא עיי"ש. אמנם בתשובת מעיל שמואל (סימן י"ב) העלה שהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אף באין דבר טמא בעירו וליכא חשש תערובת חלב טמא, ואסור אף בדיעבד. וכן מביא בפר"ח (סימן קט"ו) בשם שע"ד, דאסור משום תקנה וגדר דלא ליפוק מיני' חורבה. ופורץ גדר ישכנו נחש. ובספר בית מאיר מביא דברי הפר"ח, וכתב על זה תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהא נמצא דבר טמא וממילא נפל ההיתר בכירא. ובספר מטה יהונתן כתב דהעיקר לדינא כדעת מרדכי שהביא הב"י שהיא גזירה דרבנן. וגם בזמן הזה דלא שכיח לחלוב בהמות טמאות, אפי"ה אם אין ישראל רואהו אסור משום לא פלוג.

(ה) ועיין בספר מנחה כלולה ביו"ד שכתב שאותן בני אשכנז שאינם נוהרים באיסור חלב שחלבו עכו"ם, גדול עוונם מנשוא, והרבנים שלהם יתנו את הדין וכו'. ומי שיש בידו למחות ימחה וכו', וכן בספר תשובה מאהבה בפתיחת הספר (דף ו') מביא להחמיר בחלב שחלבו עכו"ם. וכ"כ בתשובת חקקי לב (יו"ד סימן ל') ובשו"ת הר המור (סימן ע"א) עיי"ש.

(ו) ובספר ערוך השולחן (סי' קט"ו סעיף ה') כתב שיש הרבה מתפרצים מחמת שאיזה חכם הורה להקל במקום שאין חלב טמא, והת"ח שהקיל עוונו

חלב ישראל כהלכתה

ישא, וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי חכמינו ז"ל הם כגחלי אש, מה שהתורה לפני אחד בלב נשבר, שהי' דרכו בעת שנסע למקום אחר וקנה שם חלב שמן אצל חנוני נכרי, והתחילו לחקור מאיפוא יש לו כ"כ הרבה חלב שמן, ושאלו אצל החנוני, וסיפר שקונה מוח מבהמות טמאות באטליז, והמוח הזה ממחה בתוך החלב, וכזה נעשה החלב שמן, וצעק בקול מר כמה גדולים דברי חכמים. ובאמת כך מקובלני שכל גזירת חכמים, לבד טעמם הנגלה, יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם, והשומע ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא עכ"ל בס' ערוך השולחן שם.

(ז) ולפי ענ"ד יש לומר דלכן לא מפורש במשנה (ע"ז ל"ה) טעם האיסור של חלב שחלבו עכו"ם, משום חשש חלב טמא. כיון שחכמינו ז"ל עשו הדבר לתקנה, אפילו במקום שלא נמצא חלב טמא מטעם לא פלוג, לכן לא פירשו במשנה הטעם כדי שלא יבואו להקל במקום שאין חלב טמא. ובש"ך בדיני ס"ס (אות י"ז י"ח י"ט) כתב דגבינות העכו"ם חמור יותר משאר איסורי דרבנן, מפני שעשאו כוודאי דאורייתא, וכתב בגנזי יוסף על זה וה"ה לחלב שחלבו עכו"ם. ובב"י בת"ח כלל פ"א כתבו שהשותה חלב שחלבו עכו"ם מכין אותו מכות מרדות.

(ח) ולפי ענ"ד יש לבאר, הלא בגמרא אסור חלב שחלבו עכו"ם מטעם חלב טמא, והאיך החמירו הפוסקים במקום שאין חלב טמא, וגם שיהי' כמו ודאי דאורייתא. ונ"ל שחכמינו ז"ל ראו ברוח קדשם שישראל יהיו נפוצים בכל קצוות תבל. ואם במדינה זו אין חלב טמא, הרי במדינה אחרת יש חלב טמא, ואם יתירו במקום שאין חלב טמא יתירו גם במקום שיש חלב טמא. וכן אם בזמן זה לא שכיח חלב טמא, הרי כדור הבא אחריו יהי' חלב טמא, ויבואו להקל מכח שגם אבותיהם שתו חלב עכו"ם, ולא ידעו להבחין שאבותיהם היו בזמן שלא הי' שכיח חלב טמא. לכן עשו גדר ותקנה, לאסור חלב עכו"ם בכל המקומות, אף במקום שאין חלב טמא ולעשותו כוודאי דאורייתא כמו שכתב בש"ך ובגנזי יוסף הנ"ל.

(ט) והנה החת"ס ביו"ד (סי' ק"ז) כתב דדבר פשוט הוא שהרשב"א וכ"מ ואו"ה ורמ"א והש"ך כולם סוברים דחלב שחלבו עכו"ם, הוי דבר הנאסר במנין ואי אפשר להתירו, אפילו ידעינן בבירור שאין חלב טמא נמצא במקום זה. ועוד כתב בתשובה הנ"ל וז"ל וכבר קבלו עליהם אבותינו כאותן דיעות, ואסור עלינו בני אשכנז מדינא, אין לו התרה. (ועיי' מג"א סימן תקנ"א ססי"ק ז'). וקרוב בעיני דהוי כנדר דאורייתא, אע"פ שקיל ככל איסור דרבנן, היינו כך קיבלו הנדר שיהי' אסור כקולי אסור דרבנן אבל לעבור ע"ז עובר על נדר דאורייתא וכו'. כגון נידון שלפנינו שלא לאכול חלב גוי או קבלת תענית נפקא לן מקבלת נזירות שאומר בלשון קבלה וכו', עכ"ל החת"ס זל"ה.

(י) ולפי מה שכתבתי לעיל יש להבין, למה החמיר כ"כ הח"ס זצ"ל בחלב עכו"ם, דהוי קבלה מאבותינו כנדר שאין לו התרה. ונראה לענ"ד כמו שכתבנו לעיל שענין חלב טמא תליא במקומות ובזמנים, שאע"פ שבמקום זה אין חלב טמא אבל במקום אחר יש חלב טמא, ואפילו אם בזמן הזה אין מערבין חלב טמא אבל יתכן שבדור הבא יערבו גם במקום זה חלב טמא, לכן עשו לגדר ותקנה והחמירו בכל אופן, שלא יהי' שום היתר בשום מקום, והוי כנדר, לכן החמיר הח"ס וכו', מטעם נדר. וממילא שאין שום היתר לחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אפילו במקום שלא נמצא חלב טמא או נמצא ולא מערבין בו.

(יא) ובפרט שמוכא בדרכי תשובה (יו"ד סימן קט"ו) שבאמעריקא שותים חלב חזיר, וממילא יש חשש גדול בכל מיני חלב שחלבו עכו"ם שעירבו בו חלב חזיר ואין שום היתר לפי דעת רוב הראשונים, ומכללם הרשב"א ואו"ח והכ"מ ורמ"א והש"ך וכל השיטות שהבאנו למעלה (ובכללם הח"ס). והרב הק' מליובאוויטש זצ"ל בשו"ת צמח צדק חלק יו"ד (סימן ע"ו) כתב שם בפירוש דאף במדינתנו דלא מצוי כלל חלב טמא, יש לחוש לטעמים אחרים. וכן כתב הרב מהר"י מברונא (סימן ע"ח) דחלב של נכרי נגזרה כמנין בין איכא דבר טמא או לא ופורץ גדר ישכנו נחש. וגם הרב הגאון אב"ד קראסנא שליט"א עשה ספר מיוחד בשם כוונת הלב, ומברר בכל הספר, שחלב עכו"ם אין לו שום היתר אפילו היכי דלא שכיח חלב טמא, משום שכך קיבלו אבותינו והוי נדר שאין לו התרה ונאסר כמנין ואין שום היתר. זה דבר ברור ונכון.

(יב) ומה מאד יכאב לבנו שבעוה"ר אין כולם נזהרים בחלב עכו"ם, וביותר מקילים לילדים שיתפגלו בחלב עכו"ם ח"ו. וידוע דברי הרמ"א ביו"ד (סימן פ"א) שכתב דאפילו מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים, כי זה מזיק להתינוק בזנותו ר"ל, וצריכים מסירות נפש לשמור הילדים מחלב עכו"ם ומכ"ש את עצמו. כי מאכלות אסורות מכניסים כוח המאכל בכל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים ומטמא אותם ומטמטם את הלב כמ"ש חז"ל ביומא (דף ט"ל). לכן צריכים מאד להשתדל להסיר המכשלה של חלב עכו"ם כדי שנוכל בעזה"י להתקדש בקדושה העליונה.

הק' חיים אלי' שטערנבערג
רב ור"מ ביהמ"ד וישיבת מחזיקי הדת

כד.

דע"ת של הגה"צ מוהר"ר הלל ליכטענשטיין זצ"ל אב"ד קראסנא בעהמ"ח
שו"ת כונת הלב

הגה"צ הלזה הפליא לעשות והגדיל תושיה בכירור ארוך וביאור נפלא בכל דברי
הש"ס ראשונים והאחרונים הנוגעין לדין זה בספרו כונת הלב (וספחו אח"כ לס' היקר
שו"ת כונת הלב) שהוציא לאור תחלת התיישבותו בארצה"ב להכות על קדקד פורצי
פרץ אשר יצאו מדחי אל דחי והרימו יד להקל בהרכה דברים חמורים העומדים ברומו
של עולם ובתוכם להקל בממשלת ארצה"ב בשתיית חלב עכו"ם מטעם סכרות
בדיות, ולא נאריך בכל דבריו הנלהבים לשם ונצטט רק איזה קטעים:

בקונטרס ב' בביאור שיטת הרשב"א בסופו, כ' בזה"ל:

א) ושמעתי שפה עירינו נ"י. (ניו יארק) יש מי שטעה בזה ללמוד מזה להקל
בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו משום שיש פיקוח חמור מצד הממשלה
ועונש גדול על המערב חלב טמא בטהור, ושגגה גדולה היא שהלא בתה"א כ'
הרשב"א היפך מזה, עכ"ל.

להלן בסוף קונטרס ב' בזה"ל:

ב) עד כה הי' דברינו שאין בידינו להכריע ח"ו בשום אופן שחלב לא נאסר
במנין ולהעמיד יסוד להקל עי"ז במדינה זאת משום שמענישין עונש חמור מטעם
חוקי הממשלה על המזייפין לערב חלב טמא דפשיטא שעלינו להכריע בזה דנאסר
במנין, וממילא אין שום יסוד להקל וכו' ועכ"פ בכל מש"כ עד כה די להעיר על חומר
האיסור ושאינן שום יסוד להקל במדינתנו, אי מדינא ואי ממנהגא.

ג) וברצות ד' נבאר בקונטרס מיוחד איך שגם בשאר דברים אין לבנות יסוד
כלל על מנהגא דכאן, רק דכל ענינים אנו צריכים לשמור ולעשות ולקיים מנהגי
ישראל קדושים אשר נהגו אבותינו ואבות אבותינו בארץ מגורתם בלי שום
שינוי, והמשנה ידו על התחתונה עכ"ל.

בסוף קונטרס ג' כ' בזה"ל:

ד) וכל המורה להקל לע"ד מורה שלא כדת של תורה ואין למדין מן הקלקלה
וממי שמקלו יגיד לו, השי"ת ישמרנו מהם ומהמונם ויעזרנו על דבר כבוד שמו לבנות
הנהרסות ולנטוע הנשמות, לשמור ולעשות ולקיים כל דבר מנהג אבותינו בידינו
אחזונה ולא נרפנו וכו'.

(ה) ויש להפליא הפלא ופלא על אלו אשר המה חכמים בעיניהם לעשות ח"ו כתורה חדשה בארץ אמעריקע וכו' ובר מן דין יש בזה איסור גדול מצד שינוי מנהג אבותינו ואל תטוש תורת אמך ודבר נפלא הוא איך עבירה גוררת עבירה ודרשו סמוכין לפרוץ גדר בכתי כנסיות ולהתיר חלב שחלבו עכו"ם ואי"ר, עכ"ל.

עוד כ' הגה"צ הלזה בשו"ת כונות הלב סי' ט' וז"ל:

(ו) נתעוררתי מכבר ע"י אנשים חרדים לעיין בדבר הלכה על אודות אשר כמעט נעשה למנהג אצל הרבה מאחינו בני ישראל החרדים בעירנו פה ניו יארק ובשאר עיירות שרובן ככולן אין הנשים מניקות ילדיהן ותיכף יום או יומים אחר לידתן נותנים להם חלב איסור הנמכר בחניות עפ"י ציווי הרופאים שנעשה במכוון לגמולי חלב שלא פשעו וכו' ונוסף ע"ז שמקצתן נותנים להם כשמתגדלים קצת מאכלים שונים ואפילו בשר טחון הנמכר בחניות (פלייש דזשארס) שהן ספק או ודאי נו"ט רח"ל, ועל הרוב נעשה זה עפ"י עצת רופאים עכו"ם, או מבני עמנו קלי דעת שאין לסמוך עליהם כמבואר בס' האחרונים, ומובן שכשאומר הרופא שיש חשש ספק סכנה אין לך דבר העומד מפני ספק פקו"נ חוץ וכו' אבל כמ"פ שאומרים לי הרופאים עצמם אין אומרים רק שיש חולי בעלמא אם לא יאכילום וישקוף ממידי דאיסורא הנ"ל וכו'.

(ז) וכאשר ראו עיני הכהות גדול המכשלה ודברי רבוחינו מאורי ישראל אשר מפיהם אנו חיים התחלתי לעורר ע"ז את מקצת מכירי וידידי, והודו ולא בושו שלא ידעו מחומר האיסור ותיכף שמעו לקולי ב"ה למנוע ילידהן מלהתגאל במאכלות אסורות וכו'.

וסיים (באו' ה') בזה"ל: ולענ"ד בכל פעם ישאלו ממורה הוראה כדת מה לעשות דיש לחוש מאד על הסכנה משום טמטום הלב ח"ו והוא בכלל גדול המחטיאו, ואין לעשות בלי מורה, והוא יורה כפי הענין, עכ"ל.

(אמר המו"ל: בדין זה של פיטום הקטנים חלקי הזהירות והמכשולות, החומרות והעונשין וכן השייך ביארתי באורך גדול ונפלא, בשני חיבורי מנחת יהודה, מנוחת שלום, ונתקבלו ב"ה בהערצה נכבדה בין כל שדרות יהדות החרדית).

כה.

הגה"צ מהעלמעץ שליט"א

בעהמ"ח ס' טהרת יו"ט על עניני קדושה וטהרה

בטהרת יו"ט חלק ז' אחר אשר קבץ כעמיר גורנה דע"ת של פוסקי דורינו זצ"ל (שליט"א) הנ"ל כ' בדף מ"ו בזה"ל:

(א) מכל האמור לעיל מבואר באר היטב שאין שום יסוד להתיר חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אפילו במקום שיש פיקוח ממשלתי, ולכאורה למותר הי' להאריך בכל הענין כי הדבר הזה אין צריך לפנינו שכבר נתבררה הלכה זו בקדמת דנא בספרים האחרונים מלפנים בישראל ובאחרונים האחרונים, ורק משום שנתרבו בדורנו האחרון המחפשים היתרים והמשתדלים להמציא סברות וטעמים להצדיק דעת המתירים, לכן הי' צורך השעה לברר הלכה זו מחדש כהוראת שעה בכדי לדחות דעותם וטעותם. וחוזן לזה ידוע ומפורסם כי מלבד הטעם שאסור חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו שמה נתערב בו חלב טמא, ישנם עוד טעמים כמוסים שלא גילו אותם, ואין להגיע סודה ואין להכין דרכה וקבלה היא בידינו.

(ב) וידוע מה שהעיד רבינו הגאון הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זצוקלה"ה בשם חותנו הגה"ק בעל ברוך טעם זצ"ל, וזל"ק: שלשה דברים קבלנו מחותני הרב הגאון מלייפציג ז"ל איש מפי אשי עד משה רבינו ע"ה, ואחת מהם היא שחלב שחלבו עכו"ם אין ישראל רואהו אין הטעם שמא יערבו בו חלב טמא, כי זה הטעם גילו החכמים רק לפני העולם, רק שיש טעם כמוס בדבר שחלב שחלבו עכו"ם אסורה, עכ"ל, ונאמנים ונחמדים הם דבריו הקדושים כמסירתן מפי משה רבע"ה. וכדבר הזה כתב רבינו הגה"ק מרן החתם סופר זצוקלה"ה בדרשותיו וזל"ק: כי משה רבינו ע"ה החכם המשכיל נעצב הי' בלבו והי' חושך בעולמו בהבינו כי לבסוף יתפתו בני ישראל ויבלו זמנם בחכמת חיזונים עד שסוף סוף יתערבו אומות העולם עמנו בזה, ויתחילו לדרוש באגדות של דופי לאמור מאי טעמא נאסר חלב טמא משום שמוליד חולי וטמטום כך וכך ע"פ חכמת הטבע וחכם גדול הי' משה רבינו ע"ה, אך אם כן טפשות הוא לאסור חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו וכיוצא באלו בכל המצות, ולו חכמו ישכילו כי יש בכל אלו טעמים אחרים גבוהים מעל גבוהים ועל כל דבר ממונים מלאכים מטיביים ומריעים ואז יבינו וישכילו כי כל גדרי חכז"ל וגזרתם יש להם שורש מלמעלה, עכ"ל. (ועיין בש"ס ר"ה דף י"ט ע"א: ודברי קבלה כדברי תורה דמי).

ג) הוספתי הדברים הנ"ל מפני שאחשוב אם לא יאמינו לקול האות הראשון בוודאי יאמינו לקול האות האחרון, ואף אלו המפלפלים בדבר ורוצים להצדיק את שיטתם בעל כרחם יתנו עדיהם ויודו לשמע הדברים ועדותם של הני תרי שרי התורה ועמודי העולם, וידוע מש"כ בכמה מקומות אם קבלה הוא נקבל ואם לדין יש תשובה, כי אף שיש רשות להשיב על הדין ולפלפל עליו, אבל על דברי קבלה אין להשיב. על כן אחי ורעי האהובים קבלו על עצמיכם לחדול להבא משתיית סתם חלב עכו"ם מעתה, ותתברכו ככל מילי דמיטב במיט"ב תלתא, מזוני רויחא ובני ברוכין וחיי אריכתא, וידוע פירש"י ז"ל עה"פ ואבדיל אתכם מן העמים, אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו דור אריותא, ובזכות הטהרה יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו במטאטא, ותשכו בשלום ובשלוה איש תחת גפנו ותאנתו בכדוד וגומר, ונזכה בכ"י שתשכלל היכלא קדישא ותתבני קרתא קדישתא.

יום ג' פנחס לסדר "למען ישמעו כל עדת בני", ואל תטו"ש תורת אמך לפ"ק.

כו.

משו"ת "בריש דעה" יו"ד סי' מ'

(תשובה דלהלן העתקנו כצורתה משום הרבה דברים הנשמעים ממנה)

מצאתי בס' הנדמ"ח "בריש דיעה" סי' י"ז שכ' דאחר שאנו מוצאים רוב מנין ובנין של גאוני וקדושי קדמאי ובתראי שהחמירו בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אפילו אם ברור שאין שם שום תערובות איסור, ע"כ הרוצה לסמוך על היחידים המקילין יתכונן שמלבד גוף האיסור הפרושה לנגדו להלכד בה. מתכונן ליכנס בסכנה גדולה של טומטום הלב והמוח, נפש רוח ונשמה ותוצאותי, ודברי הרשב"א וריטב"א והר"ן סוף פ' חרש ידועים, וכן מה שכ' הרמ"א ביו"ד סי' פ"א ואשר מילאו אחריו הפר"ח והברכ"י שם, ואכמ"ל.

ב) ולא זו אף זו שאין ברור כלל דלדיעות המקילין אין ענין טומטום בשתיית חלב זה, ולדוגמא פוק חזי מ"ש באמרי הצבי תענית לא. בשם הנצי"ב ענין נפלא וכו' כי מה דקיי"ל בסי"ח דשוחטין לחולה בשבת אע"ג שמחלל שבת מ"מ יותר טוב מלהאכילו נכילות מטעם דאע"ג שעפ"י התורה שרי לוי וגם מחויב לאכול נכילה במקום סכנה באי"ל ברירה אחת מ"מ בדאפשר טוב להתרחק ממנו דגם בכה"ג הנבילה מטמטמת.

ג) וכע"ז בשו"ת ערוה"ב סי' קל"ח שגם להפוסקים המתירין שתיית חלב בפסח מפרות שאכלו חמץ וגם היתר בפסח, מ"מ עדיין צריכין אנו לחוש לטמטום הלב והמוח והולדת מדות אכזריות הנולדין מזה.

ד) ויתד גדול מצאתי לתקוע הסברא במסמרות עפ"י דחז"ל שאמרו המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה הרי דבדבר שנהנין בו חייב אף בעבר שלא במתכוין, הרי דאע"ג שבשאר עבירות הי' מיפטר בכה"ג מ"מ כאן חייב שכן נהנה, וה"ה לענין טומטום בעת אכילתו וכו', ובסברא זו השתמש הר"ן ליישב סתירת הרמב"ם למה בתק"ש אין יוצאין רק כוונה, ובאכילת מצה גם בלא כוונה יצא, מטעם שנהנה וכמו שמצינו בחלבים ועריות.

ה) וראי' ברורה לזה ממ"ש בראש יוסף (שבת ע"ב) דמי שאונסין אותו שיבחר או חילוק שבת או אכילת מאכ"א יבחור לו חילול שבת, דהא באונס וא"כ הו"ל משאצ"ג ורק מדרבנן אסור משא"כ מאכלות אסורות דנהנה ועובר אדאורייתא.

ו) וא"כ מה"ט שפיר י"ל דה"ה בטומטום הלב והמוח כיון שסוכ"ס נהנה מטמטום ג"כ, וי"ל כעין סרך ראי' לזה בדרך החידוד דהלא הר"ן אליבא דרמב"ם משהו אכילת מצה דיצא בלי כוונה מדין מתעסק בחלבים ועריות שחייב משום שנהנה, ולכאורה ל"ד אהדדי שהלא במ"ע י"ל דצריך כוונה עפמ"ש בספרי פ' שמיני בסופו ומובא ברש"י שם וברמב"ן עה"ת תצא בכתוב כי יקרא קן צפור, דלא ניתנו המצות אלא לצרף בהן הבריות, וכבר האריכו בספה"ק דכל מצוה נגד אבר אחר ותיקון האבר ההוא וקיומו בעלמא דאתי תלוי בעשיית המצוה השייכת לאותו האבר, וא"כ אם לא יכוון אולי לא יעשה הצירוף הבא ע"י המצוה ההוא, משא"כ בלא תעשה דלא שייך כ"ז, אלא ע"כ ס"ל להר"ן דכיון דקי"ל מרובה מדה טובה ממדת פורעניות והמתעסק בחלבים ועריות אע"ג שלא כוון לכך מתטמטם לבו וק"ו בקדושה דהמקיים המצוה ונהנה בה שנשפע עליו רוח קדושה אע"ג דשלא במתכוין הוא ונצטרף בצירוף הראוי לו.

ז) ולפי"ז יהי' לן סמך להכריע כהמחמירין בפלוגתא דרבוותא במי שקידש על כוס יין ונודע לו אח"כ שהוא סתם יינם שהעלו בשו"ת כוכב מיעקב סי' קצ"ח, ושו"ת מחזה אברהם סי' מ"ט דבדיעבד יצא ידי קידוש עפמ"ש הנתיבות חו"מ סי' רל"ד דעבירה דרבנן לא בעי כפרה בשגג בו וא"כ לא הוה בכלל מצוה הבאה בעבירה, ולעומתם יצאו בשו"ת לכוש"מ או"ח ל"ה, ושו"ת אמרי דוד סי' קי"ב, ושו"ת מנח"א ח"ב סי' ח"י להחמיר דלא יצא דהוי מצוה הבא בעבירה.

ועפ"י הנ"ל יתיישב בשופי דעת המחמירין דאע"ג דנעשה בשוגג אפילו נקוט כד' הנתיבות דא"צ כפרה מ"מ ענין טומטום עדיין שייך, וא"כ כיון שהמצות ניתנו לצרף את הבריות ולהשפיע קדושה א"א שתושג המטרה במשקה הפועל היפוכו ואין קטיגור נעשה סניגור, וא"כ בדין הוא שיחזור ויקדש ביש לו יין אחר.

ושיטה זו מתאים לשיטת הפוסקים שבסמוך (אות ט"ו) דחולה שהותר לו דבר איסור מ"מ לא יקיים בו מצוה והיינו מטעם זה דאע"ג דלפי שעה נעשה לו כהיתר מחמת חליו מ"מ מטרת המצוה לצרף הבריות א"א להגיע לה במשקה שגורם היפוכו וכו'.

והדברים מאד מוכנים עפמ"ש באגרות הגר"א וואסערמאן זצ"ל לבאר דאע"ג דק"ל חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עה"כ כאילו עשאה זה מועיל רק לצאת חובת הציווי של הבריות שאמר ונעשה רצונו אבל מ"מ עדיין חסר קיום עצמיות המצוה המועיל לצרפו שא"א להשיגו בלתי עשייה ממש ואשר מה"ט לא התירו לקיים מצוה במשקה אסורה דכיון דאי"ל יין כשר א"כ הו"ל חשב לעשות מצוה וכאילו עשאה ומה שחסר לו להצירוף בלא"ה לא ישיג ע"י יין האסור וע"כ לא יקדש על אותו יין, וכן יש להוכיח קצת מד' העקידה שער ס' להמעין שם.

(ח) ובזה אירווח לן להבין ג"כ פלוגתת הפוסקים בדין קידש על סתם יינם למי שאי"ל יין כשר, שכ' בבאה"ט רע"ב סק"ד בשם באר עשק סי' ק"ט להתיר, ורבו עליו האחרונים בשו"ת הלק"ט ח"א סי' י', שאילת יעב"ץ ח"א סי' מ"ה, שו"ת בית יהודה סי' כ"ח, וש"א וביטלו דבריו וכן המנהג, ועפ"י הנ"ל דעת המחמירין יפה נדרשת (וע"ע בסמוך או' ט"ו).

(ט) ומאד יובן עפ"יז מ"ש בשל"ה או' ק' בעת פרידתו מרבו המהרש"ל הזהיר לו על שני הדברים אכילה ועריות שבהם ידקדק מאד ובהם הכל תלוי, ואם נאמר דאכילה שלא במתכוין אינו מטמטם למה יזהר בזה יותר וכו' משאר דברים דממ"נ אם מיירי לגדור שלא יבא לידי איסור כל המצות שוין "ואי אתה יודע מתן שכרן של מצות, והוי זהיר בקלה כבחמורה" ואם הכוונה להזהר שלא יבא לידי אונס אע"ג דאין עליו חטא ג"כ צריך ביאור במה גרע אכילה דאם אין עליו חטא, א"כ לא אכל דבר איסור, ואם אינו איסור אינו מטמטם, ופוק חזי מ"ש בשו"ת פנים מאירות מובא בפת"ש יור"ד סי' כ"ט דהסומך על רוב בהמות כשרות ואכל בלי בדיקה ואח"כ נודע שהי' טריפה א"צ כפרה ש"מ דלא חשיב כאכילת איסור וא"כ למה החמיר עליו כ"כ, אלא ש"מ דמ"מ כח הטומטם עדיין יש גם בזה, וגם בלא דעת "נפש" לא טוב ע"י הטומטם הנולד, והרווחנו עפ"יז ראי' חדשה לסברתינו וכו'.

(י) ולפענ"ד כן מפורש יוצא מהאזה"ח הק' פ' שמיני בפסוק "אל תשקצו" שכ' וז"ל: אולי שיכוין לומר שצריכין ישראל להזהר לכל יכנסו לפיהם אפילו בהיסח הדעת כי ההפרש שבין שוגג למזיד במציאות זה שוגג כמזיד כי התיעוב יעשה מעשהו בנפש אדם אפילו בהיסח הדעת, וצריך האדם להזהר בתוס' הזהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק שיקוץ זה, והגם בזמנים אלו שנוהם האויר והארצות כולן יחד ע"כ, וכ"כ בעל התניא בליקוטי אמרים פ"ח דהאוכל מאכ"א בלי כוונה התורה והתפלה שבאותה כח אין עולה למעלה, ע"ש. וכו'.

(יא) הרי שדקדקו דאפילו בהיסח הדעת יזהר ובמה יגרע משאר עברות שפטרם רחמנא במקום אונס ולא החמיר בזהירותו וכס' שכתבנו לעיל בד' השל"ה, אע"כ דכאן יש טומטום אע"ג דמצד החטא אינו נענש. והמעייץ היטב ברמ"א סי' פ"א ז' ובט"ז, ש"ך, פר"ח, מחב"ר, כו"פ ושאר נו"כ יראה להדיא כן מדבריהם ממה שהחמירו בע"ז לקטן בן יומרו, ע"ש ותבין.

(יב) ובלכתינו בדרך הזה ינהר לן דברי התוס' (שבת י"ב: פסחים ק"ו: יבמות צ"ט: גיטין ז. חולין ה:) שכ' דהא דדרשו חז"ל דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים היינו דוקא במידי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ע"כ, והעיקר חסר בדבריהם כמה יגרע איסור אכילה משאר עבירות שנאמרו כולן מפי הקב"ה, אלא הכוונה עפ"י דרכנו הנ"ל דבאמת אין צריכין לפקוח משמיא שלא יארע תקלה להצדיק כיון שאין מרצונו ודעתו, אבל מאכל"א דגם שלא בכוונה מטמטם הלב והמות גנאי גדול שיארע כזאת לצדיק ותפגם קדושתו וכו'.

(יג) וסרך רמז מצינו לדברינו בש"ס קידושין פ"א: ומה מי שנתכוין לשומן ועלה בידו בשר חזיר צריך כפרה וכו' והוא ג"כ מטעם הנ"ל וכו'.

(יד) וכן נ' כוונת החת"ס זצ"ל שכ' ביור"ד סי' קנ"ה בסופו דאף בהי' אחד אונס על עבירה שעשה מ"מ יתענה או יפדה התענית דלא יהי' אלא נתכוין לבשר טלה ועלתה בידו בשר חזיר ע"כ ולכאורה יש לתמוה שהלא בש"ס מיירי באופן שחייבה התורה אשם תלוי בנתכוין לשומן ועלה בידו חלב כמבואר שם בש"ס, והחת"ס למד משם לעובדא דילי' דליכא שם לא חיוב חטאת ולא אשם מה"ת וא"כ ל"ד נידון לראי'.

אבל עפ"י הנ"ל הכל על מקומו יבא בשלום דס"ל להחת"ס מטעם הנ"ל כסברת השל"ה בשם מהרש"ל דאכילה ועריות שאני מכל שאר איסורים, והחת"ס מיירי מענין עריות ולקושטא לא יליף לה מהש"ס בקידושין וכ"נ מדקדוק לשונו שכ' בזה"ל: דלא יהי' אלא נתכוין וכו' ע"ז ידו כל הדוים, עי' פ' עשרה יוחסין פ"א ע"ב, עכ"ל. הרי

חלב ישראל כהלכתה

מא

דלא למד דינו משם רק רמז עליה ומה שעריות חמורה משאר איסורים אע"ג דלא שייך בהו טומטום מוכן עפמ"ש כזוה"ק דהידוע עולה על כולם, וכן מבואר באורך באוה"ח פ' אחרי עה"כ כמעשה ארץ מצרים, וגם בעריות דמיירי בהו החת"ס הו"ל פגם זה, ולפעמים שייך גם טעם נוסף כדרשת חז"ל בחגיגה פ' אין דורשין עה"כ מעוות לא יוכל לתקן, ע"ש. וכ"כ להדיא בר"ת שער הקדושה פט"ז דהני תרי הן העיקרים.

ויוכן מאד עי"ז מה שדרשו חז"ל ומובא ברש"י פ' קדושים דכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה דקדושה היינו במחמיר יותר משורת הדין כמבואר ברמב"ן פ' קדושים והעיקר בזה בעריות (ומאכ"א) כמו שביארנו.

(טו) ויש לחדש עוד טעם בחלב עכו"ם, עפמ"ש כיואל משה דבר נפלא דלפמ"ש בש"ך חו"מ סי' נ"א דאונסא כמאן דעביד לא אמרי' א"כ בכל מ"ע אף שסמך ועשה כדעת רוב הפוסקים מ"מ כיון דאולי הלכה כהמיעוט הו"ל כאונס שסמך על הרוב וע"כ לא יצא דאונסא כמאן דעביד לא אמרי'.

וא"כ לפמ"ש בראש יוסף הנ"ל וגם בשאר פוסקים הנ"ל דאונס במאכל"א מטמטם, א"כ מה יועיל הרוצים לסמוך על הפוסקים המקילים בחלב עכו"ם סוכ"ס כל סמיכותו יועיל שיהי' כאונס אם ההלכה כהמחמירין ובכה"ג יש ענין טומטום, ודו"ק.

וע"ע במסלת ישרים פי"א ותבין וכו'.

(טז) ועפ"י הנ"ל יש ליישב תמיהת התוס' פסחים צ"א: ד"ה שמא ידקדקו דעפ"י גירסת התוס' שם יוצא מהש"ס שם דהגרים מדקדקים ביותר באכילת פסחיהן ויחמירו בו ויפסילוהו על חנם וע"כ אין עושין חבורת גרים ותמה שם בתוס' דבכל דוכתא חזינן דגרים לא דייקי במצות כישראל, ונשאר בתמוה.

אבל עפ"י הנ"ל הכל מיושב דידוע שהגרים עלולים יותר לחזור לקדמותן בפגם כל דהו כיון ששורשו לא טוב, וע"כ בדבר המטמטם יותר צריכין ליהרר ולדקדק מישראל ומה גם בקדשים כקרבן פסח וכמו שהרזיב באוה"ח פ' חקת בראשו כי כל הקדוש יותר צריך שמירה יותר וביותר צריכין ליהרר, וכ"כ בתוי"ט אבות במשנה דעשרה נסים למה הוצרכו נס לכה"ג ביוה"כ אחר שהי' ער כל הלילה ע"ש.

ואפשר דזהו ג"כ כוונת התוס' קידושין ע"א שכתבו דהגרים מדקדקין במצות יותר מישראל.

(ז) ועפ"י הנ"ל דאפילו במקום שהותרה לצורך סכנה וכיוצא מ"מ יבחור בהכשר כי האיסור מטמטם יובן מ"ש בישועות יעקב סי' רע"ב סק"ב דאע"ג דקי"ל כסברת הש"ך (יור"ד קנ"ה סק"י) ומ"א (שכ"ח סק"ט) דחשיב"ס מותר לו לשתות יין נסך אפ"ה לא יקדש עליו ומייתי ראי' מגמרא קידושין ל"ז. דאע"ג דמותר דבר אסור באכילה מ"מ ידי מצוה אין יוצאין בה, וכ"כבשו"ת מהר"י אסאד סי' ק"ס בחשאב"ס שצווי הרופאים לשתות יין דאע"ג דמותר לו לשתות סתם יינם בדאין לו אחר מ"מ אינו יוצא ידי מצוה'ד כוסות בפסח, וכ"כ בשו"ת נטע שורק או"ח סי' י"א ושו"ת מנח"א ח"ג סי' כ"ג, ולכאורה טעמא בעי כיון דהותרה לשתות למה לא יקיים בו מצות, ומצינו דאזלינן בתר איפוך בשו"ת חת"ס או"ח סי' ס"ה דיין שלא הותר רק בהפס"מ ולא נמצא יין אחר רק זה גם בענפ"ש המחמיר לאו כל כמיני' להחמיר במקום מצוה, אע"כ הכל מטעם הנ"ל דענין פגם וטומטם שייך גם במאכל איסור שהותר לחולה וע"כ אינו מן הנימוס לקיים בו מצוה ומאוס לגבוה משום הקריבהו נא לפחתך, וכו'.

וכע"ז בש"ך יור"ד סי' ק"ד סק"ח דכנפל עכבר בשומן אע"ג שיש בו ס' וק' אם הוא מאוס עליו אע"ג שאינו מאוס לאחרים אסור להדליקו בכה"כ משום הקריבהו נא לפחתך, ע"ש (וע"ע לעיל או' ח-ט).

(ח) ועוד אפ"ל דאולי תלוי ד"ז בפלוגתת הפוסקים אי אמרינן הותרה או הודחה האיסורים אצל פקו"נ, עי' בפמ"ג או"ח שכ"ח א"א סק"ט דהרמב"ם, ר"ן ורא"ש סוכרים הודחה, והר"מ מר"ב, רא"ש, טור, ומ"א סק"ט סוכרים הותרה, ובהג' מהרש"ם בשם האשכול דס"ל דחוי' ולהישועות יעקב שם זה דעת הרז"ה, וא"כ י"ל דהסוכרים הותרה לא שייך ענין טומטום ולהסוכרים הודחה נשאר כח הטומטום.

נמצא לפ"מ שחידש החת"ס זצ"ל דרק לענין שבת פליגי הפוסקים אי אמרי' הותרה או דחוי' משא"כ בשאר איסורים אינו אלא הודחה א"כ שייך בכל האיסורים ענין טומטום אף שהותרו לפי שעה לצורך חולה, וזה מתאים מאד לסברת אמרי צבי הנ"ל (או' ב') בטעם למה שוחטין בשבת לחולה ואין מאכילין אותו נכילה.

(ט) ויתיישב עפ"ז מה שתמו המפרשים בכוונת רש"י ז"ל ריש ביצה שכי' בטעם האיסור בדבר שיש לו מתירין דאידי דתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וצריך הכנה למה נקרא "איסור" כיון שנתבטל, אבל עפ"י כל הנ"ל י"ל דסברת רש"י ז"ל דמה שהתירה תורה איסור שנתבטל כרוב לא מטעם שנעשתה היתר אלא שכן הוא גזירת הכתוב דככה"ג הודחה האיסור ונתבטל לתוך הרוב, וע"כ יותר טוב להמתין עד שיעשה היתר ממש.

חלב ישראל כהלכתה

מג

כ) ובכל אופן איך שיהי' לפ"מ שהתרו והזהירו השל"ה והאוה"ח ושאר ספרי קודש להתרחק מאד מסרך ספק איסור ולברוח מצ"ט שערי היתר שלא לפגוע בקצה המטה של איסור אין כל ספק דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו הרי הוא בכלל זה גם לד' המתירין כשר יראה כל עין בוחנת בדכה"ק.

וכ"ז לבד ממה שהעלינו לעיל דהיוצא מד' הפוסקים לאסור בהחלט לכל יוצאי אשכנז הנגזרים אחר הרמ"א, וכן לאותם שרוצים להתיר מ"מ במקום שאפשר בענין אחר אין להקל, והעולה מד' פוסקי זמנינו כי בארצה"כ (וגם בשאר ארצות) אין מקום להקל וכל הסברות שנאמרו להקל דחיות ובדויות וסברות כרסיות ולא ניתן לסמוך עליהם ולבנות עליהם יסוד להקל כלל וכלל, ושומר נפשו רוחו ונשמתו יתרחק מכל אלה וכאלה, והשומע לדחז"ל ישכון בטח כדד ושאנן ויזכה לב' עולמים לעלם ולעולמי עולמים עכ"ל.

כז.

הערה נחוצה בנושא חלב עכו"ם

חלמוני ביצים נבלות: הקונים מעשה אופה אצל האופים ואפילו אצל שומרי שבת, אינם יודעים שכרוב המקרים הנם נכשלים באכילת נבלות ממש. למעשה האופה משתמשים בחלמוני ביצים ורוב האופים קונים זאת מסתם בתי חרושת לביצים, המוציאים החלמונים מהביצים ואורזים אותם בקופסאות מיוחדות לכך. כמעט כל בתי חרושת הללו למען להקל מעליהם פציעת הביצים לוקחים מאטליזי העופות החלמונים הנמצאים בעופות אחרי הריגתם. כאטליזי הערים הגדולות שהורגים בהם יום יום למאות אלפים חלמונים כאלו הנמכרים לבערי מלאכת הביצים ומשם להאופים ואפילו חרדים שמאמינים שכל החלמונים הנם מביצים שנפתחו בבית החרושת.

יש דין במדינת (סטעיט) ניו יורק שאם הוציאו את שומן החלב (פוטר פוט) מן החלב, אז צריכים להדפיס על הקופסא או הבקבוק המלים "נאן דעירי", שפירושם הוא "בלי חלב", אף ע"פ שנמצא שם כל יתר החלב ולדינו המאכל הוא חלב גמור, ומאכלים כאלה נמצאים בחנויות עם המלים "נאן דעירי" וצריכים להזהר בזה, כי כהרבה מהם יש קייסינייט און לעקטייט או כתוב כ.מ. שפירוש כולם הוא "חלב" או "חלק החלב", ומשתמשים בקרים הנ"ל לקינוח סעודה על פירות, מזונות וכו' וצריכים לדעת שהם מאכלי חלב. כמובן שהמדובר הוא על תוצרות כאלו שיצאו מחשש חלב עכו"ם, דאל"ה הרי הוא אסור גם מטעם חלב שאין ישראל רואה החליכה.

שוקולדה וחמאת חלב: שאינה תחת השגחת משגיחים יראי ה' כבר אסרוהו גדולי ישראל מפני שמערכין בזה זשעלאטיץ שהוא מעצמות נבילות וטריפות ודברים טמאים.

משקים צבועים, טשערי, לימאנאד, אוראנזש וכו': יש חשש שמערכין בו דבר המעמיד משומן בני מעים של החי' ביבער, ככל אופן אין אנו יודעים מה שמערכין בכל אלו המשקאות טשערי, לימונד וכו' ובעל נפש יפרוש עצמו מהם (נפש ישעי').

כח.

תשובה שהשיב לי הגה"צ המפורסם מדעברעצין שליט"א
על השאלה ששאלתי בענין כשרות ה"סימילאק"

(נעתק מס' "מנחת יהודה" ח"ו מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות)

נשאלתי בדין פארמולא מחלב עכו"ם הנקרא "סימילאק" וכיוצ"ב הנותנים לתינוק שאינו יונק משדי אמו, מה דינו.

השבתי עפ"י הלכה אין שום היתר בדבר ואם עפ"י דברי הרופאים מומחים התינוק חולה ל"סימילאק" וכיוצ"ב אז באין ברירה יש ליתן לו כדין שאר חולים שנותנים לו איסור אם הוא חולה לאותו דבר.

אחד מהיתור פליאה נשגבה בעיני, שהוא בלא ספק חטאת הקהל לאשמת העם, ואשמם בראשיכם, שזה הרבה למעלה מעשרים שנה שהתחילו גולי יוראפ, אוד מוצל מאש של הקרעמאטארי של היטלר וחבריו ימ"ש לבא לאמעריקע, ועדיין לא נתקן חלב כשר לתינוקות היינו לילדים שאינם יכולים לינוק משדי אמם לכל דברי שטות והבל מפזרים עשרת אלפים דאללארן, יש חתונה העולה למעלה מחמישים אלפים דאללארן, בזמן האחרון אפילו סעודת בר מצוה עושים במקום גבוה (הנמוך אצלינו) העולה לעשרת אלפים, בגדי חתונה עולה למאות ולשגעון הנשים אין מן הכבוד, כדי בזיון וקצף, לילך ב' פעמים בכגד אחד לחתונות ולכל חתונה וחתונה מוכרח הבעל, על אפו וחמתו, להפסידו ממון רב כדי למלאות רצון ותאות אשתו שלמדה מהמאגאזינען המאוסים (שמוציגע, געזינקענע ערפויילטע, געמיינע און עקלהאפטע מאגאזינען). ולדאבון נפשינו ולצרות לבנו, להציל הדור הבא אלפים ואלפים תינוקות אין לכסף מוציא להמציא להם פארמולא מחלב כשר. מה נשוב ביום שידובר בהם, היינו ראשי העם ומנהיגי הדור, איך הנחתם לטמטם לכות אלפי לכבות של תינוקות בראותם שמפטמים אותם בפארמולא מחלב עכו"ם ולא נזדעזעתם

חלב ישראל כהלכתה

מה

מדברי הרמ"א (יו"ד סי' פ"א ס"ז) שזה מזיק להם היינו לנפשם לאח"ז, מה יענו הרבנים הגדולים הי"ו, שדבריהם נשמעים ובידם לתקן כי הכל סרים למשמעתם, לבת קול היוצא מהר חורב האומרת ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונו של "תורה", תורת רבינו המג"א (סי' שמ"ג סק"ב) שגם אם אין ב"ד מוחזין מכל מקום מזיק לתינוק ברוחניות.

ההאמת אגיד ולא אכחש שהרבה מאות צעירים ממש כמעט בכו לפני מה יעשה שאין להם ברירה ומוכרחים ליתן לבניהם ולבנותיהם הרכים והענוגים שנפשותם נקיות מכל חטא ואשם "סימילאק" וכיוצ"ב חלב עכו"ם ולטמא ולטמטם ח"ו נפשותיהם הנקיות, שומו שמים. הרבה פעמים דרשתי רבנים וצעקתי ככרוכיא על מצוה מחויבת זו לעשות כל הצעדים להציל יונקי שדים שלא פשעו וגומלי חלב שלא חטאו מליחתן להם פארמולא מחלב נכרי ושלא לפטמם מדכרים אסורים אבל דברי נעלמו במדבר שממה באין שומע. ועתה אני קורא וחוזר וקורא לטפל "במת מצוה" זו להכין ולהזמין מחלב ישראל פארמולא ליונקי חלב שאי אפשר לאמם להניק אותם, ולהציל הדור הבא שלא יאבדו ברוחניות בעון זה.

כאן אני חוזר וצועק ומכריז ומודיע שכל מי שיש בידו לעשות פעולות לטובה בענין פארמולא מחלב ישראל שכרו כפול מן שמיא, כי מי יודע שאם עתה אין בעצמו צריך לאותו דבר בזמן קצר בנו ונכדו יצטרכו, אם כן עושה טובה לעצמו ולמשפחתו ולבני דורו, וזכות הרבים יהי תלוי בו. מעולם תמהתי הלא בעזה"ת לימוד התורה לא נתמעט כלפי לימוד התורה ביוראפ ואדרבה ואדרבה לפי ידיעתינו ולפי ידיעת מומחים מחנכים עוד עלה ונתרבה, ואיך אפשר שלא נתקיים נוצר תאנה יאכל פרי' פרי קודש הילולים, וכבר אמרו במדרש (קה"ר ז') אלף נכנסים למקרא לביהמ"ד ואחד יוצא מהן להוראה ובעוה"ר מעשרת אלפים אין אחד יוצא להוראה, והלא דבר הוא, אלא הוא אשר גרמא בנזקין שרובם ככולם ר"ל ינקו פארמולא מחלב נכרי שמוזיק להם לאח"כ. ומי הוא זה שמקבל על עצמו אחריות הזו ולשתוק. בעיני ראיתי, ומעיד אני עלי שמים וארץ, כשראיתי ילדים בני עשר ויותר בצפיתי צפיתי שלאילנא וברבא יתעבדו ואחר כמה שנים נתדלדלו ונאבדו ואין, אין זה אלא חטאת הקהל, ואח"ז מצאתי לקדוש מוח"ז מרן רבנו הח"ס זי"ע שכ' בפ' שמיני על מקרא קודש אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרת השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם, כי אני ה' אלתיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ וגו'. וזה לשון קדשו: יאמר כי הנשמה חלק אלה ממעל ואינה מקבל זוהמת חלאת מאכלים מתועבים כי מה לה ולמאכל המתועב והיא עצם רוחני אורירי מאת ה' מן השמים, אך הגוף מתטמטם ע"י המאכלים ההמה ואינו יכול לקבל עוד המושכלות

חלב ישראל כהלכתה

כי יעבר מוחו ולא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה. אמנם כשאדם מקדש עצמו אזי מקבלת הנפש זכוך עי"ז כי היא חלק אלקים קדוש ומצא מין את מינו, וזהו אל תשקצו נפשותיכם בכל השרץ השוריץ ולא תטמאו בהם, אין כח בשרצים לשקץ ולטמא נפשכם עליונה, רק ונטמאתם בהם, אתם מתטמטמים בהם ולא הנשמה, כי אני ה' אלקיכם והיא חלקו, לכן והתקדשתם והייתם קדושים אם תקדשו עצמכם תהיו קדושים כי קדוש אני ומצא מין את מינו אבל ולא תטמאו את נפשותיכם דייקא כנ"ל וק"ל. עכ"ל קדשו. הרי ככל דברינו.

ועתה כשופר ארים קולי וקורא בגרון בקול, יהודים אידן מאמינים בני מאמינים, קדושים מרחם אמם, טהורים מלידה, אל תחשבו עוד, צעקו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הזעקו בחוצות וויליאמסבורג ובארא פארק, פלעטבוש ובענסנהויסט, מאנסי וסקווערטאון, לעיקוואוד וקליוולאנד, בכל מקומות מושבותיכם, התעוררו והתחזקו ואל תתיגעו עד שבכח הרבים יעלה בידכם לתקן מה שהיה מקולקל הרבה למעלה מעשרים שנים, ובטוח אני באלה ובזכות הרבים.

ועי' בעה"ח ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה.

שנת תשל"א לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

אב"ד דעברעצין יצ"ו

כט.

דעת תורה להרה"ג מוהר"ר אברהם מאיר איזראעל שליט"א אבדק"ק הוניאד
(נעתק מס' מנחת יהודה)

כ"ה הן הי' למראה עיני קונטרס מנחת יהודה לידידי הרב הגדול המצוין, וזכה ומזכה את הרבים, מו"ס בתו"י חו"ב טובא וכו' מוה"ר שלום יהודה גראס שליט"א הרב דקהל מגן שאול פק"ק ברוקלין תצ"ו, מכיל ברורי הלכות ואזהרות בעניני מאכלי אסורות, שכבר יצא טבעו בעולם בספרו הבהיר נפש ישעי' שנעשה בו גדולות ונצורות להרחיק את בני" קדושים ממאכלי פיגולים, הפוגמים את הנפש כמאמרם ז"ל עה"פ ונטמתם בהם, ונטמטם בהם, וכפרט כמה שהאריך להרחיק את הקטנים, מחלב עכו"ם ומהתוצרת "סימילאק" שמאכילים בהם את הקטנים, וידוע מה שדרשו חז"ל

חלב ישראל כהלכתה

מז

(מס' סוטה דף י"ב ע"ב) עה"פ את מי יורה דעה וגו' לגמולי חלב ולעתיקי שדים (ישעי' כ"ח, ט') לענין מנקת עכו"ם שאסור לפטם את הלב, ויזיקו לו בזקנותו, ומה"ט כ' בתשרי בית יהודה חי"ד סי' מ"ה דאפי' לקטן בן יומו אסור להאכילו חלב טמא, ואפי' באיסור דרבנן יש לזוהר וכמ"ש הפר"ח סי' קט"ז סקי"א, וע"ע מש"כ בזה מרן הגאון חת"ס (חאו"ח סי' פ"ג) ותשרי שו"מ קמא (ח"א סי' ר"ו) והש"ך והפר"ח שם סי' פ"א כ' דאפי' במקום חולי שאב"ס אסור להאכילם חלב טמא (וכתב שמחמת כי בזמיננו אלו אין נזהרין בזה, רוב בנים יוצאים לתרבות רעה, והן המה עזי פנים שבדור, ע"כ, ומה נעני אנן אבתרי' בדור פרוץ זה, דחצוף כולי האי וד"ל) וכש"כ ומכש"כ דברים אסורים מה"ת, ועי"ז שנוהרים מלפטם אותם פיגולים יעמוד להם בגדולתם שיזכו לתורה טהרה, וכדאמר ר' חנינא (מס' חולין דף כ"ד ע"ב) חמין שמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנתי, ואמרת' בס"ד, דהנה רחיצת התינוק הכרחית היא למען בריאות גופו כמבואר במשנה ובגמ' (מס' שבת דף קל"ד) גבי מרחיצין את הקטן וכו' משא"כ הסיכה בשמן, ל"ה רק משום רפואה על המכה, משא"כ בכריא אינה הכרחית, וז"ש חמין ושמן וכו' שלא רק ששמרה עלי דברים החמורים שחייב לזוהר בהם כענין הרחיצה בחמין, אבל אפי' באותם דברים שאינם אסורים בהחלט, והזהירות בהם אינן הכרחיות, כמשל הסיכה בשמן, ג"כ היתה נזוהרת כי בילדותי, הן עמדו לי בעת זקנתי, ושמעתי בשם צדיק מפורסים א' בהא דאמרי' (מס' ברכות דף מ"ח ע"א) בוצין בוצין מקטפי' ידיע, שהוא מל' קטף, פ' שרף (ועי' מס' ע"ז דף ל"ה ע"ב לענין גבינת עכו"ם שאסורה מחמת שמעמידין אותה בשרף של ערלה עי"ש) וכל הגמ' שם קטפא דגיוזא, וז"ש בוצין בוצין, שגידולין אלו יש להכיר מהקטף והשרף שהאכילו אותם כילדותם, ודפח"ח, וע"כ ידי תיכון עמו, ולפעלא טבא אמינא יישר כחו, כי בקיבוץ זה עשה פעלים לתורה, לזכות את הרבים, ואני תפלה שחפץ ה' בידו יצליח, וזכות הרבים תלוי' בו, ובודאי כי מצוה גדולה להטפל לעושי מצוה לסייע בידו בכל מה דאפשר, ובזכות זה נזכה במהרה לקיבוץ הנפיצות וזריחת אור לישרים בב"א.

יום ועש"ק לס' להבדיל בין הטמא ובין הטהור, י"ב למטמוני"ם תשל"ז לפ"ק.

הרב אברהם מאיר איזראעל

אבר"ק הוניאד

נ.ב. היות ששמעתי בשם רב אחד מפה בארא פארק שאמר בפומבי שיש להתיר איסור דרבנן לפטם בם את הקטנים שלא הגיעו לחינוך ואין בזה משום טמטום הלב, אמרתי להעיר את לב המעיינים על דברים הנ"ל.

ל.

דעת תורה של הרהגה"צ המפורסם מוהר"ר מנשה קליין שליט"א

העתקת קטע משו"ת משנה הלכות חלק ט' (עודנו בכ"י) להרהגה"צ המפורסם פוסק מובהק בכל מקצועות התורה בעמ"ח ס' המפורסמים שו"ת משנה הלכות ט' חלקים, וקבלתיו מהמחבר עצמו מה שכתב בענין חומר חלב עכו"ם אפילו בשתיית חד פעמית וז"ל: ...ומיהו בענייני הבאתי רא"י מדברי המדרש הובא בתוס' ע"ז י' ע"ב ד"ה אמר ליה וכו'...מבואר מדברי המדרש דחלב טמא מטמא ואפילו ביונק רק פעם אחת וכו'.

מנשה הקטן

לא.

אגב אורחא אמצא לנכון להעתיק כאן משו"ת משנה הלכות להגהמ"ח הנ"ל מה שכ' בענין שמנת עכו"ם המכונה (סוויט קרים וזויער קרים) בלע"ז, ושם גילה חוות דעתו דעת תורה בענין חלב כארצה"ב ושאר ארצות שיש הרוצה להחיר מטעם מירתת ומסקנתו שא"א לסמוך עליהם.

סימן ק"ג

בדין שמנת של עכו"ם סוויט קרים וזויער קרים בלע"ז ובדין חלב עכו"ם היכא דמירתת מעונש המדינה

עוד להנ"ל

(א) ועוד דבר שנשאלתי לחוות דעתי העניה בשמנת של עכו"ם הנקרא (סמעטענא) ובמדינתנו יש שני מיני שמנת, (א) צלול הנקרא (סוויט קרים בלע"ז) ושותין בו קאפפע, (ב) שמנת עבה (זויער קרים בלע"ז) שאוכלים אותו עם גבינה וכיוצא בו אי מותר לישראל לאכלם ומקום השאלה אי שמנת נמי הוי בכלל חלב עכו"ם ואסור או לא ולפי שיש רבים במדינתנו שמקילים בשמנת ואפילו אותן שאין שותים חלב עכו"ם ובטענתם שדומה שמנת לחמאה וסומכים על דברת החכ"א (כלל ס"ז סעי' ג') בכותח של עכו"ם הנקרא שמנת אם הוא עבה יש אוסרים ויש מתירים שהרי חלב טמא אינו עומד ודומה לחמאה וקיל ממנה דהתם יש לחוש לחלב דביני אטפי משא"כ בשמנת עבה דבטל ברוב כמ"ש הט"ז סי' קי"ב סק"ט בשם הדרישה וכו"ח והסכים כן הש"ך וכ"ג האריך בפלפולו בשכלו הישר והעלה לאיסורא דלא התירו אלא בכותח והביא ראיות לזה.

חלב ישראל כהלכתה

מט

ואומר אני שיפה כיון והוראתו בקדושה בזה ולא דמי השמנת לכותח המוכב כיו"ד סי' קי"ב ושקליא וטריא של הט"ז והש"ך בנקה"כ שם מפני הטעמים שכתב כת"ר וגם לי ידוע זהכי השמנת שעושים פה אינה נעשית באופן שמעמידים חלב בכלי והשמנת צף למעלה בטבע, כי בכהאי גוונא אמרינן חלב טמא אינו עומד ואינו צף למעלה כי אינו נקפה (אינו עומד פירושו אינו נקפה כמבואר ברמב"ם ובפוסקים ועיין שו"ת בית שערים למרן זצלה"ה יו"ד סי' קמ"א) אבל השמנת פה נעשית מחלב מתוק ע"י מכונה שלוקחים הקום (השומן) מהחלב כשהוא עדיין מתוק וזה הנקרא שמנת מתוק (סוויט קרים) ואח"כ לוקחים הקום הזה ומשימין אותו במקרר ומוסיפים בו אבקות ועוד חלב אחר ועי"ז מתעבה השמנת ונעשה חמוץ הנקרא (זויער קרים) ופשוט שאין זה דומה לשמנת הנעשה בטבע וכו'.

ג) והנה מעתה לא מביעא השמנת הצלול (סוויט קרים) שהוא כעין חלב ממש אלא שמעט נתעבה שודאי דזה הוא בכלל חלב ממש ואינו יוצא מכלל גזירת חז"ל שגזרו בחלב עכו"ם אלא אפילו השמנת העבה (זויער קרים) כיון שלא נתעבה בטבע ועמדה מעצמה אלא ע"י פעולות והמצאות ע"י מקרר ואבקות מאן נימא לן דאין זה חלב ממש דודאי ע"י פעולות ואבקות גם חלב טמא אפשר להקפיא דהא דאמרו חלב טמא אינו מקפיא היינו בדרך הטבע ומצד עצמו אבל ע"י אבקות פשוט דאפשר להקפיא גם חלב טמא וא"כ שפיר יש לחוש בזה משום חלב טמא ועוד דאפשר דאבקות בעצמם טמאים ואסורים ואפילו אי נימא דמ"מ לא היה בכלל הגזירה שמנת מכל מקום אומר אני דאין זה אלא חלב באמת כיון שלא עמדה מצד עצמו והוא בכלל הגזירה של חלב מידי דהוי אחלב שהקפה במקרר וזה פשוט מאד.

ד) אלא דלהוסיף אני בא דלפום ריהטא נראה ממכתב כת"ר דדעתו דוקא בשמנת דמדינתנו הוא דס"ל דאסור משום חלב עכו"ם אבל בשמנת הבא בדרך הטבע ע"י העמדת החלב כיון דקיי"ל חלב טמא אינו עומד הכ"נ היה מקום להתיר בשמנת מידי דהוה אחמאה אבל באמת אמרו אפילו בשמנת הנעשה בדרך הטבע לאסור, חדא לפי שיטת הרדב"ז דכל שלא נקפה ונעשית קשה כגבינה לעולם עדיין בכלל חלב הוא א"כ כל שמנת כל זמן שלא נקפה כגבינה הוה בכלל חלב וידוע דכל שמנת שאנו אוכלים אינו מתקשה כגבינה וממילא לא יצא מכלל גזירת חלב, וכמו שכתב הרדב"ז, שנית לפי שיטת הריטב"א דבאמת גם חלב טמא נקפה קצת וגם דעת הרדב"ז כן וא"כ אחתי לענין שמנת חיישינן דילמא נפקא חלב טמא בו ולא דמי לחמאה וכמ"ש הרדב"ז ז"ל.

ה) ותדע דגם בזה לאו מילתא חדתא קאמינא שדבר זה כבר נפתחה בגדולים בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קס"ד שנשאל מפאריש מהו לאכול סמעטענא של

חלב ישראל כהלכתה

עכו"ם והעלה ג"כ מדברי הרדב"ז הנ"ל דסמעטאנא הוה גזירת חלב עכו"ם ועיין מרדכי פ"ב דע"ז סי' תתכ"ו בשם הגאונים על צד המיעוט מזדמן שהחמאה נעשית מחלב טמא והוא כמו שהבאתי לעיל בשם אחד האחרונים ז"ל. ובשו"ת מהרי"ט צהלון סי' פ"א כתב דחלב נקפא מותר לקנות מעכו"ם ולהעמיד בו דחלב טמא אינו נקפא ואינו מקפיא וכתב המהרש"ם דהיינו בנקפא לגמרי משא"כ בנידון דידן שאין השמננת נקפא לגמרי אסור ע"ש מה שהאריך, וסיים לאיסורא בסמעטאנא סתם ומלאו אחריו האחרונים ז"ל בתשובותיהם וכן ראיתי שהעידו בשם החזו"א ז"ל שאסר גם סמעטאנא וכן נראה בערוך השלחן שהביא מעשה נורא מאחד שאכל סמאנ"ט וכו' מעורב בו שומן חזיר ע"ש לכן פשוט דיפה הורה כ"ג דאין להקל בשמננת כמו בחלב ממש.

ועיין צ"צ החדשות יו"ד סי' ע"ה ובשו"ת שדה יהושע סי' כ"א ובס' מאורי אור חלב קן טהור דף מ"ט ע"ב ובשו"ת חיים שאל חלק א' סי' מ"ג ובס' שו"ר טהרה מערכת הח' סקט"ז ולפי דבריהם אין שום היתר בשמננת וזויער קרים ובעה"ש יו"ד סי' קט"ו סכ"ח נסתפק ודעתו קצת להקל בשעהצ"ח ודבריו מאד תמוהים וסותרים ממ"ש שם סעי' ו' ודו"ק.

* * *

(ו) והנה המהרש"ם ז"ל שם סיים ואם אולי יש להקל אם יקחו הנסיובי (כוונתו נסיובי מהשמנת) לנסות אצל כעמיקער אם אין בו שום תערובות אחר ואומן בזה לא מרע אומנתו ע"כ. ופשוט דאפילו לפי הקולא הזו דיכול לסמוך על כעמיקער דצריך לנסות בכל קופסא ואינו מועיל מה שבדק כמה פעמים מקאמפאני זו או מפארעם זה כי יש לומר אתמול לא היה לו חלב טמא ולא הניח והיום אית ליה ולכן חיישינן בכל פעם שמא בראשונה לא עירב ובאחרונה עירב וא"כ ממילא נפל פיתא כבירא אפילו לפי שיטתו יצטרך בכל פעם לילך ללאבאראטאריא לנסות אי נתערב בו חלב טמא או לא.

(ז) אלא דבעיקר הנסיון של הכעמיקער כבר דברו בו האחרונים אם סמכינן על בדיקת הכעמיקער לענין איסורים או לא, לבד כי עיקר שיטתו לא זכיתי להבין שהרי לפי מה שהביא שם בסמוך השמננת הוא בכלל חלב שמא עירב בו דבר טמא והוה בכלל גזירת חלב עכו"ם בכלל וא"כ האיך התיר בדיעבד לסמוך אבדיקת כעמיקער והלא בחלב ודאי דלא סמכינן אנסיון כעמיקער לשותות החלב ואין לומר דכוונת הגאון ז"ל דגם בחלב עכו"ם יש לסמוך אבדיקת הכעמיקער דא"כ סמעטענא מאי רבותא אית בה וא"כ כיון דכבר העלה בתשובה זו הגאון ז"ל דשמננת בכלל גזירת חלב הוא

לא ידענא לי שב סיום דבריו בנסיון הכעמיקער, וגם לרדב"ז מוכח להדיא דשמננת בכלל חלב הוא וכנ"ל וכו'.

(ח) גם כי בעיקר דברי הפר"ח דחיים הם וכבר רבו עליהם האוסרים ובטלוהו וכמבואר בח"ס יו"ד סי' ק"ז שהביא כת"ר וכן מבואר בכל האחרונים הצדיקים הקדושים אשר מימיהם אנו שותים ונמשכים אחר דבריהם ועיין ערוך השלחן סי' קט"ו מה שהאריך הרבה לחזק שיטתינו שאסרו חז"ל חלב עכו"ם בכל ענין ודלא כפר"ח דסתמא תני במתני' חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור והוא ע"פ דעת המרדכי והסמ"ק והאו"ה סי' מ"ה וזה דעת הטור ורבותינו בעל הש"ע (דכן כתב הכ"מ ג"כ) והש"ך והט"ז והב"ח והדרישה וכן מצאתי מפורש בשו"ת מוהר"י ברונא סימן ע"ח שדן בכלים שבישל בהם ספק חלב עכו"ם וכתב מפורש דחלב עכו"ם נאסר במנין ואסור אפילו במקום דאין טמאה בעדר וליכא למיחש שנתערב בו חלב טמא ע"ש.

(ט) והנה הש"ד סי' פ"ב הביא בשם רש"י ז"ל דס"ל דחלב נאסרה במנין ואפילו אין בהמה טמאה בדיר אסור דלא ליפוק חורבא מיניה ופורץ גדר ישכנו נחש והביאו הפר"ח והח"ס יו"ד סי' ק"ז כתב דלא הראה מקום איה מקומו ברש"י אולי בתשובה, ודייק הח"ס ז"ל מדברי רש"י ע"ז דף ל"ה ע"א וכן האחרונים ז"ל תפסו עליו בפירושו ברש"י ז"ל ובענייני מצאתי בסדור רש"י סי' תר"ז וז"ל חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אף אם יודע שאין בדיר בהמה טמאה אסור ועל זה נאמר ופורץ גדר וכו' וכן כתב רש"י בשו"ת רש"י (הוצאת נ"י) סי' קנ"ב וז"ל אות באות וסיים ופורץ גדר ישכנו נחש, ע"ש שוב ראיתי שציינו לתשובה זו המוציא לאור והרי מפורש עכ"פ כמו שהביא הש"ד דדעת רש"י ז"ל דחלב נאסרה במנין וכו'.

(י) אשר לכן נראה פשוט דמירתת לא שייך אלא במי שיודע שמי שהוא משגיח על דבר זה ובכל רגע הוא מרדק אחריו ואחר מעשיו ובידו הוא לעשות או לא לעשות ואי אפשר להשטט ממנו אבל פקוח הממשלה שהוא דבר כללי חק המלכות ולפעמים מחפשים אחריו ולפעמים לא ואפילו יחפשו אחריו אפשר להשתמט מהם ולומר שאינו אשם בדבר וע"פ רוב הם מקבלים שוחד האינספקטארס ויניחוהו, וגם האמת שלא יוכל לערוב שהפועלים לא יערבו ועליהם לא שייך מירתת מהחק וגם לא מהבעל הבית שכל אחד יכול להשתמט מחבירו, ואם לאחר כל המעשים יתפשוהו יענשוהו בסכום של 25 דולר וכיוצא בו שהוא ממש סוכם מינימאלי אצל קאמפאני גדולה כזו ודאי לא שייך לומר בזה מירתת וכאשר באמת מעשים בכל יום אשר כמה וכמה קאמפאניס נתפסים לעבור על חוקי הממשלה בכמה דברים שמישימים במאכלים דברים נגד החק ולא מירתתו מזה..

ועד כה דברנו לפי הסכרא שחק הממשלה הוא שלא לערב חלב טמא בטהור אבל חקרתי בעצמי בחוקי הממשלה ונתברר לי אשר חק הממשלה שלא לערב אינו עולה אלא לשמנה ותשעה אחוזים (98%) כלומר שכל קאמפאני וכל מין פראדאקט שמוציא שום קאמפאני צריך לגלות 98 אחוז מה שנמצא באותו הפראדאקט, ולמשל אם זה הוא חלב צריך להיות 98 חלב טהור ושני אחוזים אינם צריכים לגלות מה יש בו וזה הנקרא הסוד של הקאמפאני שהם יש להם דבר סודי האריך להטעים את הפראדאקט שלהם ואינם צריכים לגלות שני אחוזים וזה יכול להיות חלב טמא או כיוצא זה ואפילו אם יבררו ע"י כעמיקער בירור גמור מה שהוא אין עונשין אותם על זה ופשוט דבזה לא שייך שום מירתת ושום היתר ולא מבעיא לשיטת הפוסקים דחלב טמא אוסר במשהו ואינו בטל אלא אפילו למ"ד בשישים הכא ליכא ששים ועוד יש בזה להאריך ובפרט כי ידוע אשר בזמן הזה הכעמי התקדמו כל כך שיכלו לערב כמעט כל דבר וקשה מאד לעמוד על הדברים כך שלפענ"ד אין שום מקום להתיר חלב עכו"ם אפילו במדינה זו בסתם.

ובאמת כי גם הגאון ר' שליט"א (המכיוון על הגר"ם פיינשטיין שליט"א) כנראה וכו' בעצמו כתב שהוא שותה רק חלב ישראל וכן אמר לי מפורש שבביתו ח"ו אין נכנס חלב עכו"ם לא מיניה ולא מקצתו, עכ"פ בהא נחתינן ובא סלקינן דיפה הורה בדין השמננת שאסור לאכול כמו חלב עכו"ם והמיקל בזה אינו אלא מן המתמיהין. ופה שכתה קולמסי והארתי קצת יותר משהזמן גרמא ו"ר דאימא מילתא דתתקבל ושלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי.

ידיד נפשי המברכו בברכת התורה ללומדיה המכבדו ומוקירו כערכו הרם בלב ונפש.

מנשה הקטן

לב.

הנה נשאלתי אם מותר להעמיד משגיח על חלב, בכפר שאין שם יהודים והוא יהי' מוכרח להתפלל שם בלא מנין.

הנה נשאלתי אם מותר להעמיד משגיח על חלב, בכפר שאין שם יהודים והוא יהי' מוכרח להתפלל שם בלא מנין.

תשובה הנה בערב ר"ה אין פנאי להאריך ע"כ מוכרח אני לקצר ותמצית חשובתי היא, דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו הוא טריפה וכדי להציל אפי' איש אחד מישראל מאכילת טריפות מותר להתפלל כל ימיו בלא מנין, ואם א"א לו להתפלל כלל אז פטור לגמרי מתפלה, כי עוסק במצוה פטור מן

חלב ישראל כהלכתה

נג

המצוה, ואין לך מצוה גדולה מזו מלהציל איש מישראל מאכילת טריפות, ומכש"כ להציל כמה מאות נפשות מאכילת טריפות. ע"כ חוב גמור מוטל על הקהל להוציא הוצאות ולשלוח יהודי שם להשגיח על החליבה ועל הפאסטערייזונג, והשי"ת יהי בעזרכם שלא תכשלו באכילת טריפות ח"ו, ומחמת טירדות שבת ויו"ט אקצר.

הרב לוי יצחק גרינוואלד

אב"ד דקהל ערוגת הבושם, ברוקלין נ"י.

(מס' נפש ישעי' על מאכלות אסורות)

לג.

אל כבוד הגהמ"ח...וכו'.

קיבלתי ספרו היקר נפש ישעי' ועיינתי בו ונהנתי מלא חפנים וברכתי ברוך שמסר עולמו לשומרים כאשר נדהמתי לראות שעדיין נשאר ניצוץ גחלת של קדשי שמים הבוזר לבהב קודש בדברים העומדים ברומו של עולם, יה"ר שתזכה לזכות הרבים בעניני הכשרות ושאר יסודי הדת לאורך ימים ושנים טובים.

ראיתי שכמ"ע יחי' בקש בספרו הנ"ל לכל מי שיש לו איזה דבר טוב במקצוע הכשרות לשלוח לכם למען זכות הרבים וע"כ דברי חכמים בנחת נשמעים ובזה הננו שולח לכבודו גליון הרצוף כאן לזכות בו הרבים. ותוכנו:

(א) קטע ממארי חסידות של כ"ק הרי"צ נ"ע מליובאוויטש, אשר בו מסופר עובדא מאדמוה"ז בעל התניא זי"ע.

(ב) מכתב באידיש של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש כתב אל אשה א' ששאלה דעתו הק' בנוגע אוכלים לילדים.

העתקים כמו שנכתבו בשפה המדוברת, כדי להקל הקריאה בהם אפי' לאנשים פשוטים ונשים וכו'.

בברכת כל טוב ובהצלחה מופלאה בעבודתכם בזיכוי הרבים.

מנחם זאב גרינגלאס

ב"ה.

...דער יצר הרע האט אויך כלי זיין וועלכע ווירקן פון דערווייטענס, דאס הייסט אז דער יצה"ר איז מחטיא דעם אדם אין דברים אסורים, וואס דער מענש אליין ווייס גארניט פון דעם און איז ממית ר"ל דעם אדם במיתה רוחנית.

וכמעשה הידוע וואס איינער איז געקומען מיט זיין איידים, א גרויסער למדן, צום רבי'ן (בעל התניא) אין ליאזנא און האט זיך געקלאגט אז דער איידים האט זיך תמיד געפירט בהנהגה טובה, נאר פלוצלינג האבן אין איהם אנגעהויבן אריינפאלן ספיקות אין אמונה און ער אליין האט געהאט דערפון גרויס צער. האט איהם דער רבי (בעל התניא) געזאגט אז ער איז נכשל געווארן בלא יודעים (ניט וויסנדיג) מיט חלב עכו"ם. און ער האט אים געגעבן א תיקון דערצו, איז ער געזונט געווארן אין רוחניות.

וואס חלב עכו"ם והדומה, דאס איז די כלי זיין פון דעם יצר הרע, וועלכע ווארפן זייערע פילן פון דערווייטנס און זענען ממית ר"ל, אדר מאכן דעם מענטשן פאר א בעל מום אין רוחניות (ממאמר חסידות של כ"ק אדמו"ר הרי"צ זצוקלה"ה נ"ע זי"ע, בספר המאמרים, אידיש).

* * *

ב"ה. ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף, אין וועלכן איר שרייבט וועגן געזונט צושטאנד פון די קינדער ש"י, און פארענדיקט מיט א פראגע ווי צו האנדלען בהנוגע צו א ניט מהודר'דיקן מאכל, און רעכנט, אז דער מאכל קען צוגעבן אפעטיט פאר די קינדער.

בכלל איז הידור אין מאכלים (ווי עס ווערט דערקלערט בכמה מקומות) נוגע ניט נאר אין דער מצוה אפהייטונג, נאר — וויבאלד אז פון יעדער מאכל ווערט דערנאך בלוט און פלייש פון גוף, וועלכער פארבינט זיך מיט דער נשמה, איז די כשרות און איידלקייט פון מאכלים, ווירקט אויף דעם חאראקטער און מדות טובות פון דעם וועלכער כאנוצט זיך מיט דעם מאכל. און דעריבער איז יעדער צוגאב אין דעם הידור, איידלקייט און ריינקייט פון מאכל, דארף אויך באטראכט ווערן ווי א צוגעבונג אין דער אויסשאלטונג און פיינקייט און איידלקייט פון חאראקטער און מדות. און אויב דאס איז אזוי ביי ערוואקסענע מענטשן, איז דאס אין א נאך פיל גרעסערע מאס ביי קינדער, וואס זייער חאראקטער האלט זיך אין פארמירונג. און דעריבער איז גאר וויכטיג אין וואס פאר א ריכטונג מען פירט זיי אין דעם.

לויט דאס אויבן געזאגטע, איז פארשטענדליך מיין מיינונג, אז וויבאלד עס האנדלט זיך ניט, ח"ו, אין אן ענין וואו דער גאנצע געזונט אין אפהענגיג אין דעם,

און עס איז מער ניט ווי צוגעבן אין טעם און שטארקונג דארפמען ניט פארקלענערן דעם הידור פון די מאכלים און זיכער קען מען געפינען אנדערע עצות און וועגן ווי צו שטארקן דעם אפעטיט און צו מאכן די קינדער געזינטער, ניט אויפן חשבון פון כשרות והידור.

און השם יתברך זאל העלפן אז איר זאלט אויך בקרוב אנזאגן גוטע כשרות אין דאס אויבן געזאגטע.

בכרכה לכשרות טובות.

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש)

לד.

דעת תורה להגה"ק מדינוב זצ"ל בעל בנ"י

גם זאת אודיע נאמנה בשבטי ישורון, חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו החלב אסור, ומרבית ההמון מקילים לעצמם, חלילה וחלילה להקל.

(אזהרות מהרצ"א)

לה.

פתגם נורא להגה"ק חיד"א זצ"ל

מאכלות אסורות המשקצים את הנפש, לא חשידי ישראל קודשים ח"ו, גם גבינות העכור"ם שאסרוה מהסנהדרי גדולה ואפילו העמידוה בעשבים, וכן חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ואלו הם מעיקרי הדת.

(מס' לב דוד להחיד"א זלל"ה פרק ט"ז)

מעשה נורא שאירע להגה"ק החיד"א זצ"ל שפוחזים וריקים לחצו ואנסו אותו לתת הכשר

וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים (יב, יא). מעשה ברבי חיים יוסף דוד אזולאי — החיד"א, שיצא כשליח ארץ ישראל לחוץ לארץ, באניה שירד בה ירד איש סוחר אחד שהוביל אתו מלאי גדול של גבינה בלתי כשירה למדינת איטליה.

אותו סוחר ידע שהחיד"א רב גדול ומפורסם שיצאו לו מוניטין בכל תפוצות ישראל, והיה כאשר ישיג ממנו "הכשר" על הגבינה יעלה העסק יפה. לכן היה משתדל

חלב ישראל כהלכתה

אצל החיד"א יום שיתן לו "הכשר", גם הציע לו סכום כסף גדול, ואף איים עליו באימום נוראים אם לא יתן. אבל, כמובן, שהחיד"א השיב פניו ריקם. הלך אותו סוחר ושכר כמה פוחזים וריקים מן מלחי האניה והללו התנפלו על החיד"א באמצע הלילה ואמרו להשליכו לים, אם לא יתן את כתב ההכשר המבוקש. משראה הרב שחייו בסכנה ואין מפלט. עמד וכתב להם "הכשר" כדת וכדין לאמר: "הגבינה של המוכ"ז כשרה וישרה היא למהדרין מן המהדרין, יאכלו ענוים וישבעו וכו' וכו' וסיים: הכותב וחותם ביום ג' לסדר וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים וגומר, בספר שמו"ת שנת תק"ח לפ"ק.

כשהגיע הסוחר לאיטליה פירסם ברבים שיש לו גבינה למכירה למהדרין מן המהדרין בהכשר הגאון הגדול והמפורסם הנודע בישראל החיד"א, אולם כנהוג נתבקש הסוחר להכנס אל הרב "מארי דאתרא" להראות את ה"הכשר".

קרא הרב את ההכשר וראה שאמנם הכשר טוב ותקיף הוא, אבל כיון שהגיע לפסוק שבתאריך נצנצה תמיהה בלבו: לשום מה ציין החיד"א כי הפסוק שבתאריך נמצא בספר שמו"ת? דבר שגם תינוק של בית רבו יודע.

העמיק הרב לחשוב עד שמצא: 'שמות' ראשי התיבות: "שנים מקרא ואחד תרגום", עיין בתרגום על הפסוק הניתן ומצא שתרגום אונקלוס מתרגם: "מתניכם חגורים — חרציכון יהון אסורון", עמד ופירש לעצמו: חריצי הגבינה יהיו אסורים.

צוה הרב לאסור את הסוחר בבית הכלא של הקהל ואחרי חקירה ודרישה נמרצת הודה הסוחר כי הוציא את ה"הכשר" מהחיד"א במעשי אלימות. עמד הרב ובירך על החידה של החיד"א: "ברוך שחלק מחכמתו ליראיו". (ספר סיפורים נפלאים מצדיקי ישראל, (עמוד ח'), נדפס בספר אכילת מצות בישראל).

לו.

שתיית קאווע וטיי"א בבית מזיגות עכו"ם יש בו משום בשול עכו"ם ומושב לצים

בשו"ת נודע ביהודה יו"ד (שאלה ל"ו) וז"ל: על דבר קאווע, שאלין של ישמעאלים בקאווע הייזער שלהם, יפה הורה לאיסור שאין כאן שום ספק, ובוודאי הם בני יומן שבכל עשה שותין מהם חלב של אינו יהודי, והיתר של כלי שני ג"כ עכ"פ לכתחלה אסור, והט"ז ורש"ל מחמירין בכ"ש והש"ך כתב עכ"פ בכלי חרס להחמיר

חלב ישראל כהלכתה

נז

לכתחלה. ומה שהשיב לו המשיב שכפראג שותין בני תורה בכתים של אינו יהודי, ידע רום מעלי, אם הם בני תורה אינם בני יראה, והמה קלי דעת. ולהלכה למעשה בדרך כאושפיזא שאין שם כלים אחרים, מחשש דיעבד, אבל בעיר במקום שיש כלי יהודי ודאי אסור. ואם מערב מכלי ראשון אפילו דיעבד אסור. וכבר דברתי מזה פה, והשיב הרב המאור הגדול מוה"ר מאיר פישלש שאולי מקילין הואיל ולא שכיח חלב טמא וכדעת הפר"ח, ולא רציתי להכניס ולהתיר בזה. ומי שכח בידו לאפרושי מאיסורא מצוה רבה עביד.

גם בקהלתנו תלמידים היראים נזהרים מלשתות בבית א"י, ואפילו בעלי בתים שיש להם ידיעת בית רב נזהרים מזה. ולמחות בהמון אין כח בידינו אחר שרואין קצת אינשי דלא מעלי מקילין, עכ"ל. (נפש ישעי' ע' קט"ז).

וראה בהמעין (פרשבורג) חלק ד' סי' ל"ב שמרן הח"ס בת' הביא דברי הנוב"י ז"ל והאריך בהם וכ' אע"פ שרוב העולם פורצים גדר ושותים בבית הקאפפע של אינו יהודה קאפפע שחורה אל תהיו אחר רבים לרעות לשתות מאותן הכלים עיי"ש. וכעת שותין בבתי מלון קאפפע שחור ורבים טועים בזה, ואי משום דהוי כלי שני (מחלב שחלבו עכו"ם) מ"מ כיון דשני רועים אלו אשר כל ב"י נשען עליהם, ה"ה מרן הנוב"י והח"ס ז"ל (כהמעין הנו"ל) האוסרים באיסור גמור מי הוא זה אשר יערב לבו להתיר. (שו"ת המאור ע' תכ"ה בתשובת הרה"ג מוה"ר ישראל וועלץ זצ"ל)

אוכל עם עכו"ם כאוכל עם חלב, ונוגע בו כנוגע במת. ובסנהדרין ק"ד ע"א. כל המזמן כותי לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו (מס' מדבר קדמות מ' א' אות י"ד). ועי' במסכת ב"ב דף י' ע"ב, ובספה"ק יסוד יוסף פ' פ"א. ועי' לקמן ע' קמ"ה (נפש ישעי' ע' שמ"ה'ו).

לז.

למונע עצמו מחלב שנחלב וספק אם עמד שם ישראל

בענין ספק איסור

(א) ואם נודמן לאדם איזה מאכל שהוא ספק איסור כמו חלב, שאינו יודע אם עמד ישראל אצל החליבה, או מאכל שהוא ספק אם הוא כשר מחמת שאינו יודע אם נבדק מהדברים הצריכים בדיקה, כמו מתולעים וכנימה וכדומה, והוא מונע עצמו לכבוד בוראו, אז יכרין לקיים ויאמר בפה מלא שהוא מקיים מצות עשה ובחרת בחיים (דברים ל, יט) לפרשו מספק איסור, והוא ממנין תרי"ג לדעת רבינו יונה המובא

בחרדים. ואם ע"פ הלכה מותר, או אפשר להמציא לו היתר, הוא מחמיר על עצמו לפני משורת הדין, או מקיים בזה המצוה ואת המעשה אשר יעשון (שמות יח, כ) שהוא מורה על מ"ע לעשות לפני משורת הדין, והוא ממנין תרי"ג לדעת הסמ"ק. ואם נזדמן לו מאכילתו איזה חשש מתערובות איסור והיתר, כמו תערובות בשר וחלב, אז בעת פרישתו מזה מחמת גזירות הכורא יכוין לקיים מצות ל"ת לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט) שהוא נחלק לשתי לאוין, איסור בישול, ואיסור אכילה והנאה, כי הנאה בכלל אכילה. וכן אם אוכל ויש לפניו שני מיני מאכלים על השולחן, והיתה הברירה בידו לאכול שניהם יחד רק מחמת ציווי הכורא הוא מונע עצמו, וכן אם מזדמן לו שנתנו לו בישול שומן במקום חמאה או סכין וכדומה אז קודם פרישתו מזה יכוין לקיים הלאו דלא תבשל גדי וכו', שמשמע או איסור בישול או אכילה והנאה.

ב) וככה אם נזדמן לו חלב או חמאה וגבינה, והוא מסופק אם עמד ישראל בשעת חליבה כידוע כי גזרו רז"ל מפני חלב היוצא מן הטמא, והוא איסור מן התורה מכלל הפסוק (ויקרא יא, ד) אך את זה לא תאכלו שהוא בכלל זה כל היוצא מן הטמא, וכן ביצה מעוף טמא מן הפסוק (שם יז) ואת בת היענה זו ביצתה, והוא הדין לכל האסור כיענה וכביצתה שהוא עוף טמא, דהיינו היוצאין מן הטמא כמבואר ברמב"ם בפ"ג מהל' מ"א, ובגמ' חולין דף ס"ד. וצריך לכוין בשעה שמונע עצמו מזה לקיים זה הלאו שהוא מקיים לאוין דרבנן שהוא מפני חשש לאו מן התורה, וביצה טמאה היא לאו מן התורה אשר דרשו מפסוק ואת בת היענה. ואם מצא קורט דם על הביצה שהוא מדרבנן שגזרו משום דם עוף שהוא מדאורייתא (ויקרא ז, כו) וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה, ואם נמצא על הקשר של ביצה דם מקום שמתחיל להתרוקם העוף אז אסור מן התורה. (ספר שלחן הטהור).

ג) לא יאכל אכילה גסה וכו' ובפרט ימנע את עצמו מדברים המזיקים את הגוף וכו' ומכל שכן דכל שכן חלילה וחלילה דבר המזיק לנשמתו אפילו איסור קל של דבריהם כל דהו, ואפילו ספק איסור כאשר כתב הקדוש רבינו יונה זכרונו לברכה בברכות ריש פ"ק וכו' ובעוד נפשו ותאוותו בו ישים דעתו ומחשבתו בתורה שלא להמרות בזה עיני כבודו יתברך חלילה, ומחמת זה כח נפש הקדושה מתנוצץ עליו. והאדם העושה זאת בשלימות גמור מחמת יראת אלקים שעליו שלא יכנס לגדר שמנת עבית כשית ויטש אלק' עשהו וגו' ונאמר פן תאכל ושבעת ורם לכבך ושכחת וגו', הנה בזה קונה לו חלקו נפש שבנפש אשר בקדושה בשלימות עכדה"ק (מסה"ק סידורו של שבת שורש החמישי ענף ב').

ד) ועי' במו"ש סוף פ' שמיני, וזל"ק שמי שמיקל לעצמו אפילו בדבר שאינו רק חומרא בעלמא, אפילו יתנהג בדרכי החסידות והפרישות מכל הצדדים ושוקד על

חלב ישראל כהלכתה

נט

פתחי תורה יום ולילה, לא יוכל להשיג התורה והקדושה כמו שמוכא בתוס' בשם ירושלמי, עכ"ל (נפש ישעי' ע' שנ"ז).

ה) אשרי למי שאינו נכנס בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה.

בספר הקנה דף קלב כ' וז"ל, ושמע בני כי פעם אחת הלכתי לכרכי הים וראיתי אדם אחד צד דגים והעלה ברשת שלו ז' דגים וזרקה לשמים ויצאה פס יד וקבלה, שמע קול ואמר מזומנין לך לעוה"ב, ואמר לי לעולם לא נכנסתי לא בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה. ואמרתי לו אשריו ואשרי יולדתו עכ"ל.

ו) וכן מובא בספר אבות דר' נתן פכ"ו לא תבא לידי ספק שמא תבא לידי וודאי. וכן מובא בספה"ק מפני מה אמרו שאשם תלוי חמור יותר מודאי כי על ספק איסור אינם עושים תשובה כדבעי כמו בודאי איסור. וכן כתב השלה"ק האוכל מדברים המותרים וכשרים אז יש במאכל זה צד קדושה ונפשו תשבע ונהנית מאכילה זו וז"ש וצדיק אוכל לשובע נפשו וקשה והא הנפש אינו אוכל, אלא שאדם צדיק מדקדק במאכלו שיהי' מן המותר בפיו ושאיין בו שום חשש וספק איסור כלל וכלל אז נפשו שובע. וכל שיהגג כן בכל הנהגות הנזכרות בודאי יתקיים בו הכתוב והתקדשתם והייתם קדושים והי' מרכבה להקדושה העליונה ויזכה לכל טוב העליון (נפש ישעי' ע' שנ"ח).

ז) אמרינן בגמ' (עירובין י"ג) תלמיד ותיק הי' ביבנה שהי' מטהר את השרץ בק"ן טעמים. ולכאורה מה נפקא מינה בהודעה זו, וגם מה חריפות הוא זה לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בפירוש, והלא חריפות של הכל הוא, אך כוונתם בזה היתה, להורות מוסר השכל לבני אדם ולהודיעם איך הם צריכים מאד להזהר מהיצה"ר, ולא יאמר שהוא גדול בתורה ויודע את האסור ואת המותר, כי כל אדם יש לו יצה"ר שלו, והוא יודע כמה פנים בחריפות של שקר להחיר את האסור, והא ראי' כי השרץ הוא איסור מפורש בתורה מ"מ נוכל לטהרו בק"ן פנים (שער בת רבים עה"ת).

ח) כתב הר"ן בתשו' (הובא בתשו' הריב"ש סי' ש"צ) ששאלו אותו אם מותר לקרות במגילה אשר לרוב הפוסקים היא כשרה, ורק לחד פוסק היא פסולה. והשיב שבאם איש א' יצטרך לילך על גשר, אשר כולם יאמרו שהוא גשר חזק, ורק שר חכם אחד יאמר שהוא גשר רעוע, וסכנה היא להלך עליו, הלא בודאי לא ילך שום איש על גשר זה, וא"כ על עניני הגוף יחשוב האדם להחמיר כ"כ, א"כ ק"ו ב"ב של ק"ו שיש להחמיר בעניני הנפש, לעשות המצו' על צד הכשרות והיותר טוב בכירור גמור עכ"ל הר"ן זל"ה (נפש ישעי' ע' צ"א).

לח.

**ליקוט קצר המחזיק מרובה בנושא חלב עכו"ם שאסף התייר הגדול הגאון
הנורא בעל המחבר ילקוט מעם לועז זצ"ל**

דין החלב שחלבו גוי

(א) ודעו שהחלב היוצא מבהמה טמאה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא (טוש"ע יו"ד סי' קט"ו, רמב"ם פ"ג מה' מ"א) ולכן הדין הוא שחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אסור, היינו חלב שחלב הגוי בביתו, אסור לקנותו, לפי שחוששים שמא מבהמה טמאה הוא. ואפילו אם אנו יודעים בכירור שאין לגוי בהמה טמאה בביתו, אלא כל בהמותיו טהורות, אפילו כן חוששים אנו שמא הביא חלק מקום אחר ששם יש בהמות טמאות ועירבו עם החלב שלו. ואין היתר לחלב שחלב גוי אלא אם כן הישראל עומד בשעת חליבה (הש"ך ופ"ח וקנה"ג בהגב"י אות ב' ופ"ת ולחם הפנים, ועי' במור"ם בת"ח והרדב"ז סי' ע"ה) ואם הגוי אינו נותן לו ליכנס לביתו, צריך הישראל לעמוד בחוץ ע"י הדלת ולראות הכלי שיהיה מנוגב מכל טפת חלב שהיתה בו קודם לכן. ובאופן זה מותר לאכול החלב אם הוא יודע בכירור שאין בהמה טמאה בתוך ביתו, שאז אין לחשוש משום דבר. אבל אם אינו יודע אם יש שם בהמה טמאה אם לאו, לא די בזה שהישראל עומד בחוץ, אלא צריך לראות החליבה מתחילתה ועד סופה.

(ב) (מור"ם שם ומפתחות הכנה"נ שבסו"ס קול בן לוי סי' קנ"ט) ואם לקח חלב שחלבו גוי והישראל לא ראה, וכישלו בקדרה, הרי מלבד החלב גם הקדרה נטרפה ויש להגעילה אף מספק. (ט"ז ולחם הפנים בשם האו"ה ומפתחות הכנה"נ שם) ואפילו אם לא בישלו אלא שהה בכלי כ"ד שעות, אסור הכלי, ויש להגעילו, והיום בעונות האיסור הזה נראה קל בעיני הבריות ושותים חלב של גוי והוא בעיניהם כהיתר. ואינם יודעים שזה ספק איסור תורה, כמו שאסור לאכול דבר שהוא ספק חלב ספק שומן. ואפילו אם נניח שהחלב של בהמה טהורה, לא יצאו מידי איסור, שהרי עברו על גזרת חכמים ועל ההסכמה שגזרו התנאים של המשנה שאמרו חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אסור. (קנה"ג בהגב"י אות ז' וט' בשם האו"ה ושערי דורא בשם רש"י) ולכן כל האוכל חלב כזה עובר על לא תטוש תורת אמך, היינו שמזלזל בתקנות חכמים ועל זה נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש ח"ו. ואסור לשתות חלב גוי אלא על פי התנאים שכתבנו, ואלו הטוענים שאין לחשוש לחלב בהמה טמאה מפני שחלב זה יותר יקר, הרי טענה זו כוזבת ביותר, שהרי בודאי מי שהולך לגוי ומבקש לקנות חלב חמור מפני שהוא צריך אותו לרפואה, אז הגוי מוכר לו ביוקר. אבל אם אין דורשים לחלב, בודאי

לא ישאיר הבהמה בלי לחולבה (פרי תואר בשם הרשב"א ועי' פר"ח שם) ובודאי הוא מערב חלב זה באחר. ובזמן שהוא חולב שאר הבהמות הוא חולב גם הבהמה הטמאה. (פר"ח שם) וטענה זו יפה רק במקומות שמוכרים חלב בהמות טמאות לחדד ושל טהורות לחדד, וחלב הטמאה מוכרים יותר ביוקר כי הוא שמן יותר, ואז אנו אומרים שלא מערכבים, לפי שנמכר יותר ביוקר. אבל בכל אותם המקומות שמוכרים רק סוג אחד של חלב סתם, אין הדברים אמורים, ולכן חוששים שמא עירבב הגוי חלב מבהמה טמאה.

ג) (מור"ם שם סק"א) וחלב גוי אסור, בין שחלבו הגוי ובין שחלבו עבד או שפחה של ישראל, כל זמן שאין ישראל רואהו חולב. ואם שלחו עם הגוי ילד ישראל בן ט' שנים או שהוא ילד חריף, אפילו פחות מבן ט', מותר לשתות החלב שחלבו העבד, שחושש לערבב, פן יספר הילד.

(מוהריב"ש שם) חלב שחלבו הגוי בפני קראי אחד, אם הקראי רוצה לשתות מחלב זה, גם הוא שותה, ואם הוא אינה שותהו, אבל אומר שהגוי חלבו מבהמה טהורה, אינו נאמן ואסור באכילה (ילקוט מעם לועז).

ד) והנה רש"י ז"ל כתב על האלך וקראתי לך מינקת מן העבריות שהחזירוהו על מצריות הרבה ולא רצה לינוק למי שהוא עתיד לדבר עם השכינה לפיכך לא רצה לינוק מטמא מפני שעתיד לנבא לישראל מפני השכינה.

והרמב"ן כתב מה שאסרה לנו אלו הטמאים כי הטמאים מולידים בנו טבע אכזריות כגוף האדם וישראל עם קדוש צריכים להיות מידות החדד ולעתיד לבא עתיד הקב"ה לדבר עם כל איש מישראל כמו שנאמר וניבאו בניכם ובנותיכם ונמצא כיון שהקב"ה ידבר עמהם והאיך שייך שהפה שאכל טמא ידבר עמו השכינה וזה הרמז וידבר וכו' לאמר אליהם לכל אחד ואחד לכן לא יאכלו דבר טמא. וכן כתב ספר חומת אנך שמות אות י"ב מי אנוכי וזה לך האות וכו' אפשר כמו שאמרו חז"ל שטעם שמשוה רבינו נכבה בפיו שנטל הגחלת וכו' כי בתיה בתחילה נתנה למינקת מצרית ולא ינק אך נפלה טיפת חלב טמא על שפת היאור ושם נכבה שעתידי לדבר עם השכינה וצריך שיהי' נקי אף ממגע חלב טמא (ספר קדושת לוי פ' שמיני).

לט.

גבינות גוים

א) ודעו (הרמב"ם פ"ג ממ"א ופר"ח שם ס"ק ט') שהחלב של בהמה טמאה אינו נקפא, ואם מערבכים חלב של בהמה טמאה עם טהורה, החלב של הטהורה נקפא והחלב של הטמאה אינו נקפא, ונשאר כך עם מי החלב, אם כן מן הדין היה שגבינות גוים יהיו מותרים, כיון שהחלב טמאה אינו נקפא, אבל חכמי המשנה הקדמונים אסרו גבינת גוים מפני איסור אחר, לפי שהגוים שמים שם הקיבה כולה עם עורה ויש כאן ב' איסורים, האחד (תוס' ע"ז פ' אין מעמידין והט"ז שם ס"ק ט') הוא איסור בשר בחלב, שהעור דין בשר יש לו ונמצא שמקפיאין החלב בבשר. ואעפ"י שיש בחלב יותר מששים כנגד הבשר, אינו בטל בששים כמו שאר איסורים, כי יש לנו כלל: דבר המעמיד אינו בטל בששים. ר"ל כל דבר ששמים אותו כדי להקפיא, אינו בטל, כי הוא העיקר. והאיסור השני שיש בגבינת גוים, ששמים שם עור של נבלה, אם כן יש ב' איסורים: בשר בחלב ונבלה, ולכן אסרו גבינות של גוים.

(טוש"ע שם בשם הרמב"ם) ואע"פ שאנו יודעים בבירור שלא הקפיאו את הגבינה בקיבת בהמה אלא בעשבים, שיש מקומות שמעמידים הגבינה בעשבים, אסורה (כ"מ מלשון הרמב"ם וכן הבין הלח"מ שם, ועי' ת"ה שם, ופר"ח סי' קי"ד ומגלת ספר דס"ד) שבשעה שחכמי המשנה אסרו הגבינה, אסרוה בסתם, בין אם נקפאה ע"י עור בהמה ובין ע"י עשבים. וכל האוכל חלב גוי או גבינת גוי מכים אותו מכת מרדות.

ב) (כנה"ג בהגב"י אות כ"ט וס' בני דוד פ"ג מה' מ"א) וגבינת הקראים יש לה דין כמו גבינת גוים, מאחר שאינם נזהרים בבשר בחלב לא איכפת להם אם מעמידים הגבינה בעור הקיבה. ונתברר בעדות ברורה שהם שמים הקיבה עם העור, אם כן יש כאן ב' איסורים. של בשר בחלב ושל נבלה, כי שחיטתם נבלה. ואפילו אם נשבעים שעשו הגבינה בהכשר, אינם נאמנים ואסורה הגבינה באכילה כמו גבינת גוים (ילקוט מעם לועז).

מ.

חמאת גוים

א) ודעו שחמאת גוים אין בה חשש של אחד האיסורים הנ"ל, שאינה נעשית בקיבה. וכן אין חשש משום חלב בהמה טמאה, שהרי רואים שנקפאת, וכתבנו לעיל

חלב ישראל כהלכתה

סג

שחלב בהמה טמאה אינו נקפא, ולכן לא גזרו עליה חכמי המשנה והיא מותרת. ויש מקומות שנוהגים בה איסור, שמא הביא הגוי קצת מחלב טמאה, ונשאר בלי לקפוא (פר"ח שם ס"ק כ"ב) ואפילו באותם המקומות שנוהגים לאוסרה אם מטגנים אותה קודם באש עד שנעשית חלב, מותר, שאין בזה חשש.

ב) (פר"ח שם סקכ"א, וכנה"ג בהגה"ט אות י"א בשם מהר"א ׳ן, ועיי"ש) וכן השמנת של גוים, אם נמכרת יבש מותרת מפני הטעם שאמרנו בחמאה. אבל אם נמכרת בקערה וכו' אסורה (כנה"ג שם בהגהב"י אות נ"ו וע' פר"ח סקכ"א) ויש איסור בשני האופנים (כנה"ג בהגה"ט אות י"ד, מט"א ח"א סי' ל"ג) והריקוטה של גוים אסורים באכילה.

ג) והיוגורט של גוים אסורה. ואע"פ שכתבנו לעיל שחלב בהמה טמאה אינו נקפא, זה דוקא בכנינה וחמאה שהשומן נקפא והמים נשארים לחוד, אבל כיוגורט רואים שגם המים נקפאים, סימן שהמעמיד הוא חריף, אנו אומרים אף אם היה בו חלב טמאה היה נקפא, ולכן אסור היוגורט של גוי. ומה שעושים אחרים ששמים היוגורט לכלי ושופכים שם מים ומנחים אותם להתמצות, אין בזה תקנה, שהאיסור במקומו עומד.

ד) שו"ת נחלת שבעה סי' כ' ולחם הפנים) ואם יצא דם עם החלב אסור לקנות חלב זה, אם שהה בכלי כ"ד שעות נאסר גם הכלי, ויש להגעילו.

ואע"פ שכתבנו למעלה שחמאת גוים מותרת (פר"ח שם סק"ח) אבל זה מקרוב נדפס ספר של אדם גדול מאד ששמו רבי חיים ׳ן עטר ז"ל הכותב בספר ששמע מעדים כשרים שעכשיו נתחכמו האומנים הגוים וכדי שיצא הרבה חמאה מערבבים חלב של גמל בחלב טהורה ואומרים שמוציא הרבה חמאה. והחמאה ירוקה במצקת. לכן כל בעל נפש לא יאכל חמאה זו בעלת הצבע הירוק קצת, מאחר ששמע הרב מפי עדים כשרים (ילקוט מעם לוועז).

ה) יש מין כעך (פרעטזעל) הנעשה מקווינלען פרעטזעל קאָ. שנקרא מאה אחוז שמן קארן פרעטזעלס שנעשה עם פוטער ואין לאכול אותם עם בשר או אחר בשר, ואין זכר לפוטער על השק, אע"פ שיש שם "יו". יש פרעטזעלס מבית החרשת הנ"ל שהם כן בלי פוטער, ועליהם יש "יו" וגם פארעווע (המאור).

הערת העורך: הרב הכתוב שכח לעורר את החמאה היא מחלב ישראל ואם השמן הוא מבהח"ר דסמכא (המאור קונטרס קע"ח).

מא.

מספר שש"ת להגה"צ מוהר"ר דוד פעלדמאן זצ"ל (בעמח"ס מצודות דוד)

בענין מארגאריין, קונסט בוטער

(א) בס' דרכי תשובה סי' קט"ו סק"מ וז"ל בקיצור:

ועתה בזמן הזה שהמציאו לעשות "קונסטבוטטער" או "מארגארינא-בוטטער" (שנעשה מחלב וממח עצמות נבלות וטריפות) דומה בטעמה וריחה ומראיתה כחמאה ממש עד שאי אפשר להכירה. ובכן בהאסיפת הרכנים שהיתה בשנת תרס"א בק"ק אוהעל והיינו שם לערך ע"ב רכנים ונגמר בינינו דגם המקומות שבמדינותנו שנהגו היתר בחמאה של עכו"ם מוכרחים מעתה לנהג בה איסור ואין לקנות אפילו מבני הכפרים המביאים למכור בשוק ואומרים שהוא מפורתם, ולא מטעם גזירה אלא מחשש איסור דאורייתא וכן נדפס בקול קורא להזהיר לכל שמהיום והלאה יחישו לנפשם ויחדלו ממנה. עכ"ד. וכעת נמצא עוד מין קונסטבוטטער שנעשה מקאקאסניססע ומשתמשים בה גם לבשר (וני"ל דצריך להניח המעטפה שמונח בה על השולחן כשאוכלין אותה עם בשר דומי' דחלב שקדים, עי' יו"ד סי' פ"ז סעי' ג') אפילו למהדריין, ובלבד שתעשה תחת השגחת רב ירא שמים (מצודת דוד), (וע"ע בס' נפש ישע"י דף קצ"ד).

(ב) מארגארינא היא הנקרא בספר האחרונים קונסט בוטער (חמאה מלאכותית) שמשתמשים בה למאכלי חלב או למאכלי בשר, עיקר עשיית מאגוזי הודו "קאקוסניס" או משאר צמחים, יש לבדוק אחריה ואין לאכלה אלא אם היא עשויה תחת השגחת רב מומחה וירא שמים, כי מארגארינא האסורה עשויה משומן נבלות וטריפות, ואפילו אם עשויה מצמחים וכתוב על המעטפה וועדז'טעיביל עדיין אין אנו בטחים שנקיה היא מתערובות איסור, ואם אינה עשויה תחת השגחה הראויה יש לחוש לתערובות שמן דג טמא הנ"ל או שעשויה ככלים שעושים המארגארינא האסורה.

וזה שנים אחדות שנקראתי לעיר הקרובה אלינו לראות את מעשה המארגארינא הכשרה העומדת תחת השגחת רב מפורסם, והיו עושים כל ימות השבוע מארגארינא אסורה ורק אחת לשבוע או לשבועים היו מגעילין את הכלים והמכונות לעשות מארגארינא כשרה, ובאתי ביום ב' בבוקר לבית הרב והלכנו יחד לבית התעשייה להשגיח על ההגעלה, וסיפר לי הרב כי התנה עמהם שכל המכונות ישבתו בשעה שעושים המארגארינא הכשרה כמכונה האחת, מפני שכל הקנים והצנורות מחוברים ופתוחים זה לזה. וכן צוה עליהם שינקו כל הכלים ויעמדו מעת לעת בטרם שיגעילו אותם והם עושים זאת בסוף השבוע וביום ראשון שוכת בית החרושת מעבודתה, וביום

כ' כבוקר מגעילים. ויהי כי באנו אל בית התעשיה והתחילו להרתיח היורה הגדולה התבונני בה וראיתי שאין האור מהלך תחתיה רק בקני הקיטור מכניסים הבל לתוך המים שביורה להרתיחן, בינתיים התחילו המים להעלות אבעבועות גדולות והיה נראה כמו שמעלה רתיחה, והרב הראה לי באצבעו "הנך רואה איך שמבשל ומבעבע, הוצאתי את ידי משרוילי והכנסתיה לתוך המים המבעבעים, והרב עמד נרעש ונפחד, משתומם על המראה שעשיתי ככנתיה דרב נחמן דבבשין קדרייהו בידייהו (גיטין מ"ה). ובאמת לא היו מרותחין כל עיקר, רק על ידי ההבל שבא מהקנים התחילו המים לבצבץ מהרוח שנכנס בהם ואין זה הגעלה כלל.

(וכן אירע לי בכית אפיית המצות שרצו להגעיל שם איזה כלים והיו נוהגין כן תמיד, היו מכניסין קני הקיטור לתוך יורה גדולה מים צוננים, ובשעה שהמים התחילו להעלות אבעבועות היו זורקין לתורה הכלים להגעילם, ועכבתי על ידם זמן רב עד שאחר שהוציאו קני הקיטור מהיורה המים היו מרותחין ומעלים אבעבועות מאליהן, אז הרשיתי להכניס את הכלים וגם נתנו אבנים מלובנים לתוך היורה, עפ"י פקודתי, שלא יצטננו חיקף אחרי הוצאת קני הקיטור).

אחר כך פניתי הצדדים וראיתי כי באמת הפינות עושים מארגארינא האסורה, מובן כי הרב התרגז על העושים, ועשה מה שעשה, אבל מתחלה סמך עצמו על התנאי שהתנה עמהם ולא דדק היטב אחריהם, וסלקתי ידי מזה, והתחקותי כי אין לסמוך על השגחת סתם רב או משגיח אפילו גדול וירא שמים, אם איננו מומחה לאותו דבר. וזה לא כביר הגיעני מכתב מרב אחד מהרושם שהוציא מבקורו בכית חרושת לתוצרת המארגארינא עצמה, תשעים אחוזים ויותר מהפרוצס שם נעשה בצונן לגמרי, מיד לאחר שהשמנים ויתר המינים מתערבים יחד, התערובות מתקרר במצנן, ומאז עד גמירא הכל נעשה בצונן בכלים גלויים או מכונות הנטלים לפרקים, (כמעט שאינו זוכר שם שום צנורות שיש לחוש בהם לשירור בעין של שמן איסור).

לעומת זה לענ"ד נקודת הכובד היא בהחומר, זאת אומרת בהשמנים השונים שמהם נוצרה המארגארינא, אמנם כמובן כולם של צמחים הם, אבל רובם ככולם עוברים פרוצס של זיקק בבתי זיקוק, והפרוצת הוא על ידי חום גדול מאד הרבה יותר מרתיחה, גם כשמבטיחים שהשמנים הללו מזדקקים במכונות וכלים מיוחדים רק לזיקוק שמן צמחים, אין ערבה שלפעמים ובשעת הדחק הם מזקקים בהם שמן וואלפיש שהוא גם כן תערובות האיסור היחידי שבמארגארינא האסורה. השגחה בענין זה הוא מן הנמנע לגמרי, בפרט בתנאי ההספקה הנוכחיים, כי היה צריך להשגיח על כל זיקוק השמנים שבמדינה. באמת זה מטיל חשש על כל מין שמן של צמחים שהוא כמעט בלי יוצא מן הכלל, ואם לא ניקח בחשבון צדדי ההיתר ודעות המקילין כמו

אמנקיותא קפדי, סתמן אינם בני יומן, אומן לא מרע אומנתי" שעת הדחק כדיעבד דמי, ולצרף גם כן את הסכרא ששמן תנינים הנ"ל הוא נותן טעם לפגם בכל שמן אחר, וגם לאחר הזיקוק הגמור עדיין פוגם קצת שאר שמנים, וכידוע שהמרגארינא האסורה גם המשובחת ביותר היא גרועה וזולה מהכשרה: כמעט לא מצינו ידינו ורגלינו בהיתר שום שמן צמחים עכ"ל הרב במכתבו אלי.

וכדברי הרב הנ"ל שמעתי בשם איש נאמן סרסור למכירת שמנים שיש לו מהלכים בבתי חרשות הגדולים, כי רובם ככולם יזקקו לעת הצורך גם שמן דג טמא הנ"ל. ועצתו כי בעל נפש יחוש לעצמו ויהדר אחר שמן הבא ממדינות אלו שאינו מצוי שם שמן דג טמא הנ"ל:

והנה אם לא היה החשש בהשמן. עצמו רק משום פליטת כלים ובליעת איסור בודאי כיון שנתפשט היתרה ומשתמשים בה בכל בתי ישראל, ואי אפשר למנעם מזה, ורוב הצבור או כולו אינן יכולין לעמוד בלטה, על כרחנו למשכוני נפשין לחפש אחר צדדי ההיתר, וגם ליקח בחשבון שהמרגארינא הכשרה, ואמנם מה שכתב הרב הנ"ל "כמובן כולם של צמחים", לבי נוקפי על זה. ושמעתי מסוחר שמחוז למדינתינו שבעל בית החרושת הראה לו שמן קפוי ולבן מדג טמא הנ"ל ולא היה אפשר להכדיל ולהכיר לא במראה ולא בריח בין של צמחים לשל דג טמא ודומה ממש להשומן שמשתמשים לבשול הנקרא "קוקינגפאט" ואפשר דנבדל בטעמא אפילו אחר הזיקוק.

גם כפי שראיתי אז בביקורי את בית חרושת המארגארינא, שהיו מונחים על עגלות קטנות כמה תיבות של מארגארינא אסורה שעשויה בתבניתה כמו הכשרה, ועלול מאד להתחלף אפילו בלי כוונת המחליף שנחשדהו שהחליף בכיון, מפני שכשרה מחירה יותר מהאסורה, כי אי אפשר להכירה רק אחר שנתעטפה בהנייר שכתוב עליו "מארגארינא כשרה" (גם קולא זו הקלו בה במדינות אלו, שמשחפקין רק בהמעטפה שאפשר בנקל להסירה ולהניחה על האסורה, שאעפ"י הדין היינו צריכין לשתי חותמות כמבואר בגמ' ובש"ע יו"ד סי' קי"ח סעי' א'. וזכורני כי בארץ אשכנז היה החותם שקוע בדפוס והאותיות "כשר" היו בולטות מהמארגארינא עצמה, כמו שאנו רואין עתה בהגבינה ההולנדית שהאותיות כשר בולטות מהגבינה עצמה, ודבר זה בנקל לתקן) וצריך להשגיח בעינא פקחא שלא תתעלם מן העין.

מכל הנ"ל נראה שמידי ספיקא לא נפקא, וע"כ קובלני עליהם נדיבי עמנו, למה תעמוד מרחוק, מדוע לא תשמעו לקול הרבנים שיחי' המבקשים מכם לייסד בית חרושת כשר לתעשיית השמן והמארגארינא, ולהוציא עצמנו מספיקות וחששות,

ולגבב קולות באיסורי דאורייתא, הלא בזה תזכו את הרבים ותשגו ותעשו חיל, ומתן שכרה בצדה!

מב.

**וואס מען ערייכט צוליב מסירות נפש אויף כשרות
(פון די הייליגע ספרים)**

(א) יעדן טאָג וואָס מען היט זיך אויס פֿין מאכלות אסורות, צוליב דעם וואָס השי"ת האָט אַזוי באַפוילען, אויסערדעם וואָס מען איז זוכה אַז די נשמה בלייבט הייליג, זי ווערט נישט טמא! און מען איז זיך מציל פֿין פייער פֿין גיהנם! באַקומט מען שכר פינקט ווי מען וואָלט געטוהן פֿאַקטיש אַ מצוה (וכדחו"ל שבת קי"ט, ישב ולא עבר עבירה כו' ע"ש), און נישט בלויז איין מצוה נאָר לויט וויפיל איסורים די מאכלים האָבען ענטהאַלטען, צ.ב.ש. מען האָט זיך אָפּגעהאַלטען פֿין מאכלים וואָס קענען האָבען אין זיך מערערע מישונגען פֿין איסור איז יעדע איסור פֿאַרעכנט פֿאַר אַ מצוה, אַזוי זאַמעלט זיך אַן דורכן לעבן טויזענטער און מיליאָנען מצות.

יעדע מצוה וואָס מען טיט באַשאַפט מען דערמיט גלייכצייטיג אַ מלאך, איז מען במילא דורך די טויזענטער מצות אויך זוכה צו שווערע טויזענטער הייליגע מלאכים וואָס זאָלען פֿאַר אים מלמד זכות זיין ער זאָל זוכה זיין צו אַלעם גוטען, [דאָס איז אויסער אַלע אַנדערע מצות].

(ב) דורך שמירה פֿין מאכל"א ציהט מען אויף זיך קדושה פֿון אויבען (יומא לט), און מען ווערט געהייליגט לויט די מאָס אויף יענע וועלט (שם, אדם מקדש עצמו בעוה"ו מקדשין אותו לעוה"ב) און דער וואָס פירט זיך מיט שמירה אַגאַנץ לעבן, מיט פּלאָג, וועט אַודאי געמערט ווערן דורכדעם די קדושה פֿין זיין נשמה לעתיד גאָר גאָר הויפֿעך.

(ג) זיין נאָמען ווערט אין הימעל אַנערקענט יעדן טאָג צו שיינקייט און לויב, און דער בורא כל עולמים אַליינס זאָגט עדות פֿאַרן פמליא של מעלה אויף זיין אויפפירונג.

(ד) דורך שמירה פֿין מאכל"א איז מען זוכה פֿאַר זיך און פֿאַר דורי דורות (אַלע דורות שפעטער) אויך פֿאַר זיי וועט געדענקט ווערן דער זכות.

(ה) מען איז זוכה דורכדעם צו האָבען קינדער, צדיקים, גיטס פֿאַרכטיגע שטאַרק גענוג צו קעמפֿן קעגן יצה"ר.

(ו) אויך זאָל מען וויסען און געדענקען אַז דורך דעם וואָס מען שטאַרקט זיך

קעגן יצה"ר אפילו מען איז אַ פשוטער מענטש נישט קיין תלמיד חכם וועט מען זוכה זיין אַז דאָס ליכטיגקייט פֿין באַשעפער וועט זיין אַ עטרה אויף זיין קאָפּ לעתיד, פינקט אַזוי ווי אויף די גדולי התורה, פֿין זיין חלק זאָל זיין אונזער חלק! פֿירט אויס דער חפֿץ חיים ז"ל, (שם פ"ט).

מג.

יעצט וועלן מיר צוקומען צום תענוג הגן עדן

(א) דער מדרש זאָגט (רות פ"ה) אַמאָל פֿלעגט אַ מענטש טוהן אַ מצוה און דער נביא האָט עס פֿאַרשריבען, יעצט ווען אַ מענטש טיט אַ מצוה ווער פֿאַרשרייבט עס? אליהו שרייבט עס אויף! און דער מלך המשיח, מיט השי"ת שרייבען עס אינטער!

(ב) און דאָס איז זיכער אַז די וואָס געבן אַכטונג אויף מאכל"א וועלען זייערע זכיות אויך פֿאַרשריבען ווערן דורך משיח און אליהו, און לעתיד לבא, וועלן זייערע מעשים אויפגעדעקט ווערן פֿאַר אַלעמענס אויגען צו לויב און פֿראכט ווי דער תרגום זאָגט אין סוף קהלת (עה"כ סוף דבר הכל נשמע) אַז לעתיד וועט אַלעס אויפגעדעקט און מפורסם ווערן, סיי די עבירות, און סיי די זכותים, ווי שטאַרק וועט מען זיך דאַמאָלט פֿרייען אויף יעדעס מאָל וואָס מען האָט זיך מוסר נפש געווען קעגן מאכל"א, וואָס דורכדעם וועט ער זוכה זיין צו דעם גרויסען כבוד אַז זיין נאָמען זאָל זיין פֿאַר אַלע אידען אַ צייכען און אַ פֿראכט אויף אייביג. ע"כ.

(ג) שטעלט אייך פֿאַר חשובע ברידער! ווי ווייט מענטשען זיכען זייער נאָמען זאָל געגרויסט ווערן צווישען מענטשען, סאך לאַזען זיך קאָסטען געלט, געזינט, שווערע פֿלאג, זייער נאָמען זאָל זיין באַקענט ביים וועלטס אידענטום, כאַטש דאָס איז בלויז אַ צייטווייליגע זאַך, ווי די וועלט זאָגט יעדע סענואַציע דאַרט דריי טאָג, און נאָכדעם אַראָפּ פֿין סדר היום, היינט איז דער גרויס, און שפּילט אַ ראָלע, און מאַרגען דער צווייטער, איבערמאָרגען דער דריטער, כ"ש נאָכן געזעגענען זיך פֿין דער וועלט בלייבט אַודאי פֿין די אַלע זאַכען גאַרנישט, נאָר העכסטענס אַביסעל ווייניגער שכר אויף יענע וועלט צוליב'ן כבוד געניס פֿין דער וועלט, (כמבואר בס"ח בכמ"ק ואכמ"ל).

(ד) אָבער די מצות וואָס מען פֿלאָגט זיך דערפֿאַר, און קיינער ווייסט אפילו נישט דערפֿין ווי מסירות נפש אין געביט פֿין כשרות, ווערט דורכן באַשעפער אויפגעדעקט און צושפּרייט לעתיד, וואָס ברענגט אומענדליכע כבוד און פֿראכט נישט בלויז פֿאַר איינס אָדער צוויי טאָג.

און דאַמאָלט וועט מען שוין שווער אָפּזיפּצען [צוזעהנדיג דעם גרויסען

שכר פֿאַר יעדן שטיקעל ביסען וואָס מען האָט זיך אָפגעשיידט דערפֿין ביים לעבן] טראַכטענדיג וואָס פֿאַר אַ נער און טיפּש בין איך געווען האָבענדיג די געלעגנהייט אַזוי גרינג זיך אָפּצושיידען פֿין חששות'דיגע עסענוואַרג, און געלאָזט דאָס אַרויסגליטשען פֿין די הענט, וויפֿיל געלט און כּח וואָלט מען גערן אַוועקגעגעבן דאַמאָלטס פֿאַר אַ מלאַך וואָס זאָל זיין כּכּח אים צוריק צוברענגען אויף די וועלט אַריינצוכאַפּען נאָך אַ חומרא, און נאָך אַ חומרא, אָבער אַזאַנס עקזיסטירט נישט! צוריק גייט שוין נישט!! עס איז שוין פֿאַרפֿאַלען!

(ה) דעריבער ברידער טייערע האָט רחמנות אויף זיך! יעצט זענט איר אַלע דאָ (חיים כּולכם היום), נאָר יעצט האָט איר די גאַלדענע געלעגנהייט צו הייליגן דעם באַשעפּערס נאָמען מיטן אָפּזינדערן זיך פֿין אַלערליי מופּקדיגע און פרעמד פֿאַבריצירטע עסענוואַרג, וואָס דער שכר דערפֿאַר איז אומגעהויער גרויס, ווי אויבענדערמאָנט לאָזט דאָס נישט אַרויס פֿין די האַנט! האָט רחמנות אויף זיך זעלבסט! ווייל קיינער לעבט נישט אייביג! יעדער וועט מיזען אָפּגעבן אַמאָל דין וחשבון!

(ו) נאָך דאָרף געדענקען דער וואָס טיט זיך אָפּזינדערן פֿין כל ערליי מאכלות אסורות מיט מסירות נפש! אַז אַנשטאַט דעם וואָס ער האָט זיך מצער געווען אויף דער וועלט און נישט געוואָלט געניסען פֿון אַלעם וואָס די אויגען גליסטען אויב עס קען זיין דערביי אַ חשש איסור,

דאָס לעתיד וועט דער רבש"ע מאַכען אַ גרויסע סעודה פֿאַר די צדיקים, וואָס ווי באַוואוסט וועלען זיך באַטייליגען. ביי די סעודה אַלע הייליגע צדיקים פֿין אַלע דורות, אָנגעהויבען פֿין די אבות העולם, נאָכדעם משה רבינו ע"ה, דוד המע"ה, דער מלך המשיח, מיט אַלע אַנדערע נביאים, צדיקים חכמים פֿין אַלע צייטען.

(ז) און דאַמאָלטס וועלן נאָר זוכה זיין, צו זיין ביי די סעודה די וואָס האָבען זיך אָפּגעהיטען פֿין מאכל"א, און די וואָס נישט, וועלען מיזען געצווינגענערהייט זיין אפגעשיידט פֿין די הייליגע חברי"א.

(ח) וויפֿיל לויב און דאַנק ווערטער וועט געבן דער אָפּגעהיטענער פֿאַרן באַשעפּער וואָס האָט אים מזכה געווען בייצוקומען דעם נסיון ער זאָל נישט אינטערגעבן דעם שווערן קאַמף קעגן יצה"ר, טראַצדעם וואָס אַנדערע זענען דורכגעפֿאַלען, וואָס בלויז אין דעם זכות האָט ער יעצט זוכה געווען צו דעם גרויסען כּבוד צו קענען געניסען פֿין די סעודה, (חפּץ חיים שם פ"י).

(ט) אין אותיות דר"ע שטייט אויספֿירליך וואָס פֿאַר אַ כּבוד יעדער באַזונדער האָט, ביי די סעודה [אויסער דאָס עצם באַשיינען ביי אַזאַ מסיבה פֿין אַלע צדיקים] מיר וועלען ציטירען זיינע רייד.

חלב ישראל כהלכתה

דאָרט שטייט פּאָלגענד: יעדער לויט זיין כבוד [מיינט מען מדריגה] וועט זיין געקליידעט מיט קעניגליכע קליידער, און אַ קעניגליכע קרוין, צוזאַמען מיט צירונג פֿין פּערל וואָס נאָר קעניגן טראָגען.

(א) יעדער איינער וועט זיצען אויף אַ גאָלדענעם שטיהל, און פאַר יעדן, אַ טיש פֿין פּערלשטיין, און אין יעדענ'ס האַנט אַ גאָלדענעם בעכער אויסגעצירט מיט טייערע עדעל, און פּערלשטיינער, וואָס איז אָנגעפילט מיט סם פֿין לעבן, און אַלע זיסע מיט גשמאַקע שפּייז פֿין גן עדן ליגט פאַר זיי אויפֿן טיש.

(ב) פאַר יעדן איינעם שטייען דריי מלאכים אים צו באַדינען. פֿין קאָפּ קימט אַרויס אַ שייך, און בליצען גייען אַרויס פֿין מויל, און דאָס גלאַנץ פֿין פנים גייט פֿין איין עק וועלט ביזן אַנדערן, אַזוי ווי די שייך פֿין די זון.

(ג) די הימלען עפענען זייערע טויערן און מאַכען רעגענען אויף זייערע קעפּ טוי פֿין ריינעם שמעקעדיקען באלאזאם אויל, וואָס איר גיטען ריח גייט פֿין איין עק וועלט ביזן אַנדערן.

(ד) מיליאָן מלאכים שטייען פאַר זיי, האַלטנדיג אין די הענט פּידלען, פּויקען, טראמפּייטערס און שפּילען פאַר זיי, אין דער באַשעפּער כּביכול שטייט אויך דאָרט.

(ה) און אויף דעם זמן האָט דוד המלך נביאות געזאָגט, „אשרי העם שכּחה לו, אשרי העם שד' אלקיו“.

מד.

התעוררות מחנך צו זיין די קינדער מיט זהירות אויף מאכלות אסורות

(א) דער חפץ חיים שרייבט: (דבר בעתו – שער האחוה) אויסערדעם וואָס עס ליגט אַ פּליכט אויף יעדן איד אַכטונג צו געבן ער זאָל ח"ו נישט איבערטרעטן די געזעצן און באַפעלן פֿין די תּורה, ליגט אויפֿן פּאָטער פּיל פּיל אחריות מער [פּינקט ווי מען זעהט דאָס ווען עלטערן מאַכען חתונה אַ קינד, זשאַלעוועט מען נישט צייט, געלט, כּח, אַז אַלעס זאָל זיין על צד היותר טוב, מיט אַלע פּיטשיווקעס, כ"ש ביי הימלישע ענינים ווי תּורה און מצות, וואָס זענען דאָס אמת'דיגע רייכטוהם פֿין מענטש טאָר מען אַודאי נישט קאַרגען ענערגיע, מיט געלט, אַז דאָס קינד זאָל אויסוואַקסן אויסגעפּיטערט מיט תּורה און יר"ש, און מורא האַבען פאַר אַ חשש איסור ווי פֿין פּייער, און נישט אַז וואָס ער גליסט און באַגערט דאַרף ער באַקימען און האַבען און עסען].

(ב) גיט אַ בליק אויף די ברכת התורה וואָס איר זאָגט יעדן טאָג, והערב נא ד' אלקינו כו' ונהיה אנחנו וצאצאינו" דאָס טייטש אַז מען בעט און פאַרלאַנגט

פין רבש"ע ער זאל זיס מאַכען די הייליגע תורה אין אונזער מויל און די תורה זאל זיך נישט אַפֿטוהן פֿין אונזערע קינדער און קינדס קינדער, און אויב דער פֿאָטער געט נישט אַכטונג ווי געהעריג וואָס דאָס קינד נעמט אַרײַן אין מויל [אינדערהיים, חדר, קידוש, בר מצוה, חתונות, ביי קרובים, א.ד.ג.] וויאָזוי קען ער האָבען די מוהט צו בעטן אַזאַ זאַך, וואָס זיינע מעשים זענען אַ סתירה דערצו.

ג) אויסער אַלעם אויב דער פֿאָטער לייגט גרויס געוויכט און כחות אויפציהאָדעווען די קינדער מיט כשר'ס בלוז, איז דאָס אַ באַוויזן אַז דאָס גאַנצע פּלאַג, האָרעוואַניע, צער, און עגמנפ"ש וואָס די עלטערן האָבען מיטגעמאַכט ביים ערציען און אויפהאָדעווען דאָס קינד איז אַלעס געווען פֿאַרן באַשעפֿער'ס וועגן, ווייל מען האָט געוואָלט ער זאל בלייבען אַ געטרייער קנעכט פֿאַר'ן רבש"ע, און מען וועט באַקומען גרויס באַלוינונג פֿאַר יעדן טאָג פּלאַג.

אַבער אויב דער פֿאָטער טיט נישט געהעריג אַכטונג געבן אויף די קינדער איז דאָס אַ צייכען אַז ער לייגט נישט קיין אַכט אויפן כבוד שמים, און זיין גאַנצע קינדער ערציוונג ווערט פֿאַרעכנט פינקט ווי אַלע בעלי חיים [בהמות און חיות] וואָס ציעהן אויף זייערע קינדער, און ער וועט נישט באַקומען דערפֿאַר קיין שום שכר.

ד) דער אמת געזאָגט איז דאָס נאַכלעסיגקייט אין דעם געביט פֿין לאָזען די קינדער עסען וואָס עס לאָזט זיך פֿין יצר הרע וואָס וויל צורויבען פֿין אים ביז אַ קורצע צייט דעם גרויסען שכר וואָס ער וואָלט געקריגען פֿאַר די אַלע יאָרען וואָס ער האָט זיך געפּלאַגט און געמיטשעט אויפציהאלטען און שפּייזען די קינדער, און דאָס אַלעס איז אויסער דעם עצם שכר פֿאַרן אַכטונג געבן אויף די קינדער וואָס זיי עסען און טרינקען, וואָס די עלטערן באַקומען באַלוינונג דערפֿאַר פינקט אַזויפיל ווי די קינדער, (ע"כ דברי חפץ חיים זצ"ל בס' דבר בעתו שער האַחוה סוף פ"א).

ה) אַ שוידער נעמט אַדאַרך אַלע ביינער, און אַ ציטער דעם גאַנצען קערפֿער אַרײַנדרײַנגענדיג אין די קורצע טיפּזיניגע אינהאַלטסרײַכע געטליכע רייד פֿין חפץ חיים וואָס וואַרפט אַ העלן ליכט שײַן אינעם פֿאַרנעפּלטן וועג פֿין קינדער ערציוונג אויפן פעלד פֿין כשרות.

אַ נייע וועלט מיט פּרישע רעיונות (געדאַנקען) בליצען אַרײַן אין מוח, און שוועבן אַרום אין קאָפּ געוואר ווערנדיג אַז דאָס גאַנצע פּלאַג, האָרעוואַניע, פֿאַרשוואַרצט ווערן, זאָרגנדיג זיך פֿאַרן וואוילזיין פֿין קינד, צוזאַמענ-געפּלאַכטען מיט אַ לאַנגען קייט פֿין יסורים, עגמת נפש, צער, שלאָפּלאַזע נעכט, כח, מיט געזונט וואָס עס קאָסט ביז מען זעהט מיט השי"ת'ס הילף די קינדער

אויפגעצויגען ערליך, געזונט, ת"ח, יראי השם, דאָס שכר פֿין דעם אַלעם איז אַפהענגיק אויב די עלטערן געבן אַכטונג אַזוי ווי מען דאַרף וואָס די קינדער נעמען אין מויל אַרײַן. (א.ד.ג.).

(ו) הערנדיג אַזאַ זאַך ווער קען נאָך אַייננעמען אַ ביסען אין מויל, אָדער צומאַכען אַ אויג ווילאַנג ער איז נישט פּוהלשטענדיג פּאַרויכערט אַז אַלעס וואָס ער, מיט די קינדער, עסען, איז נישט בלויז הינדערט פּערצענט כשר, נאָר טויזענט!!

ווייל דער שכר פֿין קינדער ערציעהן ווי מען דאַרף, קען מען אונטער-שרייכען אַלס די גרעסטע העכסטע און מערסטע וואָס אַ מענטש קען ערייכען דורכן לעבן, ווייל די "ז"ל האָבען אונז געלערנט, לפּום צעראַ אגרא! און די שווערסטע צייטען פינעם מענטש'ס לעבן זענען די יאָרען פֿין קינדער אויפהאַדעווען, מען ווערט פּאַרשוואַרצט פּאַרן שטיקל ברויט, מען פּלאָגט זיך די קינדער זאָלען זײַן געזונט און שטאַרק, מען האָרעוועט פֿין זיי צי מאַכען תּלמידי חכמים, יראי השם, מען ווערט גרוי און אַלט זוכענדיג פּאַסענדע שידוכים און חתונה מאַכנדיג די קינדער. אָט דאָס אַלעס פּאַרשלינגט דעם שענסטן טייל פֿין מענטשען'ס לעבען'ס יאָרען.

זעלבסטפּאַרשטענדליך אַז דער באַלוינונג פֿין דעם איז אונשאַצבאַר, און אומגעהויער גרויס.

און יעצט אַז מען גייט גלייכגילטיג פיטערן די קינדער נאָך פֿין קליינווייז אַן מיט סימילא"ק און עהנליכעס, כאַטש עס האַנדעלט זיך נישט פֿין פּיקוח נפש (עי' ספּרי מנחת יהודה, באורך), און אויך נאָכדעם קויפט מען צוזאַם פֿין געשעפט געבאָטעלטע עסען'ס, מיט געקענטע, וואָס עס לאָזט זיך, נעמט מען דאָך מיט די אייגענע הענט דעם עולם הבא, און מען דערטרונקט דאָס אין קוואַל פֿין באַקוועמליכקייט [פון געבן מוטער'ס מילך, און צוגרייטען עסען'ס אין שטיב] און צוליב די נישטיגע ביסעל טירחא, בלייבט מען אויסגעשפּילט פֿין ביידע וועלטן. עס רייסט דאָך ביים האַרץ!

(ח) נוא! אַזאַ צייט קען נאָך דורכשווימען אַ געדאַנק אין מוח דאָס כאַטש מען האָט נישט דעם שכר פּאַר אויפציעהן קינדער, האָט מען כאַטש אייגענע קאַפיטאַל פֿין תורה מיט מצות וואָס מען האָט זיך ערוואַרבען, וועלען מיר ציטירען די רייד פֿין חפץ חיים זצ"ל ווי ער שרייבט קלאָר און דייטלעך אַז די עלטערן אין גן עדן ליידען דורכדעם וואָס די קינדער זענען אין גיהנם.

(ט) דער חפץ חיים זצ"ל שרייבט אַזוי:

זאָלסט וויסען און געדענקען דאָס אויב אַ קינד קערט אָפּ פֿין די וועגן פון באַשעפּער, און קומט צום סוף צום משפט פּאַרן באַשעפּער, אפילו אויב דער

פֿאָטער האָט שוין זוכה געווען צו זיצען דורך זיינע גיטע מעשים אין גן עדן, וועט ער אויך האָבען דערפֿין גרויס צער, ווייל מען וועט אים נעמען פֿין גן עדן און פֿירען צום גיהנם כדי ער זאָל זעהן די יסורים פֿונעם קינד, (כמו שאמרו חז"ל והביאו הגר"א במשלי כ"ט, עה"כ יסר בנך וגו', ע"ש).

(י) און ווער קען דען אָפּשאַצען אַזאַ צייט די צער און דאגה וואָס דער מענטש האָט דערפֿין, ווי מען זעהט בחוש אַז אפילו ווען דאָס קינד האָט אַ ווייטאַג אויף אַ אבר און קרעכצט און זיפצט איז דער נאַטור פֿין פֿאָטער זיך מצטער צו זיין דערויף, כ"ש ווען דער פֿאָטער וועט דאַרפֿען צוקיקען ווי מען שטראַפט דאָס קינד מיט שווערע ביטערע שטראַף, ווי צ.ב.ש. ער צורייסט זיך דאָס מויל אויף שטיקלעך צוליב'ן עסען מאכלות אסורות, דער אַנדערער רייסט זיך דעם צינג, דער דריטער צוברעכט זיך די הענט וואָס ער האָט דערמיט צוגעהאַלפֿן זינדיגען. ווי עס איז באַוואוסט אַז יעדער משחית (פֿאַרדאַרבער) ווערט באַשאַפֿען פֿין די עבירה וואָס מען האָט געטוהן, צו פֿאַרדאַרבען דעם אבר וואָס האָט געזינדיגט, צ.ב.ש. אויב ער איז באַגאַנגען אַן עבירה מיט די הענט איז באַשאַפֿען געוואָרען אַ משחית צו פֿאַרדאַרבען די הענט, און אַזוי מיט אַלע איברים, און צום סוף וואָרפט מען אים אין פֿייער אַריין, און ער שרייט, ווינט, און יאָמערט, אוי געוואַלד!!

יעצט שטעלט אייך פֿאַר ווי פֿאַרביטערט וועט זיין דער פֿאָטער דאַמאָלטס, און וועט וויינען פֿין טיפען האַרץ, און קיינער איז נישטאָ ווער עס זאָל אים העלפֿן, דעריבער זאָל יעדער לעבעדיגער נעמען צום האַרץ דאָס אַלעס ווילאַנג ער לעבט נאָך אַפּצוהאַלטען דעם זוהן ער זאָל נישט צוקימען צו דעם, און דאַמאָלטס וועט זיין וואויל זיין חלק און גיט, (קו' דבר בעתו, שער האחות, פ"ב).

מה.

(א) ווער זאָגט אַז מען איז מחויב יענעם אויך אויסצוהיטען פֿין מכשולות??

ענטפֿערט דער חפֿץ חיים, אַ מענטש דאַרף וויסען אַז עס איז דאָ אַ גרויסע חילוק צווישען דעם וואָס דינט דעם באַשעפֿער און האַלט זיינע מצות ווייל ער מיינט ריכטיג אים צו דינען, און צווישען דעם וואָס טיט אַלעס כדי צו באַקומען בלויז שכר (עגאָיסטי"ש), און לעתיד לבא וועט אויפגעדעקט ווערן ווער זענען געווען די אמת'דיגע עובדי השם, און ווער נישט.

וואָס איז דער פֿריוו שטיין צו וויסען אויב מען דינט אמת'דיג דעם באַשעפֿער אָדער נישט? זייער פשוט, דער וואָס מיינט אמת'דיג צו טוהן נחת רוח פֿאַרן רב"ע וואָס האָט אים באַשאַפֿען, און געט אים שטענדיג גיטס,

גליסט שטענדיג אָז יעדער זאָל דינען דעם באַשעפער, און טוהן זיין ווילען, כדי דער כבוד פֿין באַשעפער זאָל זיין געגרויסט, און געהרט ביי אַלע מענטשען, און אויב ער זעהט אָז מענטשען גייען נישט אין באַשעפער'ס וועגן, אָהרט עס אים ביו גאָר.

[ווי דאָס באַקאַנטע פּאָלק'ס ווערטל אויב יעדן וואָלט זיך אַזוי געגליסט און געחשק'ט צו דינען דעם באַשעפער, פּינקט ווי עס גליסט אים אָז יעדער זאָל פּאַרן צו זיין רבין, וואָלט מען סאָך שענער אויסגעזען].

(ב) אַנדערש איז אָבער דער וואָס מיינט שטענדיק זיך (עגאָאיסט) אפילו מיטן טוהן דעם באַשעפער'ס ווילען, דער קיקט זיך אינגאַנצען נישט אים, אויב אַנדערע דינען אויך דעם באַשעפער. עס קימערט אים אויך נישט ווען ער זעהט מענטשען וואָס דינען נישט.

דאָס זעלבע איז אויך מיט מאכלות אסורות, דער וואָס זאָגט, וואָס גייט מיך אָהן אַ צווייטען [אויסער דעם וואָס ער איז עוקר די מ"ע פֿין הוכח תוכיח] איז דאָס אַ צייכען אָז זיין גאַנצע דינסט איז נאָר פאַר זיך, איך, מיך, זיך.

(ג) אויסער דעם אַלעם איז דאָ אַ ענין פֿין ערבות וואָס דאָס מיינט אָז יעדער איד האָט היים באַרג סיני צוואַם מיטן מקבל זיין דעם עול תורה ומצוות מקבל געווען גלייכצייטיג צו טוהן מעשים אָז אַנדערע זאָלען אויך אָפּהיטען די מצות התורה ווי מען דאַרף.

(ד) דעריבער אפילו דער מושלם, וואָס היט זיך און אַנטלויפט פֿין איסורים מיטן גאַנצן כח, אפילו פֿין אַ ספק ספיקא פֿין איסור, קען געמאָלט זיין אָז לעתיד וועט מען אים אויפפאָדערן, אויף חזיר, נבילות, טריפות א.ד.ג. און אויף זיין פּראָגע ווי קומט צו אים די אַלע זאַכען אינדערצייט וואָס ער ווייסט אויף זיכער אָז אפילו אַ חשש פֿין דעם גרינגסטען איסור האָט קיינמאָל נישט איבערגעטרעטן די שוועל פֿין זיין מויל??

(ה) וועט מען אים ענטפערן! האָסטו דען נישט געוויסט אָז יעדער איז פּינקט ווי פאַר זיך, מחויב אויך צו זאָרגען פאַר אַ צווייטען.

דערמאָן זיך נאָר צוריק! וויפּיל מענטשען האָבען געגעסען זאַכען וואָס מען טאָר נישט. און די האָסט געוויסט מען טאָר נישט, פאַרוואָס האָסטו געשוויגען?

און מען זאָל זיך נישט איינרעדן אָז סוף כל סוף איז נישט אַזוי געפערליך ווייל אַנדערע נעמען דאָך אויך אַ חלק אין דעם גרויסען אחריות, ווייל ווען איינער איז צ.ב.ש. אַ ערב פאַר הינדערט טויזענט דאָלאַרן, אפילו ער האָט אַנדערע צען שותפּין דערצו קומט נאָך אַלס אויס אַסאָך פאַר יעדן (ע"כ מקו') דבר בעתו מדור שער בית ישראל). דעריבער זאָל זיך יעדער פאַרנעמען מיט זיין

גאנצען יכולת אָפּצווונדערן זיך מיט די גאנצע שטיב, און אויך אַלע קרובים, מיט גיטע פריינט, פּיין אַלעס סאָרטן פרעמדע צוגערישטע עסענוואַרג, ווי סימילאַק, דזשאַרס (קליינע פּלעשלעך), סאַלאַמײ, מיט עהנליכס, געקענטע, פרעזערווירטע עסענס. און דורכנישטערן יעדעס עסענוואַרג וואָס קימט אַריין אין שטיב.

אין דעם זכות פּיין מצות זהירות ממאכלות אסורות ווי עס דאָרף צו זיין וועלן מיר אַלע באַשירעמט ווערן פּיין אַלע בייזען און געהאַלפּען ווערן בקרוב, מיט אַ גאולה שלימה, און זיך קענען פרייען לעתיד צוזאַמען מיט די קינדער און קינדס קינדער, מיט אַלע איברים, אָהנע שום צער, נאָר בלויז תּענוגים.

לא שוחט ולא סוחר – ואעפ״כ מאכיל נבילות וטריפות

אין ספר דעת תורה (סי' א' אות י"ב) ברענגט ער צו אין נאָמען פון ספר שערי תשובה לרבינו יונה, אַז אויב דער רב המכשיר געט נישט אַכטונג אויפן שוחט אַזוי ווי מען דאָרף ווערט ער פאַרעכענט פאַר אַ מאכיל טריפות לישראל ח"ו עיי"ש, (ועיי"ע שו"ת חת"ס יו"ד סי' י"ג ובספרי שו"ת זבחו זבחי צדק באורך גדול).

צער גלגול – למאכיל טריפות

אין ספר הגלגולים פּיין האר"י ז"ל (דפוס פּראַנקפורט דף ל"ט ע"א ד"ה והמדבר) שטייט אַז דער וואָס געט עסען טריפות פאַר יודען ווערט מגולגל אין בלעטער פּיין ביימער, און ווען דער ווינט בלאָזט און קלאַפט דערויף איז דאָס אַגרויסער צער, און דער סוף פּיין דעם עונש איז אַז דאָס בלעטעל פאַלט אַראָפּ אויף דער ערד, און דאָס איז אַזאַ צער ווי דער טויט, דאָס קען זיך איבערחזרן 100 מאָל און מער לויט וויפּיל יאָר ער האָט מאכיל טריפות געווען. (ועיינן בנפש ישעי' ע' רי"ג, ובספרי שו"ת זבחו זבחי צדק).

מו.

סיפורים אחדים בענין חלב עכו"ם ומאכלות אסורות

מעשה שאירע אצל רבינו בעל דברי חיים זצ"ל אודות חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו.

(א) בעיר צאנו, ברחוב היהודים, הי' שם בית גדול שהי' שייך להאדון הבארון, והיו בו כמה חנויות ודירות, ודרו שם רק יהודים לבד. ואני רפאל הכותב הייתי ג"כ דר בבית הזה, והי' בבית הזה חצר גדולה ורפת גדולה שעמדו שם בהמות של האדון בעה"ב, והי' יהודי אחד שהי' רגיל לכוא שמה בכל יום באשמורת הבוקר עם הכלים שלו, וחלבו לו לתוך כליו ולקח החלב לביתו.

ובימי רבינו ז"ל שהי' מנהגו להיות נייעור כל הלילה ולעסוק בתורה, וגם האברכים היו רגילים להיות נייעורים כלילות כביהמ"ד ועסקו בתורה. וגם אני הייתי בתוכם, וכשהייתי רגיל לילך לביתי מביהמ"ד כבר הי' היהודי חולב שם בחצר, והייתי רגיל לשחות חלב תיכף מהחליבה אצל היהודי. פעם אחת יצאתי מפתח ביתי להחצר אל החליבה לשחות חלב, ומצאתי שהערלית חולבת בעצמה והיהודי לא הי' שם, ועדיין היו כל שערי הבית נעולים. סיפרתי זאת ביום לפני הבית דין צדק, ואמרו לי שלא יפה עשיתי, שהייתי צריך לקרוא עוד איש אחד שנהי' שני עדים בדבר שיוכלו לקנוס את האיש, על כן אמרו, שנכון שלא לדבר מזה היום כלל, כי בוודאי יארע כזאת עוד פעם, ואז אקרא אלי עוד איש אחד ויוכלו הבד"צ לעשות מה בדבר, וכך הי'. איזה ימים אחר זה אירע שנית שראיתי שאין ישראל עומד אצל החליבה, וקראתי עוד אחד שיראה זאת. וביום הלכנו אל הבד"צ וסיפרנו זאת לפניהם, שראינו שחלבו החלב עבור היהודי ולא עמד שום ישראל בעת החליבה. וילכו הבד"צ אל רבינו ויספרו לו המעשה, ויקראו אותי וגם את העד השני אל רבינו שנספר לפני רבינו גופא דעובדא. וסיפרנו שנית שמה, ומתוך הדברים נעשה ג"כ רעש על שאר הסוחרים החולבים שהרבה מהם אין עומדים אצל החליבה, ושלח רבינו לקרוא גם אותם, וקנסו את כולם. ואמר רבינו ז"ל בזה"ל: שלשה דברים קבלנו מחותני הרב הגאון מלייפניץ ז"ל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, ואחד מהם הוא שחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אין הטעם שמא יערבו בו חלב טמא, כי זה הטעם גילו החכמים רק לפני העולם, רק יש טעם כמוס בדבר שחלב שחלבו עכו"ם.

אסור. והי' בצאנו חסיד אחד, ר' משה שמואל ז"ל, והיתה דרכו שלא לאכול בדרך רק מאכלי חלב ולא בשר, וכששמע זאת מרבינו ז"ל לא רצה עוד לאכול בדרך מאכלי חלב. כתבתי זאת למען המצוה לספר הדבר (ספר דרכי חיים (כל הכתוב לחיים) אות ג').

על העובדא דלקמן אמר הה"ק ר' בונם מפשיסחא זי"ע, כשאני מזכיר א"ע בזה העובדה, מרכיש לי הרחבת הדעת. וגופא דעובדא הכי הוה.

ג) בעיר אחת הי' יריד גדול שנקבצו אליו כל סוחרי הארץ מקטן ועד גדול שבאו למכור סחורתם, מארבע פינות העולם, וקיבוץ גדול של המוני עם שבאו לקנות חפצים בזול מציאות גדולות וכו', וכבית משתה אחת, ישבו ע"י שולחן, חברה של מוכרים, ומשתעשעים בענייני מסחר, כל אחד מראה בקיאותו במסחר וכו' ומטכסים ביחד עצה, האיך לאסוף ממון הרבה, ויגש אליהם המשרת ושאלם, מה אוכל להביא, ששה כוסות קאווע לבנה ענו ביחד, אלי תביא רק קאווע שחורה בלי חלב, פתח אחד את פיו ואמר להמשרת. והחברים הציצו והביטו עליו בשחוק קל של ביטול על שפתיים, וישבו בשתיקה כך עד שהביא את הכוסות ושתו. ובאמצע השתי' התחילו לשחוק מן אותו שקיבל בלי חלב, ושאל אותו אחד מבני החבורה, למה לא רצית לשתות בחלב, ענה לו כי אפשר יש לחוש על החלב אם הוא מהודר בתכלית הכשרות, ענה לו בקיצור, וכאן פרצו כלם בשחוק על פיהם: מה? אתה חושש לחלב טריפה, האם חסר דעה הנך. בוא עמי ואראה לך האיך כמה עשרות פרות הם בחוץ שמהם חולבים החלב, וטיפש הלז מפחד מחלב טמא. וחסיד הלז ישב דומם ושתק ולא ענה להם, רק להם הי' כבר מה לדבר ובמה לבלות הזמן, כל דיבור הי' רק מחלב, פרה, חלב, פרה וכו'. וכששמע המשרת שמדברין מ"חלב" נכנס בפנים צוהלות ושאל אותם לפי תומו, האיך ערכה לכם היום הקאווע. מה יום מיומים שאתה שואל ע"ז, השתוממו המסוכיין. ענה להם המשרת שהיום הי' החלב מעורב עם חלב גמל שזה נותן לו טעם עריבה ומתוקה. כששמעו המסוכיין דברים האלו יוצאין מפיו לפי תומו, נתלכנו פניהם כהחלב ששתו ולא יכלו לפתוח פיהם מחמת גדול העגמת נפש שגרם להם, ותיכף פייסו להחסיד הנ"ל ואמרו לו, אשרי לחסיד שהוא משומר מן השמים ועליו אמר הכתוב לא יאונה לצדיק כל און (מס' נר ישראל).

מעשה נורא שסיפר הרה"ק ר' חיים מקאסוב זצ"ל מאחד שהי' צריך להתגלגל שוב בעוה"ז עבור שינק מנכרית שנתיים הראשונות מחייו

(ד) מובא בספר ספורי חסידים, שהרב הקדוש ר' חיים מקאסוב זצ"ל סיפר מעשה נורא: פעם אחת באה אשה אחת לפני הבעש"ט זי"ע ובכתה לפניו היות שהיא ל"ע חשוכת בנים, שיברך אותה שתלד בן זכר. והבטיח לה הבעש"ט זי"ע שכזו השנה תפקד בבן זכר. וכן הי' לתשעה חדשים ילדה בן זכר, ילד נחמד למראה וטוב תואר שאין דוגמתו. לסוף שנתיים נסעה אתו אל הבעש"ט זי"ע שיברך אותו, וכשבאה להבעש"ט לקח את הילד בידיו וחיבקו ונשקו ואח"כ נסעה לכיתה וכשבאתה לבית נפטר הילד ל"ע. האשה צעקה מרה ובכתה מאין הפוגות על פטירת הילד, ונסעה להבעש"ט וזעקה על פטירת הילד. ויען לה הבעש"ט: אל תצטערי על פטירת הילד, והמעשה כך הי': מעשה במלך שלא היו לו בנים, ויתיעץ עם יועציו בענין זה. ויאמרו לו רק היהודים יכולים לעזור לך בזה לפעול עבורך ישועה. ויתן צו ליהודים שיתפללו לה' שיהי' לו בן, ואם לא יולד לו בן בשנה זו, כל יראו וכל ימצאו כמדינתו ויגרשו אותם מארצו אנשים נשים וטף, ויתאספו כל היהודים בחדרה גדולה בבית הכנסת ויבכו ויצעקו במר נפש. והנה נשמה גדולה בשמים ששמעה צעקת בני ישראל, השטתחה לפני הקב"ה שהיא רוצה להיות בן להמלך למען הציל את היהודים מן הגזירה. בקשת הנשמה נתקבלה ובאותה שנה נפקדה המלכה בבן זכר נפלא. בהגמל הילד התחילו לחנכו בלימודים, כי הי' מוחו נפלא וחריף. ויגדל הילד בלימוד ובכל מיני חכמות. ויקרא המלך כומר אחד מהכומרים ויורהו לקחת את הילד ולחנכו בלימודים. ויען הכומר שהוא מסכים להוראת המלך כמובן, אבל תנאי התנה: מכיון שבכל יום הוא עולה לשמים, הנה אז לא יכנס הילד אליו. ויסכים המלך על דבריו, ויקח הכומר את הילד וילמדהו כל מיני חכמות. פעם אחת נכנס אליו הילד בעת שהי' הכומר מתבודד, וירא והנה הוא לבוש טלית ותפילין ומתפלל. וישאל הילד: מה זאת? ויען הכומר ויאמר: מכיון שגילית סודי אגלה לך את האמת. דע לך כי יהודי אני ורוב שנותי עברו עלי כך. לומד אני גמרא ומתפלל, והלימוד הוא מתוק מדבש. רק אבקשך על נפשי שלא תגלה חלילה דבר זה לשום ילוד אשה, כי באם ח"ו יודע למלך בטח ידונו אותי למיתה. ויבטיח הכומר לבן המלך שילמוד אתו בכל יום גמרא וספרי קודש של היהודים. ושמח מאוד לב הילד ללימודים אלה ואמר להכומר שהוא רוצה להתגייר, ויבקש ממנו עצה איך להביא הדבר לפועל. ויאמר לו הכומר שיבקש מאביו, היות שהוא רוצה ללמוד דרכי המדינה, לכן יתן לו רשות לנסוע לכל מקומות המדינה להתוודע עם השרים והמושלים, ואביו המלך נתן לו רשות על זה. ויברח בן המלך

למדינה אחרת ובא אל היהודים. ושם הלך אל הרב ונתגייר ונעשה אחד מהצדיקים. כאשר פטר בן המלך ובא לפני הכית דין של מעלה, לא מצאו בו שום נדנוד חטא, כי היתה נשמתו קדושה, ודנו אותו לגן עדן. ויבא מקטרג אחד ויאמר שיש לו ללמד חובה אחת עליו כמה שינק מנכרית שנתיים הראשונות מחייו. ואף שהי' זה מאונס, אבל גם זה דורש תיקון. ויצא פסק הדין שצריך להתגלגל שוב בעולם הזה ולהולד אצל בת ישראל ולינק ממנה שתי שנים ובזה יתקן הפגם הנ"ל. וסיים הבעש"ט להאשה: ועכשיו מה איכפת לך שילדת נשמה גדולה וקדושה זו, את צריכה לשמוח שנפל בחלקך דבר גדול כזה (נפש ישעי' ע' ע"ד).

* * *

מעשה נורא מהרב הקדוש הרבי ר' זושא מאניפאליע
(מובא בס' בוצינא קדישא אות מ"ו)

ה) דבר זה שמעתי בילדותי מפי החסידים אנשי השם שבעיר קוטנא, כי הוי עובדא שפעם אחת נדד הרב ר' זושא במדינת אשכנז, ובא לאיזו עיר. ואנשי העיר ההיא בראותו מעשיו ודרכיו, זלזלו בו הרבה ולא פנו לדבריו כלל. והוא הלך בבוקר לבית הכנסת להתפלל, וגם שם בבית הכנסת עשו ממנו קצת אנשים חוכא ואיטלולא וגם התינוקות התחילו לשחק בו, כדרך תינוקות שמשחקין מאיש זר ומשוגע הבא אל בית המדרש ובית הכנסת. אז פנה אל הילדים ואמר להם: אהובי הילדים, התאספו נא והתקבצו ובואו כולכם אלי בקבוצה אחת. ויתאספו יחד כל הילדים שבבית הכנסת ויבואו אליו ויעמדו מסביב לו, והוא עמד ביניהם. וישם פניו אליהם ויאמר להם: אהובי הילדים, הסתכלו נא היטב. והילדים חשבו כי יעשה להם איזה שחוק או איזה מעשה להטים, אבל הוא לא עשה כלום רק הביט בפנים כל ילד וילד והסתכל בו היטב, ואח"כ שלחם מעל פניו ואמר: לכו לביתכם. והנה בכוא הילדים לבית לעת האוכל והגישו לפניכם לאכול, לא רצו לאכול; זה אומר: איך אפשר לאכול והחלב הוא חלב עכו"ם. וזה אומר: איך אפשר לאכול והחמאה היא של גויים, וזה אומר: איך אפשר לאכול והבשר לא נמלח כהוגן. הכלל, רוב הילדים או כולם מאנו לאכול כל אחד בבית אביו, באמרם שהמאכלים הם טרפה והכלים הם גם כן טריפה. ואשה אחת סיפרה לשכנתה: הראית מה עשה לי בני, שבשום אופן אינו רוצה לאכול באמרם שהמאכל אסור. וחברתה גם היא השיבה כנגדה: הנה גם בני צועק שצריכים לשכור את

כל כלי הבית, ולא ידעו מה לעשות, עד שנעשה מזה רעש בכל העיר, ואמרו אין זה כ"א שהאיש הזר שהסתכל בהם בכית הכנסת פעל עליהם כל זאת, ובוודאי הוא איש קדוש ונורא וצריכים לפייסו ולבקש ממנו שיורנו לתקן כל אשר שחתנו. וכן עשו ובאו לפניו אנשי העיר בקידה והשתחו', ובקשו אותו שימחול להם על עלבוננו ויורה להם דרך תשובה. והוא נעתר לדבריהם והעמידם על דרך התורה והיראה ופרד מהם בכבוד גדול.

* * *

מעשה נורא שהי' אצל הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שאחד לקח סם רפואה בפסח שהי' בה חשש חמץ ודנו אותו בעולם האמת על זה

(ו) מובא בספר דברי אמונה, בשם הרה"ח ר' יואל אשכנזי (שליט"א) זלה"ה, הנה איש אחד מיאס בא אל כבוד הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, ואמר למשמשיו שצריך ליכנס פנימה בדבר נחוץ מאוד. כשנכנס לקודש פנימה, אמר לו הרה"ק זי"ע: פתח פיך ותעיד. פתח פיו ואמר: אני מעיד שחברי ירא ליקח הרפואה מחמת שהי' בה חשש חמץ, אלא מכיון שהי' פיקוח נפש הכרחתי ליקח הרפואה. אמר לו הרב ז"ל: תוכל לילך לשלום.

כשיצא מהרב ז"ל, שאלו אותו מה שהי' המעשה, וסיפר שאברך חברו וידידו הי' חולה, והוצרך ליקח סם רפואה, אלא כיון שהי' בו חשש חמץ, לא רצה לקחתו, ואני הכרחתי ליקח אותו. וכשמת ועלתה נשמתו לפני בי"ד של מעלה רצו לדון אותו על מה שלקח הרפואה שהי' בה חשש חמץ, השבי שהוא לא רצה ליקח רק חברו הכריחו. אמרו שם שחבירו יבוא לעולם האמת להעיד שלקחת הסם שלא ברצונך רק מחמת הכרחתו, ובא בלילה בחלומו אליו וביקש ממנו היות ואנשים אחים אנחנו, לכן במטותא מינך שתבוא להעיד עלי. ובבוקר וירא והנה חלום, והסיחו מדעתו באמרו חלומות שוא ידברון. ובלילה השני והנה עוד הפעם בא כדאחמול, וכך הי' כמה לילות. והלך אל ר' משה טריבש ז"ל בעל קרני ראם, וסיפר שכבר כמה לילות הוא בא וחוזר ובא וטענתו בפיו שאבוא להעיד בעולם העליון, ע"כ תנה לי עצה נכונה. והשיב לו, שכאם יבוא עוד הפעם תאמר לו שע"פ דין תורה התובע הולך אחר הנתבע, לכן יבוא הוא אל בעל קרני ראם, ובכאן יעיד עליו. וכך הוה. כשבא אליו אמר לו כמו שצוהו, בא לו הנפטר עוד הפעם בחזרה ואמר היות שאדמו"ר מבעלזא זי"ע הוא חד מבי דינא של מעלה, לכן תוכל לילך אצלו ושם תעיד. ולכן בא לכאן אל הרב מבעלזא זי"ע ועכ"י.

מז.

בשו"ת באר משה ח"ד סימן נא ז"ל:

נשאלתי מהו זה שנמצא גבינה כשר בהשגחה משעת עשיי ולא משעת חליבה, והלא החלב הוא חלב שחלבו עכו"ם ואיך יתכשר אח"כ בעת העשיי.

השכתי אם מתחלה נחלבה לצורך גבינה והגוי עשה מהחלב גבינה תחת השגחת ישראל אז יש מקום לדון, אבל אם ישראל קנה החלב מהגוי והוא עשה ממנו גבינה אז אין לו שום יסוד להתיר.

(א) הנה דבר זה מתחת ידו הגדולה דרכינו הרמ"א יצא (סי' קט"ו ס"ב) שכ':
ואם ראה עשיית הגבינות ולא ראה החליבה יש להתיר בדיעבד וכו' כי דבר טמא אינו עומד ובודאי לא עירב בו העכו"ם מאחר שדעתו לעשות גבינה ומ"מ אסור לאכול החלב כך. אולם הט"ז (שם סק"א) חולק ואוסר אפילו בדיעבד. ועיין גם בש"ך כמה שמחמיר יותר מהרמ"א. אולם הברכ"י בשיו"ב (אות ג') הביא הרבה גדולי האחרונים שמסכימים להרמ"א ומתירין עוד יותר ממנו עיי"ש, אבל זה לא מהני אלא כשהגוי עושה הגבינה בהשגחת ישראל והחלב עדיין של הגוי הוא, אבל אם הישראל קנה החלב שחלבו עכו"ם מהעכו"ם ושוב עושה הגבינה ברשותו הגבינה אסורה דמאתר שבא החלב ברשותו של ישראל באיסור שוב א"א לעשות ממנו גבינה וזה מפורש בדבר הרמ"א בעצמו (סי' קט"ו ס"א) שכ' ז"ל: חלב של עובד כוכבים שנאסרה אינו מועיל אם יעשו אח"כ גבינות או חמאה ממנו אלא נשארת באיסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור. וכוונתו חלב של עובד כוכבים שנאסרה פי' שבא ברשות ישראל וחל שם איסור חלב שחלבו עכו"ם עליו נשארת באיסורה לעולם ומה שמתיר בדיעבד (בס"ב) היינו כשלא חל שם איסור עליה כי לא בא ברשותו של ישראל עד שנעשה גבינה בהשגחת ישראל. וחילוק זה יוצא מדברי הפר"ח שכ' (שם אות ...) שהנכרי בעל העדר עושה הגבינות לעצמו לצורכו למכור לישראל והיהודים משימים הקיבה בתוך החלב להעמידו ע"ש. אבל גם בכה"ג מעצמו מוכן שאינו כשרה לעשות ממנו גבינה רק אם אנו יודעים שהגוי חלבו לצורך עשיית גבינה. ועיין נובי"ת או"ח (סי' לו), ובתשו' קמוח"ז מרן החתם סופר (י"ד סי' קז).

(ב) ומצאתי בתו' ישכיל עבדי (ח"ו סי' ט' שתח"י בתור שאלה על זמן קצר) שכ' כן וכ' שהאריך בזה בספריו (ח"ג חיו"ד סי' ו' וח"ד יו"ד סי' א'), ורק הוא ז"ל דן על אבק חלב הנעשה מחלב עכו"ם עם השגחת ישראל, בידי נכרי לצורך

ישראל, באופן דלא כאו לידי ישראל באיסור בעינייהו, רק אחר שנעשה אבק, ושפיר מותרת לישראל כדיעבד, ולכי לא כן אדמה ונראה לי דאסור האבק בכה"ג. דהאבק אינו אלא חלב בעצמו רק שנתייבש הלחלוּחית ע"י שריפת האש וע"כ לא התירו והקילו בחלב שחלבו עכו"ם ונעשה ממנו גבינה או חמאה כי אין החלב עכו"ם לפנינו, אבל באבק חלב הרי כאילו בא החלב בעצמו בידו של ישראל ונשאר באיסורו. והא ראייה דהלא אחר שנותרים האבק במים נעשה חלב ונראה כחוזר לבריאתו, ודי לנו מה שהקל הרמ"א ולא להוסיף עלה, ותל"מ.

וע"ז בעה"ח חדש תשרי תשכ"ו לפ"ק, ברוקלין יצ"ו

משה שטערן

סימן נב

המשך לסימן הקודם

ג) כמו כן כותח או שמנת חלב (היינו קרי"ם סמעטענע בלשון המדינה) אין לקנות מעכו"ם עיין בט"ז (סי' קי"ב סק"ט) על דברי השו"ע (שם סי"ד) ובדברי הנ"כ עליו ובדרכ"ת שם, ועיין בדברי הש"ס (ע"ז ל"ה ב') דגבינה אסורה משום איכא דקאי (נסיובי דקיימי בגבינה) ביני אטפי (בתוך הגומות שבגבינה וחישישין שמא החלב טמא שלא עמד נשאר עם הנסיובי בגומות. ועיין ביאור רחב ויפה בהבנת דברי חז"ל אלו בס' היקר כוונת הלב (קונטרס א') לכבוד ידיד"נ הרהגה"צ אב"ד קרסנא שליט"א (זצ"ל) ותמצא (שם) הכל מפורש כשמלה בבקיאיות ובחריפות עצום, ע"כ קצרתי כי משם תדרשנו לטובה. וא"כ ק"ו הוא בשמנת החלב (היינו קרים בלשון המדינה) שיש לחוש שנשאר מהחלב טמא בתוך הקרי"ם שאינו דבר גוש אלא דבר עב ואינו דומה כלל לחמאה שהוא דבר גוש וכעיסה קשה שאין מקום לחלב טמא להמצא בה. עיין ברמב"ם (הל' מאכ"א פ"ג הלט"ו) ויו"ד (סי' ...) ע"כ כודאי אינו נכון לקנות קרי"ם מעכו"ם אפילו אם נעשה מחלב עכו"ם שברשות עכו"ם בהשגחת ישראל.

ד) והמעין בנוה"כ (הנ"ל) מעצמו יבין שהסמעטענע שלנו, היינו הקרי"ם בלשון המדינה, שנמצא בו הרבה לחלוּחיות הצף למעלה ממש כחלב בעלמא, ועושים כן בכוונה בשביל הרווחת ממון, היינו שישאר הרבה חלב בהסמעטענע ויהי' נשקל במחיר הסמעטענע, [ואין שום חידוש בדבר שכן דרך מדינת ארה"ב ארץ החפזון להרויח בקל ובנקל] אסור מחלב שחלבו עכו"ם ובכה"ג גם הנה"כ אוסר, וכן המהרש"ל שהביא הט"ז (סק"ט הנ"ל) ועיין בחכמ"א (כלל ס"ז ס"ג).

אולם לתי' הב' שבהנה"כ על קושי' הט"ז על המהרש"ל דרק על חלב גזרו חז"ל שלא לקנות לא כן על כותח שמעולם לא גזרו וכן הוא בב"ח, ולתירוץ זה הסכים הפר"ח עיי"ש הקונה הקרי"ם שנעשה בהשגחת ישראל מעכו"ם, אבל גם בכה"ג דוקא קרים עב עכ"פ יש לו על מה לסמוך, אבל קרים סמעטענע שבמדינתנו שאיננו עב כלל והרבה לחלוחית נמצא בתוכו ולמעלה בודאי אסור לקנות.

(ה) וכיותר דהלא קמוח"ז מרן החת"ס (בחיו"ד סי' ק"ז) האריך שעתה בזמנינו חלב שחלבו עכו"ם נאסר במנין וקבלנו על עצמינו דור אחר דור ואסור מטעמא דנדר וכמעט איסור דאורייתא עיי"ש. וביאור דבריו תמצא בס' היקר כונת הלב (קונטרס ג') ומחלוקת הפוסקים אם חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אי נאסר במנין או לא, עיין בספר הנ"ל (קונטרס ב') ביאור נפלא מראשון שכראשונים עד אחרון שבאחרונים והוכיח במישור חד וחלק שאין לסמוך על פקחת הגאווערמענט שמבטיחים שאין בהחלב שום תערובות חלב טמא, יישר כחו וחילו לאורייתא לאמיתה של תורה, ראה והתבשם מדבריו מפז ומפנינים יקרים.

(ו) ולכן בצירוף ב' טעמים כשהסמעטענע הוא עב — וגם שחז"ל לא גזרו רק על חלב ולא כן על סמעטענע המיקל יש לו על מה לסמוך, אבל סמעטענע הנמכר סחם במדינתנו שאיננו עב — הרבה רחוק מחמאה — אין לסמוך ולהתיר ואין לו להמקיל על מה לסמוך. וכיותר שידוע וכבר נתברר שדרך סוחרי חלב עכו"ם לשים מעט מחלב טמא לתוך חלב טהור כדי לשמרו שלא יתחמץ כ"כ מהר. ושמעתי כן מעד ראיה ונאמן, ע"כ ח"ו לסמוך לקנות סמעטענע מעכו"ם הגם שנעשה בהשגחת ישראל חלב שחלבו עכו"ם שכרשות עכו"ם. ומצאתי בספר תבואות השדה (סוף ח"ד סי' ג') שמתיר לעשות חמאה מסמעטענע של גוי במקום שלוקחים חמאה הנקראת קונסט-בוטטער, שיש בו תערובת חלב (תרבא) ועם כל זה מזהיר שלא לשתות החלב שתחת הסמעטענע ששם יש חשש תערובות חלב טמא, עיי"ש.

משה שטערן

אח"ז רב נרפס (בשנת תשל"ג) מחדש תשו' שדה יהושע ומצאתי (בסי' כ"א) שהאריך בדין הסמעטענע עיי"ש בדבריו שקרובים דברינו לדבריו.

הנ"ל

מח.

בקשר למה שכתבו ועוררו הרבנים הצדיקים הנ"ל שליט"א, ולהבחל"ח זצלה"ה בענין האיסור החמור של חלב שחלבו עכו"ם וגודל המכשולות היוצאים מזה, ובאשר שהחיוב של התעוררות לרבים חובת גברא על קרקפתא של כל ראשי ומנהיגי ישראל באיזו צורה שהוא כמו ראשי ישיבות, מלמדים מדריכים אדמורי"ם ורבנים וכל רועי צאן קדשים, ואם יתרשלו מזה ח"ו אז עון כל הדור תלוי בראשיהם כמפורש יוצא מפי חז"ל ומדרשים אשר כל רואה חומר מניעת מחאה בדברי חז"ל כל גופו תאחזמו רעד וארכבותיו דא לדא נקשן.

ועל שלפי ענ"ד מקור ההתשלות לעורר הרבים בא, מגודל השכחה עד כמה החמירו חז"ל בעון מניעת מחאה.

ע"כ נתתי אל לבי לצטט מש"ס זזה"ק ושאר מדרשי חז"ל עד מקום שידי מגעת גודל החיוב של תוכחה ומחאה לרבים.

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זזה"ק ומדרשים

(א) כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם (שבת נד:).

(ב) מתוך שהי"ל לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא (שבת ה:).

(ג) מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלויה בו (ירושלמי שבת פ"ה).

(ד) כשכיל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות, (ואחד) על שהי' סיפק בידם למחות ולא מיחו (סוכה כט:).

(ה) הואיל והווי יתכי רבנן ולא מחו בי' ש"מ קא ניחא להו (גיטין נו:).

(ו) אבנר נענש (בהריגה) מפני שהי"ל למחות בשאול ולא מיחה (סנהדרין כ:).

(ז) יהושע כהן גדול לבוש בגדים צואים שהיו בניו נושאים נשים שאינן יוגנות לכהונה ולא מיחה בהן (סנהדרין צג:).

(ח) בצדקי' כתיב ויעש הרע בעיני ד', שהי' בידו למחות ולא מיחה (סנהדרין קג.).

(ט) למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והי' סיפק בידו למחות ולא מיחה הר"ז בכלל ארור — לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא הי' סיפק בידו למחות ומחה הר"ז בכלל ברוך (ויקרא רבה כה).

(י) א"ל הקב"ה (למה"ד) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, א"ל הי' בידם למחות ולא מחו א"ל גלוי וידוע לפני שאים מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, א"ל אם גלוי וידוע לפניך לפנייהם מי גלוי ולפיכך הי"ל למחות ולהתבזות על קדושת שמך ולסבול הכאות מישראל (תנחומא תזריע ט).

(יא) קח את כל ראשי העם והקוע אותם, בראשי העם תלה על שלא מיחו בכני אדם (תנחומא בלק יט).

(יב) ומי הרג אותם, פנחס, שהי' סיפק בידו למחות ולא מיחה, וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידיו (ילקוט שופטים סח).

(יג) הי"ל לסנהדרין גדולה שיקשרו חבלים של כרזל כמתניהם ויגביהו כגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ (שם).

(יד) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קיט:).
(טו) האי צורבא מרבנן דמרחמין לי' בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא (כתובות קה:).

(טז) בעיקבתא דמשיחא אין תוכחה (סוטה מט:).

(יז) מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה (סנהדרין קא:).

(יח) יאהב את התוכחות, שכ"ז שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם (תמיד כח:).

(יט) כל המוכיח חבריו לשם שמים זוכה לחלקו של הקב"ה ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד (תמיד כח:).

(כ) כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו (תנא דבי אליהו רבה ג).

(כא) מי שיודע שחבירו רשע ומחניף לו ומלא עונות ואומר לו צדיק אתה ראוי שיבאו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חבירו שיחזור בו נוטל

ברכות אותו המתוכח, אם קבל עליו וחוזר בו גם הוא מקבל ברכות (ילקוט דברים תשצג).

(כב) וכי יש אדם ששונא בנו אלא מתוך שאינו מוכיחו על התורה והחכמה ודרך ארץ עתיד לשנאהו אבל אם מוכיחו נעשה אוהבו (ילקוט משלי תתקנ).

(כג) באותה שעה עמדה מדת הדין ואמרה לפניו אף הצדיקים שכתוכה כתוב על מדתם תי"ו של דם, תי"ו תמות, השיב הקב"ה ואמר להם למה, א"ל מפני שלא הוכיחו את בניך בדברי תוכחות ולא אמרו להם לבל יחטאו, השיב הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו שומעין להם, השיב מדה"ה אע"פ שלא היו מקבלים מהם הי"ל להוכיחם, מיד שתק הקב"ה וחישוב את כל הצדיקים שהיו באותו הדור כירושלים כרשעים, ונשתלחו על ירושלים ו' מלאכי חבלה וחבלו (אותיות דר"ע א).

(כד) מי שכידו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת (זוה"ק ח"ג דף מו:).

(כה) הצדיק מזדרז לילך אל הרשעים להשיבם מעונם ומודיע להם הדין של מעלה ועונש הגיהנם, ואינו נותן שינה לעיניו כיום וכלילה עד שמוכיח אותם ומביאם שישובו בתשובה (זוה"ק ח"א כ:).

(כו) כל ישראל ערבים זה בזה (תורת כהנים בתקוני פ' ז').

(כז) אפילו צדיקים גמורים נתפסים על הדור וכו' על שלא מיחו ברשעים (תנחומא משפטים).

(כח) אחד מהדברים שלפי גודל החטא אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה, מי שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם ככשלונם (רמב"ם ה' תשובה פ"ד ה"א).

(כט) חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון (רמ"א ביור"ד של"ד סעי' מ"ח).

(ל) אין הגזירה אלא על מי שיש בידו למחות ולא מיחה (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך).

(לא) כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה והכתיב ויעש שלמה הרע וכו' אלא מפני שהי"ל למחות בנשיו ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא — אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לד"א ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ד', וכי רש"י ז"ל: שמש לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"א ואל יכתב בו דבר זה ללמדך שקשה התוכחה במי שכידו למחות (שבת נו:).

(לב) ע"ז נענשו אנשי פלגש בגבעה, אמר להן הקב"ה בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם (סנהדרין קג:).

(לג) הא דכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור כיון שהי' בידם למחות ולא מיחו הוי להו כצדיקים שאינם גמורים (ע"ז ד:).

(לד) יען שאהרן לא מיחה במשה (כמי מריבה) כי נהג בו כבוד כתלמיד לרב, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול השם, ועל שלא מיחה נלקה כיוצא בו (מדרש תנחומא, חקת).

(לה) מזה (מפנחס) ילמוד האדם שיקנא את קנאת ד' צבאות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה, ראה איך החזיקה לו השי"ת טובה וחסות וברית שלום עכ"ל (של"ה הק' בעשרה הילולים).

(לו) מ"ש בתנחומא ראה, דהרכה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור, הטעם שנמחו אותם הכשרים משום שלא מיחו, משא"כ נח שמיחה בהם כמו שארז"ל בכ"ר עה"כ שנאו בשער מוכיח (החיד"א כחומת אנך פ' נח).

(לז) מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם, ועובר בלאו שנאמר ,,ולא תשא עליו חטא" וכו' וחובה על כל ירא אף כי אוהב טהור לב להעיר קנאה וכו' עכ"ל (שע"ת לר"י שער ג, אר' נט).

(לח) כ' הרמ"א ביור"ד של"ד בסופו ובחור"מ סי' יב, מתשובת מהרי"ו סי' קנז, דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנוף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אע"ג דלא ברי היזקא, ע"כ תפוג תורה, ולענ"ד טעות גמור הוא זה ודברי מהרי"ו לא נאמרו אלא בברי היזקא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא דודאי לא נאמר לא תגורו כ"א כדאיכא מקום לירא כמ"ש בנדה דף סא, וכע"ז בשו"ת הרשב"א הובא ב"י חו"מ יב, וכו', ושופט הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פנחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה, (עכ"ל פת"ש בשם בכור"ש).

(לט) אל תקנא בעושי עולה, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקוב"ה אעבר על תלת לאוין, בגין כך בעי ל' לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסתא אורחי' מנייהו עכ"ל (זוה"ק ח"א דף רלט:).

(מ) כל ההוא בר נש דמקני ל' לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביי כשאר בני נשא (שם דף כט:).

(מא) כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים בעוה"ז,

הקב"ה כורת עמו בריח ולזרעו אחריו כמו שעשה פנחס (ראשית חכמה שעה"ה פי"ב בשם הר"י אבוהב זצ"ל).

מב) החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בכתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורעניות הקהל והוא הי' עון סדום (ס' העקידה שער כ).

מג) מתוך שלא מיחו בעוברי עבירה למדו הדורות מעשיהם (רש"י סוטה מא:).

מד) מי שבידו למחות ולא מיחה נתפס על חטאו וזה דבר ברור מד' רבותינו גם מן הכתוב וכו' והעובר עליה ולא הוכיח בטל עשה, ועוד שהוא מכת הרשעים שעושיין כן (חינוך מצוה רלט, וע"ע בשל"ה תחלת ספרו).

מוגה

מה) אשמייהם של ישראל תלויים כראשי דיניהם (ילקוט יחזקאל סי' שמא, וילקוט דברים תת"ב).

מו) בן אדם דפה נתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר וגו' ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש (יחזקאל ג).

מז) ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו (אהרן, בהעגל) שכוונתו לא היתה לרעה אבל על אשמת העם האשים אותו, כי הי' ראוי להוכיחם והם נכשלו על ידו (רמב"ן תשא עה"כ מה עשה לך העם הזה).

מח) מפני מה מתים ת"ח בלא זמנם מפני שהם בוזים בעצמם שאינם נוקמים ונוטרים כנחש על דברי תורה ויראת שמים (אדר"נ פכ"ט).

מט) היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן (מדרש רבה איכה — עה"כ ויצא מכת ציון).

נ) ולסיום הדברים: אעתיק מ"ש הלוחם הגדול מוהר"ר חיים סופר זצ"ל בספרו הבהיר שערי חיים דף ו, ע"ב, וז"ל: או' מיום הדין ואוי מיום התוכחה כבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחופש וימצא כתוב: צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על נבילה וטריפה ושעטנו, קדוש זה עבר על א"א, וישחוממו כל אנשי אמונה וישאלו הלא הדור תמים פעלו, ויענהו ד' בסערה: הלא הי' בכחך למחות באיש פלוני אלמוני רשע, מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו וכו' עכ"ל.

מט.

סיום לטובה

עד מתי אתה לא תרחם (זכרי' א' י"ב), ואתה ד' עד מתי (תהלים ו')

מיר בעטען און האפען אז עס זאל שוין נתעורר ווערען דאס גרויסע רחמנות פון ד' יתברך אויף דעם שארית הפליטה פון כנסת ישראל, וואס האט שוין בעוה"ר אזויפיל דורכגעמאכט צרות און ליידען מיט אלע מיני פלאג בגוף ובנפש במשך די טויזענטער יארען גלות, און אויך גזירות רעות השמדות והריגות און רדיפות צווישען די אלע גוים רשעים מנוולים ורוצחים, און אויך די שכינה הק' איז דאך מיט אונז אין גלות (מגילה כ"ט). וואס ליידט און קרעכצט מיט מיט אלע צרות ישראל. זאל שוין נעמען א עק צו די אלע צרות, און צום אידיש בלוט וואס ווערט פארגאסען, ושכתי בשלוי' אל בית אבי, ביתי יבנה בה. עס זאל שוין נתרום ווערען קרן התורה וישראל, און מיר זאלען שוין אלע אינאיינעם זוכה זיין צו זעהן בקרוב בישועתן ובשמחתן של ישראל מתוך נחת והרחבה ומלכינו בראשינו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אכ"ר.

קונטרס „עד מתי“

הקדמה מהמוציא לאור

די בייגעלייגטע ארטיקעל „עד מתי“ איז געדרוקט געווארען פאר 50 יאר צוריק אין א בלאט וואס איז ערשינען אין ניו יארק כדי צו קעמפען פאר חיזוק הדת און איז געווען געציהלט ציא דערוועקען דער ברייטען ציבור אויף „כשרות המאכלים“ וואס איז אין יענע צייט געווען זייער נאכגעלאזט. דער שרייבער גיט ארויס א קליינעם טייל פון די פארווייטאגטע פראבלעמען פון דעם דעמאלסדיגען שווערען צושטאנד אין אמעריקע, אבער ליידער איז נאך רוב פראבלעמען געבליבען בקולמוס לבו, וואס ער האט צוליב געוויסע סיבות נישט געקענט דערמיט עפענטליך ארויסקומען.

אזוי וויא אין דעם היינטיגען מצב, וואס עס איז ממש איום ונורא וויא מיר זעהן אויס, בעוה"ר און וואס מיר גייען כסדר דורך פארשידענע גרויסע און שווערע נסיונות ברוחניות און בגשמיות, איז דער דערמאנטער ארטיקעל שטארק אקטועל און אונז שטארק נוגע, און הגם געוויסע זאכען זענען שייך היינט אויף א אנדערען אופן, איז אבער די מערהייט דערפון נישט פארענדערט געווארען, ועל כן האבען מיר איינגעזעהן דאס איבערצודרוקען און צושטעלען כדי דערמיט מוכה זיין דעם רבים.

* * *

דער מחבר פון דעם ארטיקעל „עד מתי“ איז געווען הגאון הצדיק, חסיד ועניו, גדול מרבן שמו, מוהר"ר שרגא פייוויל מענדלאוויטש וצ"ל.

יונגערהייט האט ער געלערענט ביי די גאונים הק' פון פרעשבורג, אונסדורף, און ביים ערוגות הבשם, פון וועם ער האט באקומען סמיכה, און אויך האט דער ערג"ה עס

נאך די ערשטע וועלט־קריג איז ער געקומען קיין אמעריקע. און צוועענדיג דאס גרויסע וויסטעניש אין אלע אידישקייט ענינים, האט ער באלד געגרינדעט א גרויסע ישיבה (די ערשטע) צו לערנען תורה מיט אמעריקאנער קינדער נאך די בר מצווה, און ער האט אויפגעשטעלט אסאך תלמידים אויפן דרך ישראל סבא.

נאך די שרעקליכע צווייטע קריג האט ער געשיקט שריפטען פאר רבנים און סתם אידען זיי צו ערמעגליכען ארויסצוקומען אויף אמעריקע. איין רב האט דערציילט אז באקומענדיג די שריפטען מיט געלט, האט ער צוריק געשריבען אז ער קען נישט פארלאזען זיין ישיבה. באלד דערויף איז אנגעקומען שריפטען מיט א באווייליגונג און אויך געלט פאר די גאנצע ישיבה.

פאר יעדען רב און ראש ישיבה וואס איז געקומען אויף אמעריקע, האט ער באלד געשיקט הילף, געלט און אויך תלמידים אז יענער זאל אליין קענען גרינדען א ישיבה. עס איז עס בכלל נישט געווען קיין חילוק זיין ישיבה אדער דעם צווייטענס, ווייל זיין גאנצע ווילען איז נאר געווען צו פארמערען כבוד שמים.

דער גרינדער פון בני ברק שרייבט אין זיינע זכרונות, אז די ערשטע געלט־שטיצע וואס ער האט באקומען פון אמעריקע פארן אויפבוי פון בני ברק, זענען געווען פון דעם גאון וצדיק רש"פ מענדלאוויץ ז"ל, און דאס איז באשטאנען פון \$3,000, וואס איז דאמאלס געווען א ריזיגע סומע, וואס ווערט היינט גערעכנט וויא \$50,000 און נאך מער.

עס איז קורץ דאס פאפיר צו קענען דערויף שרייבען אלע זיינע מעלות און שבחים, אין תורה אין מדות און אין חסידות. מיר ווילען נאר ציטירען אז דער רשכבה"ג מרן כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל האט געזאגט ביי די לוי' פון ר' שרגא פייוועל, די וועלט ווייסט נישט וואס זיי האבען פארלירען" עכלה"ק. זי"ע ועכ"א.

המוציא לאור

קונטרס

ע ד מ ת י

א

ואמרתיו לא אוכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש
בוערת עצר בעצמותי ונלאחי כלכל ולא אוכל. (ירמי' כ. ט)

איך באנוץ די אויבענגעבראכטע מאטא פון דעם נביא'ס רייד אלס הקדמה צו מיין ארטיקעל וועגען כשרות, ווייל איך ווייס אז מיין שרייבען וועט מיר דיעזען מאל קיין כבוד ניט ברענגען, אדרבה, איך וועל נאך אפשר באווארפען ווערען מיט זלולים פון אלע זייטען, אבער וואס קען איך טאן, ווען עס ברענט אין מיר א פייער און נאך אין אזעלכע טויזענדע אידען ווי איך, א פייער, וועלכער לאזט זיך ניט מעהר דערשטיקען.

אייגענטליך איז די כשרות-פראגע שוין פארהאנדעלט געווארען אין דער אידישער פרעסע אין דער לעצטער צייט, אבער נור פון איין זייט, נעמליך, וועגען די חטאתים-בוטשערס וואס פארקויפען טריפות אהן א הכשר אדער מיט פאלשע הכשרים, די פרעסע האט אבער פארוויגען די צווייטע זייט פון דער פראגע, וועגען די טריפות, וואס ווערען פארקויפט אונטער השגחת הרבנים און אונטער רבנישע סיינס אויף בוטשער-שעפער.

די פרעסע האט דאס פארשוויגען פילייכט צוליב דעם כבוד הרבנים אדער אויס אנדערע טעמים, און וואס אנבאלאנגט דעם כבוד הרבנים איז ער מיר אויך טייער, אבער דער כבוד התורה, וועלכע איז מוטל באשפה און דער כבוד האמת, וועלכער ווערט געטראטען אונטער די פיס, זענען מיר נאך טייערער ובמקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב, דארום קום איך ארויס מיט א באשולדיגונג.

איך באשולדיג פיעלע רבנים, הכשרים-געבער, אז באוואוסט אדער אונבאוואוסט און יעדענפאלס אויס נאכלעסיגקייט, ווערט אונטער זייער השגחה פארקויפט בשר נבלה וטרפה אין האלטייל און ריטייל און דער פארקויפער איז א נבל ברשות התורה.

איך באשולדיג מאנכע רבנים הכשרים-געבער, אז מעהרערע אידען האבען זיי אויפמערקזאם געמאכט וועגען די טריפות בהשגחה און זיי, די רבנים, האבען די זאך פארשטיקט פון דער עפענטליכקייט און די חטאתים פארקויפען ווייטער וויפיעל זייער הארץ געלוסט.

איך באשולדיג פיעלע רבנים, אז אבוואהל זיי אליין האבען קיין טייל ניט אין די הכשרים, ווייסען זיי אבער, וואס עס קומט פאר און דאך פארשוויגען זיי די נבלה ענטוועדער צוליעב דעם „שמור לי ואשמור לך“, אדער צוליעב פארמיידען א חלול השם און זיי פארגעסען זיך, אז במקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב.

איך באשולדיג די גאנץ-גרויסע רבנים, די מנהלי ורועי ישראל, אז צוליעב דעם פירוד הלכות צווישען זיי, דער מחלוקת שאינה לשם שמים, ווייל ווען איינער זאגט אסור, איז דער צווייטער מתיר און ווען איינער זאגט טמא, זאגט דער צווייטער טהור, איז ענטשטאנען און ענטשטעהט די הויפט-שטערונג געגען איינפיהרען ארדנונג אין דער כשרות-פראגע, איבערהויפט אין די טשיקען-מארקעטס.

איך באשולדיג, אז אויף אנדערע געביטען אויסער בשר-כשר, האבען די רבנים אין גאנצען פארנאכלעסיגט די כשרות; זיי האבען צום ביישפיעל אין גאנצען, אדער כמעט אין גאנצען, פארקוקט די כשרות פון געבעקס וועהרענד פיעלע אידישע בעקערס און אפשר דער רוב, נוצען אין די ראלס און חלות דעם עג-פאדער, וואס מען ווייסט כמעט זיכער, אז דאס קומט פון עופות טמאים און א מיעוט אידישע בעקערס נוצען „לארד“, חזיר-פעטס פשוטו כמשמעו.

איך באשולדיג די רבנים, אז צוליעב זייער נאכלעסיגקייט איז כמעט גענצליך פארגעסען געווארען דער דין פון חלב וגבינות עכו"ם. איך ווייס, אז דארויף זענען פאראן פיעלע היתרים, אבער נור דארטען היכא דלא אפשר, וועהרענד דא וואלט מען דורך וועניג מיה געקענט ברענגען ארדנונג אויך אין דעם און „מהיות טוב אל תקרא רע“.

איבערהויפט איז כדאי צו באמערקען, דאס א געוויסע אגריקולטור-שולע האט פארעפענטליכט אין איהר באריכט, אז מען מעלקט דא איבעראל אויך די בהמות טמאות, הויפטזעכליך פערד, אזוי אז דער חשש פון די חז"ל קען נאך דא ניט אוועקפאלען „ודבר אל דינו יקום לעולם“.

מען קען אגב די היגע רבנים פארטיידיגען מיט דעם כלל, אז „עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו“, דען זיי אלע מיט קליינע אויסנאמען, האבען ניט קיין פרנסה פון רבנות און זיי מוזען עס זוכען פון הכשרים, אדער פון אנדערע מלאכות בזויות ושפלות, אזוי אז זיי זיינען מעהר טרוד בפרנסה ווי די שניידער און שוסטער און האבען דאריבער ניט קיין צייט און אויך ניט קיין מוטה צו קוקען אויף אלע עיניי היהדות, און דא פאלט די גאנצע באשודיגונג אויף די ארטאדאקסישע בעלי בתים.

איך באשולדיג אונזער ארטאדאקסי, דאס זי שלאפט א שינת חוני המעגל און זעהט גארנישט וואס עס טוט זיך ארום איהר און ווי אונזערע שטארקסטע פעסטונגען ווערען דורך אונזערע אינערליכע שונאים צושמעטערט, ווי אונזערע הייליגקייטען ווערען אונטער די פיס צוטראטען און ווי אונזער דריי-טויזענד-יאהריגע גייסטיגע ירושה איז שוין באלד אין גאנצען פארשוואונדען און די ארטאדאקסי שלאפט, אבער עד מתי ?

ווייסט איהר דען ניט אז פון אונזערע אלע חומות היהדות, וועלכע האבען אונז ביז איצט געהיט פון אונטערגאנג איז שוין כמעט פארבליבען ניט מעהר ווי די כשרות, דען אנדערע מצות ווערען שוין וועניג אפגעהיט אפילו אין די ארטאדאקסישע הייזער, און איצט ווערט אויך די כשרות צושמעטערט און איהר שלאפט, אבער עד מתי ?

און אויב איהר האט אין די לעצטע פאר יאהר אנגעפאנגען צו בויען ישיבות און תלמודי-תורה, אום אייערע קינדער א אידישע ערציהונג צו געבען און אידישע מדות אין זיי איינצופלאנצען, איז ווייסט איהר דען ניט, אז גופים וועלכע זיינען מפוסם מיט נבלות וטריפות, קענען קיין אידען מיט אידישע מדות ניט ווערען ? ווייסט איהר דען ניט, אז נבלות וטריפות זענען מטמטם את הלב און פארגיפטען דאס אידישע בלוט, און איהר שלאפט, אבער עד מתי ?

זעהט איהר דען ניט, וואס פון אייער יוגענד איז געווארען ? ווייסט איהר דען ניט, אז די אידישע צאן קדשים זיינען געווארען טרעמפס, געמבלער, גענגסטערס, קאנדידאטען פאר'ן עלעקטריק-טשער און אלערליי איסטען און טאקי דערפאר ווייל זיי וואקסען אויף נבלות וטריפות, און איהר שלאפט. אבער עד מתי ?

ווייסט איהר דען ניט, אז געהענדיג יעדען אין דער פריה אין מקוה זיך צו מטהר זיין, וועלען אייך אפילו כל מימות שבעולם ניט העלפען, ווייל איהר זייט א טובל און ניט נור ושרץ בידו, נור ושרץ בתוכו ? און ווען איהר זענט מתפלל ערב ובוקר, אדער ווען איהר לערנט אייער שיעור, ווייסט איהר דען ניט, אז דער הבל היוצא מפיכם איז א הבל של חטא, ווייל עס עפושט מיט נבלות וטריפות, און איהר שלאפט — אבער עד מתי ?

און ווען איהר וואשט אייך צו א ראל, אדער ווען איהר מאכט קדוש און אויפ'ן טיש ליגען חלות, בשר ודגים וכל מטעמים און איהר זאגט ביי יעדען ביסען „לכבוד שבת“, זענט איהר דאך א בוצע ברך נאך ד', און איהר שלאפט, אבער עד מתי ?

איך ווייס, אז איהר וועט מיר ענטפערען „כי קטן יעקב ודל“, אבער זעהט וואס יעקב'ס ברודער אויף איסט-בראדוויי האט אויפגעטון, זעהט ווי ער האט פון ארימע ארבייטער א פעסטונג געגען אידענטום אויפגעשטעלט, ווייל ער האט זיך מיט זייערע פאראייניגטע קרעפטען באנוצט, און איהר שלאפט נאך אלץ און טוט גארניט, אבער עד מתי ?

און ווייסט איהר, אז בלויז מיט דעם מעשר פון דעם געלד, וואס איהר, ארטאדאקסישע אידען, ספענדעט אויף שאו'ס און פוסטען לוקסוס, וואלט מען געקענט

אויסהאלטען בכבוד די רבנים און אויפבויען די חומת ישראל הפרוצה, און איהר שלאפט, אבער עד מתי ?

רבויה ! מאכט אביסעל א חשבון הנפש און זעהט וואוהין איהר זענט פארקראכען ; געדענקט, דאס אונזערע עלטערען האבען זיך מקריב געווען אויף קדוש השם ; זיי האבען זיך געלאזט ברענען און בראטען אבי אויפצוהאלטען אונזער הייליגע תורה, וועהרענד פון אייך פארלאנגען זיך ניט קיין קרבנות, מור מיט א קומץ קענט איהר ראטעווען די סיטואציע, און איהר שלאפט, אבער עד מתי ?

אידען ! האט איהר שוין קיין מורא ניט פאר דעם יום הדין הגדול והנורא, וואו איהר וועט שוין מעהר ניט קענען אפקומען מיט פוילע תירוצים, מיט בע מע און א שאקעל מיט די פלייצעס ?

און איך פרעג אייך, עד מתי ? און איך זאג, עורו ישנים משנתכם !

ב

די כשרות איז דא ארונטערגעוונקען עד הדיוטא התחתונה און עס הערשט אין דעם א שרעקליכער הפקר-צושטאנד, א סקאנדאליעזע נאכלעסיגקייט און עס ווערען צוליב דעם נכשל אין עסען טריפה, זאגאר די יעניגע אידישע פארמיליען, וועלכע ווילען פיהרען א שטרענג-כשר'ען טיש.

מיר זיינען בשום אופן ניט אויסען מיט דעם דערמאהנטען ארטיקעל צו דערנידעריגען דעם כבוד פון די היגע רבנים. מיר ווייסען, אז די שולד פאלט ניט אין גאנצען אויף די רבנים, נאר זי איז מעהרסטענטייל דער רעזולטאט פון דער אלגעמיינער הפקרות און וואס די ארטאדאקסישע אידען ווילען ניט פאלגען און ניט רעספעקטירען זייערע רעליגיעזע פארשטעהער, אבער גראדע צוליב זייען טרויעריגען צושטאנד, האלטען מיר פאר ווינשענסווערט צו אויפדעקען די וואונד און צו צייגען, וואוהין די הפקרות האט דערפיהרט.

ווען די פאראנטווארטליכע שוהלען זאלען צאהלען צו זייערע רבנים א געהעריגע שכירות, כאטש אזוי פיעל ווי מען צאהלט א גוטען חזן, וואלטען זיי שוין במילא זעהן צו קריגען די גרעסטע רבנים און עס וואלט גלייך געשאפען ווערען אן אונטערשייד צווישען די גרויסע פאראנטווארטליכע ווירקליכע מורי דרך און די פאלשע רעווערענדס, וועלכע האבען אפט אפילו קיין סמיכה ניט, אדער זיי זיינען סתם גייסטיגע קאליקעס און ניט ראוי לאותה אצטלא צו זיין רבנים און רעליגיעזע פארשטעהער.

אין דער צייט אבער, ווען רבנות איז ניט מעהר ווי א לייסענס צו מעגען פיהרען רעליגיעזע מסחרים מיט כשרות, חופה וקדושין, וויין און דאס גלייכען, שפרינגען די עמי-הארצים ארויף בראש און ס'איז ניטא קיין שום מאס צו מעסטען די גרויסקייט און פאראנטווארטליכקייט פון אונזערע רבנים, נאר, כל הרוצה ליטול את השם בא ונוטל, און דער רעזולטאט איז, דאס אונזער רעליגיעזער לעבען איז דיזארגאניזירט, די רעליגיעזע פארשטעהער — דיסקרעדיטירט, די חומת הדת איז צובראכען און די לאגע פון אידישקייט ווערט ערגער פון טאג צו טאג.

דער דאזיגער צושטאנד טאר אבער ניט פארשוויגען ווערען, נאר מען מוז ארויסקומען מיטן אמת און אויפוועקען די אמת'ע רעליגיעזע פיהרער און די אמת-מיינענדע ארטאדאקסישע בעלי-בתיים פון זייער שלאף און טאקי שטעלען זיי די אפענע, ביטערע פראגע „עד מתי ?“

ביז ווי לאנג קאן עס נאך אזוי געהן אין אונזער ארטאדאקסישען לאגער ? ביז ווי לאנג וועלען מיר זיין ללעג ולקלס ביי זיך אליין און ביי אנדערע ? וואס פאר א רעספעקט קענען האבען אונזערע קינדער צו דעם דת התורה, ווען זיי זעהען אזא העסליכע באציהונג פון זייערע עלטערען צו די רבנים און אזא-רייסעריי צווישען די רבנים זעלבסט ?

און ביז ווי לאנג וועלען מיר טאקי עסען טריפות ונבלות, פארגיפטען אונזער בלוט, פארדארבען אונזערע נשמות און דערביי נאך שפילען א קאמעדיע אלס פרומע, ארטאדאקסישע שוהל-אידען ?

די דאזיגע פראגעס זיינען ברענענדע און געפערהרליכע, מיר מוזען אויף זיי א באלדיגע תשובה געבען, אדער עס וועט חלילה קומען צו דעם גרעסטען קראך, ענטוועדער פון אינוועניג אדער חלילה פון אויסוועניג . . .

חזוק הדת מוז ווערען דער רעטונגס-גארטעל פון אידישקייט, אויב מיר ווילען ניט דערטרונקען ווערען אין דעם ים פון הפקרות און ווילדען כאאס, און די רעטונגס-ארבייט מוז ווי אמשנעלסטען אנגעפאנגען ווערען.

די בעסערע אידען מוזען זיך אויף אן ערנסטען אופן אוועקשטעלען ביים רדער פון אידישקייט און לאזען הערען זייער שטימע פון „מי לד' אלי!" וועלען די אידישע מאסען ביסלאכווייז נאכקומען און די רעטונג וועט קומען.

דער געשריי „עד מתי?" שפאלט די לופט און עס דראהעט אונז מיט דער גרעסטער קאטאסטראפע, אויב ער וועט ניט דערהערט ווערען און אויב עס וועט תיכף ניט קומען א פיל-העכערער אויסגעשריי פון חזוק הדת, וועלכער זאל דעם עד מתי פארטויבען און אפשאפען !

נ.

בו יבואר גודל הפגמים והעונשים שבאים על האדם על ידי שאוכל מאכלות אסורות רח"ל

- (א) כל האוכל מאכלות אסורות – דנין אותו לאחר מיתתו כאדם מגועל, כי הקב"ה גועלו בעוה"ז ובעוה"ב (זוה"ק ח"ג מא:).
- (ב) כל האוכל מאכלות אסורות – מטמא נפשו (שם) ובר"ח שעה"ק פט"ו, והרבה סה"ק פ' שמיני מדברים מזה.
- (ג) כל האוכל מאכלות אסורות – כל מה שסובל האדם בעוה"ז הוא מפני שלא נוהר במאכלות אסורות (שם מב:).
- (ד) כל האוכל מאכלות אסורות – מדבק נפשו בסט"א וגועל נפשו ורוחו ורוח הטומאה שורה עליו (שם).
- (ה) כל האוכל מאכלות אסורות – יוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות הסט"א (שם מב:).
- (ו) כל האוכל מאכלות אסורות – אוי להם ואוי לנפשם כי לא יתדבקו בצרור החיים כלל (שם מ"א:).
- (ז) כל האוכל מאכלות אסורות – כאילו עובד ע"ז רח"ל (זוה"ק ח"ג מב:).
- (ח) כל האוכל מאכלות אסורות – אין לו חלק באלוקי ישראל (שם מא:).
- (ט) כל האוכל מאכלות אסורות – נעשה פניו פני חי' רעה. (שם ח"ב קכ"ה).
- (י) כל האוכל מאכלות אסורות – נעשה נפשו שרץ (אוהחה"ק שמיני).
- (יא) כל האוכל מאכלות אסורות – נכנס בו מחשבת כפירה ומינות (רמב"ם).
- (יב) כל האוכל מאכלות אסורות – בשוגג! תטמא נפשו ותטמטם. במזיד! תעשה נפשו שרץ (אוהחה"ק שמיני).
- (יג) כל האוכל מאכלות אסורות – מעכב ביאת משיח צדקינו (ברית מטה משה על הגדה של פסח בפזמון חד גדיא).
- (יד) כל האוכל מאכלות אסורות – אינו של הקב"ה (רש"י עה"פ ואנשי קודש).
- (טו) כל האוכל מאכלות אסורות – בא מזה עונש אסכרה רח"ל (שבת ל"ג ע"ב).
- (טז) כל האוכל מאכלות אסורות – הבנים יוצאים לתרבות רעה ח"ו (אגרא דפרקא אות קכ"ו עיי"ש).
- (יז) כל האוכל מאכלות אסורות – באים עי"ז מכות נוראות רח"ל (אוהחה"ק פרשת שמיני).
- (יח) כל האוכל מאכלות אסורות – אפי' רק איסור דרבנן. באים לידי עבירות חמורות רח"ל (אבות דר"ג פ' ט"ו. קו הישר פרק ע"ו).
- (יט) כל האוכל מאכלות אסורות – מכניס טומאה בלבו ובנפשו של אדם (מסילת ישרים).

- (כ) כל האוכל מאכלות אסורות – גופו מתפטם מאיסור. ובהמשך הזמן נעשה גופו מלא משקצים ורמשים נבילה וטריפה רח"ל (נדחי ישראל פרק כ"ט).
- (כא) כל האוכל מאכלות אסורות – נעשית הטומאה חלק אבר מגופו (רח"שעה"ק פרק ט"ז).
- (כב) כל האוכל מאכלות אסורות – אין לו טהרה עולמית ומאבד חלק עה"ז ועולם הבא (יש שכר עמוד מ"ב).
- (כג) ע"י שרץ משהו יוכל לבוא לידי שאל תחתית ר"ל (ערוגת הבושם).
- (כד) רוב אפיקורסות רח"ל בא ע"י אכילת נו"ט (תורת משה קדושים).
- (כה) ע"י שוחטים שאינם מהוגנים נחסר הפרנסה (ליקוטי מהר"ן דרוש ל"ז).
- (כו) אין עבירה גדולה כ"כ כמאכ"א שמוזה יצאו מדינות שלימות לתרבות רעה (דברי חיים יו"ד ח"א סי' ז).
- (כז) האוכל מאכלות אסורות א"א לו להתפלל כראוי (אור הגנוז פ' תולדות).
- (כח) ממאכ"א נמצאים רוב עזי פנים שבדור בלי יראת שמים ואינם מקבלים מוסר (פרי חדש יו"ד פא, ובמחזיקי ברכה שם).
- (כט) כל האוכל מאכלות אסורות – אומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם (יסוד ושורש העבודה שער הבכורות פרק ד' ד"ה הגידה לו).
- (ל) כל האוכל מאכלות אסורות – נעשה מין ורשע (האר"י ה"ק מובא בשה"ט מ' פתח עניים פ"ה).
- (לא) כל האוכל מאכלות אסורות – מחויב מלקות, וגורם רעה לעצמו, ונקרא רשע, וגופו מתפטם באיסור, ונטמא נשמתו, וקשה לו לשמור התורה, ומונע לו להיות יר"ש.
- (לב) הוא אסור בהטומאה ואינו יכול לעלות אל הקדושה וא"א שיפרד ממנו זוהמת הטומאה. כ"א ע"י חיבוט הקבר, או ע"י תענית ותשובה (תפלה למשה להגה"ק ישמח משה קאפיטל ס"ח ע"ש).
- (לג) כל האוכל מאכלות אסורות – אפילו בשוגג צריך תיקון (ספורי חסידים מבעש"ט הקי' כפול (ע' אות י"ב)).
- (לד) כל האוכל מאכלות אסורות – ימשך לעבירות חמורות ויבא להכשל בתועבות האומות (דברי יואל שמיני ע' ר"נ ד"ה ועוד).
- (לה) כל האוכל מאכלות אסורות – מאסר הנפש להיות משועבד להגוף והגשמיות (שפת אמת שמיני סי' ד"ה בפסוק).
- (לו) כל האוכל מאכלות אסורות – אפי' רק מקיל בחומרא נטמא נפשו ואינו יכול להגיש השגת התורה (מאור ושמש שמיני ד"ה באד"ה אל תשקצו).
- (לז) כל האוכל מאכלות אסורות – נשמתו מסתלקת ונשאר מת בחייו ונקרא רשע (חת"ס שמיני ד"ה ולא תטמאו).

אין דעם זכות פון עסען כשר וועלען מיר זוכה זיין ניצל צו ווערן מכל צרה ח"ו און במהרה געהאלפען ווערען מיט א גאולה שלמה אמן.

לאפרושי מאסורא

מודעה ואזהרה המורה מאת הרה"ג הבר"צ
לכל מקהלות אשכנזים שליט"א.

החמאה הבאה מערי מצרים. ונמכרת בחנויות
יהודים פעיה"ק ת"ו, נתברר לנו עפ"י עדותו של
הרב הגאון הראב"ד דמצרים שליט"א. שהיא
בחוקת ודאי איסור של תערובות חלב ונבלה.
ואין לה שום היתר, כירב הזיוף בה, ועל הכלים
צריך שאלת חכם. ולכן מזהירים אנו את אחב"י
שלא יתנאלו ח"ו במאכלות אסורות שיש בהן
איסור כרת רח"ל.

ואזהרה המורה להמוכרים שאסור להם להחזיקה
ולמוכרה בלי הכשר מיוחד מהבר"צ. ומי שיתברר
עליו שאינו שומע לדברי אזהרה זו יפורסם ברבים
שאבד את נאמנותו, ושומע לנו ישכון במח.

ה ע ר ה : מופס מכתבו של הגאון הגיל ידפס בעתונים.

דפוס ש. צוקרמן

להתודע ולהגלות

חנוכה תשמ"ב

"את חטאי אני מזכיר היום". וחלואי שמכתב זה יעלה לי לכפרה. דרכי מעודי לשאול פי הרבנים שאלות המתרחשים יום יום, ובכללם בנידון כשרותם של מיני מצרכים שונים.

ואהה!!! בימים האלו נרתעתי לשמוע מפי אחד מידידי רב וגאון שליט"א (העומד על מחקר הכשרות בתמידיות) ובידו מכתב אישית מבית חרושת גדול ליצור קֶלֶב לקטנים (פֶּאֶרְמֻלָּא – Formula) ובו מפורש באר היטב שקֶלֶב הנקרא Nutramigen מכיל חלק חשוב בשר חזיר, שהוא דבר המעמיד וחלק חשוב מחלב עכו"ם.

אינו דומה ראהי לשמיעה ולא האמנתי לשמע אזני עד שידידי הרב הנ"ל הראה לי האגרת הזאת שבו מעיד בעל בית החרושת כי כן הוא.

השבץ אחזתנו וחיל ופלצות הקיפוני כי ידעתי בברור מהרבה מאוד בתי בני ישראל מהיותר חרדים שמשתמשים במשקה זו לילדיהם על סמך הוראת רב גדול אחד מפורסם פה בארא פארק המורה בקביעות לכל שואליו כי קֶלֶב זה מותר לשתותו בלי פקוק – למהדרין מן המהדרין – וגם אני עָד חי ששמעתי כן מפיו. לא אחשוב מחשבת פיגול כי הרב הגאון כוון חי"ו להכשיל ילדי צאן קדשים שלא טעמו טעם חטא בפיטום חזיר וחלב עכו"ם, כי הוא רב גדול ומפורסם מאוד. אולם, לדאבון לב, יצאה מכשול זה מתחת ידו על שנבהל להורות בדבר התלוי במציאות ונצרך לה ידיעה ברורה כי אין דבר זה מבואר בדי חלקי שו"ע, והרב הנ"ל הורה מאומדן חלב, ועי"ז כל העם בשגה.

התשומת לב! הכלים שנתשמשו ברבמחן הנ"ל צריכים להגעה. כל אזהרה יימנה עם מורה הוראה שלו האיך להגיל. גם לי היי הפסד מרובה מכל הכלים שא"א להגעילם, בנוסף טרחה גדולה בהגעת כלים שונים ומשונים גדולים וקטנים.

משה גרינבוים

נ.ב. ירא הקהל וישפטו וילמדו שתום מן המפורש לבלי לסמוך על הוראת רב. רק בדברים התלויים בידיעת המציאות ידרשו ויחקרו בשבע הקירות ועוד שבע, על כל מין מאכל מיוחד שאין עליהם השגחה מובהקת טרם יכניסו אותם לבתיהם. וכל שיש בידו למחות ואינו מוחה כל הדמים הנשפכים בישראל אינם אלא על ידו. (שבת נ"ד ע"ב ילקוט פרשת שפטים).

נוסח כרוז שהתפרסם

Mead Johnson

עזום האגרת מבית חרושת

NUTRITIONAL DIVISION

EVANSVILLE, INDIANA 4772

November 5, 1981

Thank you for your telephone call requesting information about Nutramigen and possible animal by-products. The casein hydrolysate in Nutramigen is prepared by the hydrolysis of casein (derived from milk) by the enzymes in pork pancreas. A portion of the protein in Nutramigen is, therefore, originally from milk and a portion originally from pork. Due to the hydrolysis of the enzymes and the subsequent purification of the protein by filtration, etc., there is very little likelihood of any sensitivity to the protein. Indeed, Nutramigen is used when other formulas have failed; because in order for an allergy or sensitivity to exist, it usually requires intact protein.

Nutramigen is considered hypoallergenic and is usually well tolerated by the infant allergic to protein. One of the indications and frequent uses of Nutramigen is for the maintenance of nutrition during tests or elimination diets when food allergies are suspected. The protein nutrients of Nutramigen are specially processed to remove the allergic substances and the other ingredients are also selected for hypoallergenicity.

Thank you for your phone call. If we may be of additional assistance to you, please let me know.

מאמע?

Sincerely,

Roland J. Tuley
Supervisor, Medical Information

RJT/ajs/134

צו ווייל איך קען נישט שרייען און

אויסדרוקען מיינע געפילען אין

ווערטער, און איך בין הילפלאז, מעג

מען טוהן קעגען מיין געזונט? קעגען

מיין נשמה? מעג מען מיט מיר טוהן

וואס מען וויל?

תוכן-ומפתח

שמות הרכנים הנמצאים בתוך הספר

עמוד

א	פתח השער עובדא מחרידה ומזעזעת (ועי' לק' ע' י"ח, פ"ג).....	ג
ב	הקדמה קצרה.....	ז
ג	פתיחה.....	כ
ד	מבוא.....	י
ה	שו"ת חתם סופר.....	יא
ו	שו"ת בית מאיר.....	יב
ז	שו"ת מהר"י ברונא.....	יב
ח	ערוך השולחן.....	יב
ט	שלחן הטהור מבעל שומר אמונים.....	יב
י	שדי חמד, אספ"ד מע' חלב עכו"ם.....	יג
יא	שו"ת צמח צדק.....	יג
יב	שו"ת שבילי דוד.....	יג
יג	תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצוק"ל.....	יג
יד	שו"ת לבושי מרדכי.....	יד
טו	שו"ת מעיל שמואל.....	יד
טז	שו"ת הרדב"ז.....	יד
יז	ספר רוח חיים.....	טז
יח	דע"ת של הגה"צ מוהר"ר משה פיינשטיין שליט"א.....	טז
יט	מודעה שיצא בטאראנטא לחזק הענין של חלב ישראל ע"י הגר"ם פיינשטיין שליט"א.....	טז
כ	הגה"צ ר' עקיבא סופר-שרייבער זצ"ל, אב"ד פרעסבורג.....	טז
כא	הגה"צ ר' יונתן שטייף זצ"ל, ראב"ד כודאפעסט.....	טז
כב	הגה"צ ר' לוי יצחק גרינוואלד זצ"ל אב"ד צעהלים.....	יח
כג	הגה"צ ר' שמעון ישראל פאזען זצ"ל, אבדק"ק שאפראן.....	כ
כד	הגה"צ נפתלי הירצקי העניג אבדק"ק שארמאש שליט"א.....	כ
כה	הגה"צ מרדכי יעקב כרייש זצ"ל, בעל שו"ת חלקת יעקב אבדק"ק ציריך כג	

- כז) הגה"צ ר' ישראל וועלץ זצ"ל. . . . . כז
- כז) הגה"צ אליעזר זילבער זצ"ל, אב"ד סינסינאטי. . . . . כט
- כח) הגה"צ ר' חיים אלי' שטערנבערג שליט"א, בעל שו"ת בית אלי' י' חלקים ל
- כט) הגה"צ ר' הלל ליכטנשטיין זצ"ל אב"ד קראסנא, בעל שו"ת כונת הלב לד
- ל) הגה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבדק"ק העלמעץ, בעמח"ס שו"ת טהרת יו"ט כ' חלקים. . . . . לו
- לא) שו"ת בריש דעה יו"ד סי' מ' . . . . . לז
- לב) הערה בנושא חלב עכו"ם, (נפש ישעי' על מאכלות אסורות ח"א) . . . מד
- לג) תשובה מהגה"צ מהר"ם שטערן אבדק"ק דעברעצין שליט"א, בעמח"ס שו"ת באר משה (מספר מנחת יהודא) . . . . . מז
- לד) מכתב מהגה"צ ר' אברהם מאיר איזראעל שליט"א, אבדק"ק הוניאד בעמח"ס ילקוט המאירי על ש"ס . . . . . מו
- לה) הגה"צ ר' מנשה קליין שליט"א, אבדק"ק אונגוואר בעמח"ס משנה הלכות ט' חלקים. . . . . מח
- לו) תשובה מהגה"צ ר' לוי יצחק גרינוואלד זצ"ל, . . . דכדי להציל איש אחד מישראל מחלב עכו"ם מותר להתפלל כל ימיו בלא מנין. . . . . נב
- לז) מכתב מהרב ר' מנחם זאב גרינגלאס שליט"א . . . . . נג
- לח) מכתב ומאמר חסידות של כ"ק אדמו"ר הרי"צ זצוקלה"ה נ"ע זי"ע, בספר המאמרים. . . . . נד
- לט) מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש שליט"א. . . . . נה
- מ) דעת תורה להגה"ק מדינוב זצ"ל בעל בני' . . . . . נה
- מא) פתגם נורא להגה"ק בעל החיד"א זצ"ל . . . . . נה
- מב) מעשה נורא שאירע להגה"ק החיד"א זצ"ל שפוחזים וריקים לחצו ואנסו אותו לתת הכשר. . . . . נה
- מג) שתיית קאווע וטי"א בבית מזיגות עכו"ם יש בו משום בשול עכו"ם ומושב לצים. . . . . נו
- מד) למנוע עצמו מחלב שנחלב וספק אם עמד שם ישראל, בענין ספק איסור נז
- מה) ליקוט קצר בנושא חלב עכו"ם מבעל ילקוט מעם לועז זצ"ל. . . . . ס
- מו) הגה"צ ר' דוד פעלדמאן זצ"ל בעמח"ס מצודת דוד . . . . . סד
- מז) וואס מען ערייכט צוליב מסירת נפש אויף כשרות. . . . . סז
- מח) התעוררות מחנך צו זיין די קינדער מיט זהירות אויף מאכלות אסורות. ע
- מט) ווער זאגט אז מען איז מחויב יענעם אויך אויסצוהיטען פון מכשולות. עג

- (ג) לא שוחט ולא סופר — ואעפ"כ מאכיל נבילות וטריפות . . . . . עה
- (גא) צער גלגול — למאכיל טריפות . . . . . עה
- (גב) סיפורים אחדים בענין חלב עכו"ם ומאכלות אסורות . . . . . עו
- (נג) מעשה נורא שסיפר הרה"ק ר' חיים מקאסוב זצ"ל מאחד שהי' צריך להתגלגל שוב בעוה"ז עבור שינק מנכרית שנתיים הראשונות מחייו . . . . . עח
- (נד) מעשה נורא מהרב הקדוש הרבי ר' זושא מאניפאליע זי"ע . . . . . עט
- (נה) מעשה נורא שהי' אצל הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שאחד לקח סם רפואה בפסח שהי' חשש חמץ ודנו אותו בעולם האמת על זה . . . . . פ
- (נו) שו"ת באר משה חלק ד' להגר"מ שטערן שליט"א, שמעיד שכבר נתכרר שדרך סוחרי חלב עכו"ם לשים מעט מחלב טמא לתוך חלב טהור כדי לשמרו שלא יתחמץ כ"כ מהר, (ועיין לעיל עמוד ג' בפתח השער עובדא מחרידה ומזעזעת, ובעמוד י"ח בתשובת הגה"צ מצעהלים זי"ע שכותב שכמעט 70 אחוז יש להם חלב חזיר ונחוץ להם לערב חלב חזיר לתוך חלב סתם כי זה גורם שלא יתקלקל מהר וג"כ יש בו יותר שומן ולפי השומן משלמים יותר לבעל האיכרים, וידוע שמסר נפשו ממש על הענין של חלב ישראל עוד כשלא הי' אפשר בשום אופן לקבל חלב ישראל, זי"ע . . . . . פג
- (נז) חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוה"ק, ומדרשים, (שכל הרבנים מחויבים להוכיח ואם אינו מוכיח הוא בכלל ארור, ואם מחה הוא בכלל ברוך . . . . . פד
- (נח) קונטרס עד מתי מהגה"צ ר' שרגא פייוויל מענדלאוויטש זצ"ל, שמעיד שאגריקולטור דעפארטמענט ביררו ופרסמו כבר שכאן באמעריקא חולבים בהמות טמאות, וכותב שכל המכשול הוא אשמת הרבנים שאינם מעוררים וכמעט שגשכח כל הענין של חלב שחלבו עכו"ם . . . . . צ
- (נט) גודל הפגמים והעונשים שבאים על האדם על ידי שאוכל מאכלות אסורות רח"ל . . . . . צה
- (ס) לאפרושי מאסורא. מודעה ואזהרה חמורה מאת הרה"ג הבר"צ לכל מקהלות אשכנזים שליט"א בארץ ישראל, שבחמאת עכו"ם מערבים חלב ונבלה שהוא איסור כרת רח"ל, ואין לה שום היתר, כי רב הזיוף בה, ועל הכלים צריך שאלת חכם. ומי שמוכר חמאת עכו"ם אבד את נאמנותו (אמר המו"ל ידוע שלפני חצי שנה תפסו בטאראנטא קאמפאני שעושים חמאה שערכו שם חלב רח"ל ונתפרסם בעיתונים, ומי שיש לו ידיעה באיזה עיתון ובאיזה יום בחודש הי' נא להודיענו כדי לזכות את הרבים). צז

הסרת מכשול מרבים

בס"ד

עס ריקען זיך שוין אן די טעג ווען דער חרידישער ציבור הייבט זיך אן אריבער צו שלייכען אין די קעצקעליס פארברענגען דעם זימער אין א ריינע אטמאספער פיוזש אין גייסטיש, דעריבער איז יעצט א דבר בעיתו אויפצוועקען דעם דעת הקהל איבער א מכשול נורא וואס האט זיך די לעצטע פאר יאר שטארק צושפרייט צווישען היימישען עולם ובפרט די ישיבות-קעמפס, און אנדערע מוסדות וועלכע גראבט אונטער עיקרוני ויסודי היהדות.

דא האנדעלט זיך נישט וועגען גאר מאדערענע קרייזען נאר טאקע משופרי דשופרי פון די גאר היימישע חרידישע שיכטען על פי רוב בני תורה ובני ישיבות.

די פריצה באשטייט וואס מען איז זיך מורה היתר צו קויפען מילך פון א גויאישען פארם אויף דעם סמך וואס א יוד שטייט ביי די מעלק.

די חששות זענען ווי פאלגענד:

(א) לויט אלע גדולי הפוסקים אן אויסנאם אויב דער בעל הבית פון די כיוונס איז נישט פארלעסליך כש"כ אויב ער איז א גוי טאר מען קיין השגחה נישט געבען, אין אויב מען געט איז די השגחה נישט ווערט, ווייל דער גוי קען נאך אלץ מכשיל זיין מיט פארשידענע אופנים. (ועיין בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' כ"ב, שו"ת דברי חיים ח"ב השמטות סי' מ', שו"ת שערי צדק יו"ד סו"ס קנ"ו, פת"ז הל' פסח סי' י"א, הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל בספרו הכנה דרכה אות כ"ב, ובשו"ת ערוגת הבושם סוף סי' שכ"ה, שלח"ט דף קצ"ח ע"ב, מקרי דרדקי מה"ק ר"ה מקאלאמאיער זצ"ל, לבוש"מ מהדורא תניינא יו"ד סי' ז', שו"ת זכרון יהודה או"ח סי' קכ"ג, ועוד.

70 יאר צוריק האבן 200 רבנים פארארדענט א שטרענגען איסור אז א רב זאל נישט מחיר זיין קיין שום זאך אפילו אויב ער שטעלט א משגיה נאר אויב דער בעה"ב איז 100 פראצענט פארלעסליך אין עניני כשרות פון אלע הינזיכטען (עיין שו"ת גנוי יוסף סי' י"ח אות ב').

(ב) דער בעל הבית קען זייער לייכט באטלען אין די זעלבע סארט קאנטענערס אויך נישט כשר'ע מילך (חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו) אין דאס דעליווערען פאר בני ישיבות ובני חורה און אלע אנדערע אידישע קונים, אין קיינער וועט דאס קיינמאל נישט וויסען.

אין זכות פון אכטונג געבען קעגען מאכלות אסורות וועלען מיר אלע זוכה זיין צו א גיטען געזינטען זימער צוזאמען מיט די קינדער אין די גאנצע משפחה אזוי ווי עס שטייט אין זוה"ק אין די ספה"ק אז איינס איז געבינדען צום צווייטען, (זוה"ק ח"ג מ"ב ע"א, שכת ל"ג ע"א, אוה"ק שמיני, חפץ חיים בספר דבר בעיתו שער התחזקות, יסוד ושורש העבודה שער הבכורות פ"ד, חת"ס שמיני, אמרי צדיקים דברי גאונים ע"ת, דרכ"ת סי' ס' אות ה', אזהרת מהרצ"א,) ועוד.

בכבוד רב ה"ק

יעקב דוד פרידמאן

מנהל וועד הכשרות דבארא פארק

תוכן הענינים לפי סדר הסימנים

פתיחה

(א) בארצות יורא"פ מעולם היה לאיסור חמור לשותת חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ובארצה"ב נפרץ, יש מחמת קלות דעתם שמצאו כאן בקעה פרוצה נמשכו אחר מנהגי המדינה והשליכו אחרי גיוס איסורים ומנהגים שנהגו בו איסור מעולם אבותיהם ואבות אבותיהם (דברי הגה"צ מקראסנא ז"ל, מובא בפתיחה).

(ב) הרוצין להתיר חלב עכו"ם ואין ישראל רואהו מטעם שיש עונש מהממשלה על המערב חלב טמא ונפל בכירא כל החשש וממילא בטלה גזירת חז"ל על חלב עכו"ם, אין לסמוך ע"ז (פסק הגר"ע סופר ז"ל בעל דעת סופר מהר"י שטייף ז"ל. - מהר"י גרינוואלד ז"ל - מהרש"י פאזען ז"ל - מהרנ"ה העניג שליט"א - מהגר"י וועלץ ז"ל - וכל הפוסקים המצויינים בסמוך.

(ג) סברה זו היא סברא כרסית וגם אינה אמת מחמת כמה טעמים (פסק מהר"ר לוי יצחק גרינוואלד ז"ל - אות י"ז, פסק מהר"ר נפתלי הירצקא העניג שליט"א - אות י"ט, פסק הגאון בעל חלקת יעקב ז"ל - אות כ', פסק הגר"י וועלץ ז"ל - אות כ"א, פסק הגאון מקראסנע זצ"ל אות י"ג פסק הגאון ר"א סילווער ז"ל מסינינעטי - אות כ"ב בריש דיעה - אות י"ח.

- (1) חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו איסורו מה"ת או מדרכנן ופורץ גדר ישכנו נחש (שו"ת חת"ס אות א').
- (2) האשכנזים הנגררים אחר הרמ"א אין להם היתר להקל (שו"ת חת"ס אות א').
- (3) חשחב"ע וא"י רואהו אין כח לשום גאון וב"ד להתיר כי היא גזירה קדמנית של חז"ל אשר עומדת בתוקפה אף אם אין שום חשש תערוכות חלב טמא, ופורץ גדר ישכנו נחש. (שו"ת מהר"י ברונא סי"ח ע"ח, - אות ג').
- (4) כך מקובלני שכל גזירת חכמים לבד טעמים הנגלה יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם (ערוך השלחן - אות ד').
- (5) המקיל בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו עון הרבים ישא (ערה"ש - אות ד').

- 6) מעובדא נוראה יתברר שכל דברי חז"ל כגחלי אש וח"ו לזוז ממנו זיז כל שהוא (ערוה"ש - תשובת בעל חלקת יעקב ד"ה וסיפר לי - אות ד').
- 7) בשם הגה"ק מצאנו דבאין ישראל רואה החליבה שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל (שלחה"ט להגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל - אות ה').
- 8) ח"ו להתיר אף בלא שכיח דבר טמא, וכך נהגו בכל ערי הספרדים (שד"ח - אות ו').
- 9) חשכב"ע וא"י רואהו אין כח לשום גאון ובי"ד להתיר כי הוא גזירה קדמונית של חז"ל אשר עומדת בחוקפה אף אם אין שום חשש תערוכת חלב טמא, ופורץ גדר ישכנו נחש (שו"ת צמח צדק אות ז').
- 10) האשכנזים הנגררים אחר הרמ"א אין להם היתר להקל (שבילי דוד אות ח').
- 11) מה שיש להקל בשעהד"ח (לא ח"ו בלי ראיית ישראל כלל - ע"י בפנים ותכין) ברור דכשיש יכולת להעמיד משגיח כראוי אי"ז שעת הדחק (תשובת הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל אות ט').
- 12) גם בשעת המלחמה לא התירו רק לקטנים ויולדות משום שלא יבאו לידי סכנה (שו"ת לכוש"מ - אות י').
- 13) יש קרוב לשלשים שיטות ראשונים ואחרונים המחמירים (תשובת הגרמ"א שטערנבערג - אות י"א).
- 14) חייב לפזר כל ממונו שלא ישתה חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה (שו"ת הרדב"ז אות י"ב - ס' רוח חיים - אות י"ג).
- 15) בדאין לו רק חש"ע וא"י רואהו יאכל וישתה מאכלים ומשקאות אחרות (רוח חיים - אות י"ג).
- 16) בזכות הזהירות וזריזות בזה נזכה לגאולה שלימה (שם - אות י"ד).
- 17) אותן שנהגו מכמה שנים שלא לסמוך על המקילין אלא על השגחה מהוגנת יש דין נדר (תשובה א' של הגר"מ פיינשטיין שליט"א אות י"ד).
- 18) על גבינות ליכא שום היתר וע"י שמקילין בחלב מקילין גם בגבינה (שם - אות י"ד).
- 19) חלב עכו"ם אסור מדינא ואין לו התרה וכו'. (שו"ת מהר"י שטייף אות ט"ו).
- 20) יוצאי מדינת הגר ביותר צריכין ליהדר בהוראת רשכבה"ג החת"ס זצ"ל שכו' דבני אשכנז אסורין ואי"ל התורה (תשובה מהגה"צ ר"ע סופר - אות ט"ז).
- 21) בדא"א בשום אופן להשיג חלב כשר אפשר להקל לקטנים, חולים, יולדות, מעוברת, מינקת הצריכים לזה מאוד (מהר"י שטייף - אות ט"ז).

חלב ישראל כהלכתה

קה

- (22) כמעט שבעים אחוז מהאיכרים יש להם חזירים, ויש להם ריוח גדול לערב חלב חזיר בתוך שאר החלב כי חלבו של החזיר שמן הוא מאוד וגם כי האיכרים שאין להם בכל יום די חלב ולכן הם מקבצים את החלב משנים או שלשה ימים, ואח"כ מוליכין אותה אל החברות הקונות וא"כ יש להם נפק"מ לערב בו חלב חזיר, כי זה גורם שלא יתקלקל מהר, והוא דבר ידוע שחלב חזיר פועל כך, ובכל נפל כל היסוד של בעל הסכרא הנ"ל (בתשובת הגה"צ מצעהלים שליט"א, אות י"ז).
- (23) זשחב"ע וא"י רואהו אין כח לשום גאון ובי"ד להתיר כי הוא גזירה קדמונית של חז"ל אשר עומדת בתוקפה אף אם אין שום חשש תערובת חלב טמא, ופורץ גדר ישכנו נחש, (הגה"צ משאפראן זצ"ל אות י"ח).
- (24) המבקש קולות בחלב עכו"ם הרי הוא בכלל משחית נפשו (פסק הגה"צ משארמאש שליט"א - אות י"ט).
- (25) מה שיש מי שרוצה להקל יען בעת שגזרו הגזירה לא היתה עדיין מדינת אמעריקע, דברים הללו הם בלי דעת, ומביא לידי כפירה, לעקור כמעט כל הדינים וההלכות כמו יין נסך. וכל ההלכות יתבטלו רח"ל, וא"צ להשיב רק לקיים ענה כסיל כאולתו (מהר"ר נפתלי הירצקא העניג שליט"א - אות י"ט).
- (26) א"א לסמוך על כעמיקער בחשש תערובת דבר טמא (פסק הגר"י וועלץ ז"ל בשם אוהל יהושע סי' כ"ד - אות כ"א, תשובת בעל חלקת יעקב - אות כ', תשובת מהר"ש ח"א סי' כ"ז, מובא בחלק"י שם - אות ס').
- (27) ח"ו לעבור ולזוז זיו כל שהוא מפסק מרן רבינו הרמ"א ז"ל וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים (עבודת הגרשוני - כנסת יחזקאל - נו"ב - תשובה מאהבה - פני יהושע - הכל מובא בתשובת הגר"י וועלץ ז"ל - אות כ"א).
- (28) מעשה כימי הפני יהושע באחד שהתיר במקום שכ' הרמ"א "ויש להחמיר" ולא עלתה לו שנתו רח"ל (פסק הגר"י וועלץ ז"ל - אות כ"א).
- (29) מקורות חזקות שאין להקל נגד הרמ"א (פסק מהר"י וועלץ ז"ל - אות כ"א).
- (30) גדול אחד לפני מאות שנים רצה להקל בעדת הספרדים ועמדו עליו כל גדולי הדור ואסרו (פסק הגר"א סילווער ז"ל מסינסיטי - אות כ"ב).
- (31) צריכים מסירת נפש לשמור הילדים מחלב עכו"ם וכ"ש עצמו (תשובת מהר"א שטערנבערג - אות כ"ג).
- (32) למעשה אפילו במקום שהרופא (נאמן) מדגיש כי יש צורך להאכיל מהמין שיש בו חשש איסור ישאל למורה הוראה והוא יורה בכל פרט בפני עצמו לפי הענין, דבלא"ה עלול ליכנס בכלל גדול המחטוא, ויש לחוש מאוד על הסכנה של טימטום הלב ח"ו (פסק הגה"צ מקראסנא ז"ל - אות כ"ד).

- (33) גם בשאר דברים אין לבנות שום יסוד על מנהג אמעריקע (תשובת הגה"צ מקראסנע זצ"ל - אות כ"ד).
- (34) בארצה"ב ה' אחד שרצה להקל מטעם פיקוח הממשלה וטענה ברשב"א מפורשת בתה"א (תשובת הגה"צ מקראסנע זצ"ל - אות כ"ד).
- (35) בעו"ה נעשה למנהג שהרבה נשים אין מניקות בניהן ומפטמות אותן בחלב איסור הנמכר בחנויות. והרבה אברכים שנתעוררו על זה הודו ולא כושו שלא ידעו כלל כי יש בזה חשש איסור (דברי הגה"צ מקראסנא ז"ל - כ"ד).
- (36) כך מקובלני שכל גזירות חז"ל לכד טעם הנגלה יש הרבה טעמים כמותים שלא גילו אותם (ערה"ש - דעת הגה"ק מצאנו זצ"ל - ומרן בעל החת"ס זצ"ל, שניהם מובאים בדברי טהרת יו"ט - אות כ"ה).
- (37) קבלה איש מפי איש עד משרע"ה דחלב שחלכו עכו"ם ואין ישראל רואהו אין הטעם שמא יערכו בו חלב טמא דזה הטעם גילו להעולם, רק שיש טעם כמוס בדבר שאסורה (הגה"ק מצאנו ז"ע שקיבל מחותנו בעל ברוך טעם זצ"ל עד משרע"ה, בתוך דברי הגה"צ מהעלמעץ שליט"א - אות כ"ה).
- (38) אפילו להמקילין חלב שחלכו עכו"ם ואין ישראל רואהו כאם ברור שאין חשש תערובות מ"מ טומטום הלב והמוח, והולדת מדות אכזריות יש ("בריש דיעה" א"ד בשם הנצי"ב, ערוה"ב, חפץ חיים זצ"ל, וכן גם בדחז"ל, ובאור"ח מובא שם או' ח' - אות כ"ו).
- (39) מאכ"א במקום סכנה אם אפשר טוב למנוע מנבילה דמטמטם כ"כ הנצי"ב וערוה"ב וכ"כ החת"ס (או' ב' י"ח).
- (40) מוטב לחלל שבת מלאכול מאכ"א. כ"כ הפמ"ג בראש יוסף שבת ע"ב (או' ה').
- (41) כל המצות יש בהן שתי כוונות, קיום הציווי, וצירוף הבריות, והשני א"א שתחקים ע"י חישוב לעשות וצריך קיום ממשי וא"א שתחקים בדבר שהותרה לפי שעה שיש בו סרך הטמטום (או' ו').
- (42) גם דעת רשכבה"ג רש"י ז"ל נ' בדבר השרי לכתחילה יש בו סרך פגם לאכלו (או' ז').
- (43) טעה וקידש על סתם יין לא יצא כמ"ש בשו"ת, לבוש"מ, מנח"א אמרי דוד (או' ז').
- (44) חשב לעשות מצוה מעה"כ כעשאה, אינו מועיל כעשייה ממ"ע לדעת הגר"א ווסרמאן (או' ז').
- (45) מי שאי"ל יין כשר אסור לקדש על סתם יין לכמעט כל הפוסקים (או' ח').
- (46) רא"י דאכל איסור בשוגג מטמטם מתוס' משו"ת פנים מאירות והאוה"ח (או' ט' י"א).

חלב ישראל כהלכתה

קז

- (47) חומר מאכל"א ממה שרק שם יש שמירה משמיא שלא יכשל הצדיק, דחז"ל בכמ"ק (אות י').
- (48) לענין כפרה מחמיר בחת"ס בזה יותר משאר מקומות (שו"ת חת"ס מובא בריש דיעה או' י"ב).
- (49) עפ"י דברי ויואל משה העושה במאכל"א כרוב הפוסקים להקל, יוכל להכשל בטמטום (אות י"ג).
- (50) עריות ומ"א שוין (או' י"ד).
- (51) עפ"י דברי גדולי הפוסקים א"א לקיים מצוה באיסור שהותר לחולה כמו י"נ או סתם י"נ, והם הישוע"י מהר"י אסאד, נטע שורק, מנח"א (או' ט"ו).
- (52) גרים ובעלי תשובה ביותר צריכין לדקדק במאכל"א (או' ט"ו).
- (53) שבת אצל פיקו"נ קיל מדיחוי שאר איסורים אצל פיקו"נ (שו"ת חת"ס — אות ט"ז).
- (54) אף הרוצין לסמוך על המקיל רבצה עליהם חיוב התרחקות מספק ... איסור מאכל"א (אות י"ח). הרוצה לשמור נפשו ורוחו ונשמתו יתרחק מאלה ואלה, (אות י"ח).
- (55) במאכל"א צריך לזהר מאד דאפילו נכשל ח"ו בשוגג התיעוב יעשה מעשהו בנפש האדם וכן המהרש"ל הזהיר להשל"ה קודם נישואיו שיזהר מאד בעניני אכילה (פסק הגה"צ משארמאש בשם האוה"ח, ושל"ה אות י"ט ובדברי הס' בריש דיעה... בשמם - אות כ"ו).
- (56) הקונה מעשה אופה אפילו אצל שומרי שבת עלול להכשל באכילת נבילות (או' כ"ז).
- (57) הקופסאות שנכתב עליהם "נא"ן דעירי" שפירושו כי אינו מכיל חלב, אעפ"כ צדיין הנם בחור ספק אי יש בהם חלב (או' כ"ז).
- (58) שוקלדה וחמאת חלב שאינה תחת השגחת יראי ד' נאסר מגדולי ישראל מחמת תערובת זשעלאטי"ן (או' כ"ז).
- (59) משקים צבועים — טשערי, לימאנא"ד, אראנזש, קאל"ע, וכו' יש חשש קרוב של עירב שומן מכני מעיו של החי "ביבער" (או' כ"ז).
- (60) אין שום היתר לפטם הילדים במשקה "סימילא"ק" (או' כ"ח).
- (61) הרבה מתפטמים מסימילאק עונם רובץ על מנהיגי הקהל (או' כ"ח).
- (62) בעוה"ר לא נמצא מתעורר להחזיק במצוה הכי גדולה של זיכוי תינוקות בחלב כשר (או' כ"ח).
- (63) החיוב לצאת בשוקים ורחובות בזעקה גדולה ומרה על הפירצת שתיית סימילאק (כח).

- 64) מה שנשמע בשם רב אחד שפירסם דיש להתיר איסור דרבנן לפטם הקטנים שלא הגיעו לחינוך הם דברים ברויים וגרמא גדולה בניזקי הרבים. (או' כ"ט).
- 65) חלב טמא מטמטם אפילו כיונק רק פעם אחת (או' ל').
- 66) מה שנמצא באיזה פוסק להקל בשמנת הנקרא "קרי"ם" שנעשה מזמן החלב לא נאמרה על זמנינו כלל וכלל דבזה"ז "הסויער קרי"ם" וכן "הסוי"ט קרי"ם" נעשה שלא בטבע רק באופן טכני אשר ככה"ג בטלי כל היתרים (או' ל"א).
- 67) גם בסמעטענ"ע הנעשה באופן טבעי אין שום היתר להקל לאכול משל העכו"ם וכן יוצא לדעת החזו"א ז"ל, ובערוה"ש, צ"צ יור"ד ע"ה, שדה יהושע סי' כ"א, מאורי אור חלק קן טהור דף מט.: חיים שאל ח"א סי' מ"ג, שיו"ט מע' ח' סקט"ז, ועוד (או' ל"א).
- 68) שיטת רש"י פשוטה וברורה מכמה מקומות דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אף אם ליכא בהמה טמאה בדיר אסור, וע"ז נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש (או' ל"א).
- 69) פקוח הממשלה א"א לסמוך עליה כלל (או' ל"א).
- 70) נתברר אצל הממשלה בארצה"ב שכל תוצרת הנרשם על הקופסאות של כל מין מאכל או משקה אינו מעיד רק על שמונה וחשעים אחוזים והשאר מותרין להעלים (סי' ל"א).
- 71) להציל אפי' נפש אחד משתיית חלב שחלבו עכו"ם מותר להתפלל כל ימיו בלי מנין, ובא"א גם ביחידות פטור לגמרי מתפלה (או' לב).
- 72) אחד שבא לו הרהורי אמונה מחמת שנכשל פע"א בלי יודעים בחלב עכו"ם (או' ל"ג).
- 73) אל להטעים המאכלים כדי להמשיך אליה לב התינוקות, בדבר המפוקפק (או' ל"ג).
- 74) בימי הגה"ק בעל בני יששכר זצ"ל הקילו הרבה בחלב עכו"ם והגה"ק הנ"ל צעק מרורות למו (אזהרות מהרצ"א).
- 75) חלב עכו"ם — גביני עכו"ם וכיוצא הם מעיקרי הדת (או' לה).
- 78) אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים גם בחלב עכו"ם (או' ל"ה).
- 79) פתגם החת"ס זצ"ל "אע"פ שרוב העולם פורצין גדר לשתות וכו' אל תהיו אחרי רבים לרעות (או' ל"ו).
- 80) אוכל עם עכו"ם כאוכל עם כלב ונוגע בו כנוגע במת (או' ל"ו).
- 81) המזמן עכו"ם לביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו (או' ל"ו).
- 82) אם נודמן לאדם מאכל שהוא ספק איסור ופורש ממנו יכוין לקיים כמה מצות (עי' או' ל"ז).

חלב ישראל כהלכתה

קט

- (83) המונע עצמו מספק איסור קונה לו חלקו נפש שבנפש אשר בקדושה בשלימות (או' ל"ז).
- (84) המקיל בחומרא בעלמא, לא יוכל להשיג תורה הק' כמ"ש תוס' בשם ירושלמי (או' ל"ז).
- (85) הנזהר מספק מאכ"א יהי' מרכבה לקדושה עליונה ויזכה לכל טוב העליון (או' ל"ז).
- (86) לא יפתה אדם עצמו שהוא גדול בתורה ויודע האסור והמותר, דכל אדם יש לו יצה"ר משלו ויודע כמה פנים בחריפות של שקר להתיר האסור (או' ל"ז).
- (87) מאכל המארגארינ"א צריכה השגחה מעולה מדוייקת וקפדנית וע"י רב גדול ויר"ש ומומחה לאותה האומנת ובלא"ה עלולים להלכך בשלשלת ארוכה של חששות, שומן נבילות וטריפות — שמן דג טמא — נעשים בכלים אסורים או אינם מגועלין כהוגן — (או' מ"א).
- (88) אם המארגארינ"א לא נעשה בבית חרושת כשר, מאד רחוק שיהי' כשר כדבעי (או' מ"א).
- (89) ע"י התרחקות ממאכ"א וספיקן אין קץ למתן שכר, ופודה עצמו וכל דורותיו הבאים ממקור שחת (או' מ"ב).
- (90) הנזהר ממאכ"א זכותו נרשם ע"י אליהו זל"ט והקב"ה ומלך המשיח חותמין עליה (או' מ"ג).
- (91) א"א לשער אחד מני אלף מעלת הפורש ממאכ"א (או' מ"ג).
- (92) עבודה גדולה צריכין לעבוד לחנך הבנים ובנות להתרחק ממאכ"א (או' מ"ד).
- (93) האבות שלא חינוכו בניהם כדבעי סובלים בג"ע על בניהם שבגיהנם (או' מ"ד).
- (94) חיוב גדולה על כל אחד מישראל להציל אחרים ממאכ"א ולא יועיל לעתיד שום אמתלא (או' מ"ה).
- (95) התעוררת נפלאה "בלשון אידי"ש" להרחיק מאכלות אסורות ומפוקפקין מעצמו — זרעו — וכל הנלוין אליו בכל כחו (או' מב — מה).
- (96) מכשיר או משגיח שאינו מפקח כדבעי נחשב למאכיל טריפות ח"ו (או' מ"ה).
- (97) ארבעה עובדות מבהילות בענין חלב עכו"ם (או' מ"ו).
- עוד בענין סמעטענ"ע (או' מ"ז).
- (98) חובת תוכחה ומחאה ליחיד ולרבים מש"ס, זוה"ק, ומדרשים, וספה"ק. (או' מ').
- (99) קונטרס עד מתי לעורר לכב העם מהמתרחש כעוה"ר בארצה"ב בעניני אכילה (או' נט).
- (100) כל הנאמר בדחזו"ל וספרי קודש בגודל העונשים והפגמים הבאים על האדם ע"י מאכ"א (או' נ').